

Lamatuak Yesus Tutui Malolen tungga Lukas

Tao hata de Lukas surak tutuik ia

¹⁻³ Ama Teofilus* fo mana hambu hada-horomatak.

Soda-molek.

Hatahori no'uk ka soba surak tutuik la'e-neu hata fo ara mori-dadi nai ai taladan nara ena. Ara surak tutuik kara raa, pake tutuik mana koko mafeo-falik numa ai fali neni ai mai seluk, numa fai uluk mai, fo ai bubuluk numa Lamatuak Yesus hatahori uma dalen nara ma numa hatahori laen mai boe fo ara mete-rita ro mata heli-helin nara. Basa tutuik kara raa, tungga tetu-tetu no Manetualain hehelu-bartaan numa lele uluk mai.

Dadi au parisa no lutuk basa matak kara raa lala'en mulai numa tutuik oka-huun mai ena. Boe ma au aketu fo surak basa sara ro malole tungga tututin. No dalak naa, papa bisa bubuluk no tetuk hata fo mori-dadi ena. ⁴ Ma papa oo bisa namahere mae, hata fo hatahorir tuik kara raa ena, ta tutui pepeko-lelekok boe. Basa naar, hambu sara tetebes!

* **1:1-3** Nadek *Teofilus* nai dede'a Yunani sosoa-ndandaan nae, 'hatahori fo mana sue-lai neu Lamatuak'. Ia Lukas buku kaesan, fo ana surak kana fee Teofilus. Kaduan, ndia *Nederuk kara Tutuin*.

Manetualain atan numa nusa tetuk do inggu temak mai nafada memak Yohanis Mana Saranik dadadin

⁵ Tutuik ia oka-huun talo ia: neu manek Herodes to'u parenda numa profensi Yudea, hambu hatahori esa, nade Sakaria. Hatahori ia, malangga anggama Yahudi esa. Ma ndia oo bua-aok esa no ba'i Abia malangga anggaman nara boe. Sakaria saon, nade Elisabet. Ndia oo tititi-nonosik numa malangga anggamar mai boe, huu ndia ia, ba'i Musa ka'an Harun tititi-nonosin.✧

⁶ Dua sara leo-la'o no ndoos tungga Manetualain parendan ma hohoro-lalanan lala'en. Hatahorir oo fee hada-horomatak neu sara boe. ⁷ Dua sara oo lasik kara ena boe, tehoo ana taak kara, huu Elisabet ana manan makatemak.

⁸ La'e esa, Sakaria no ndia bua-aon Abia sara hambu baba'ek tao ues numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk nai Yerusalem. ⁹ Tungga sira si'en, malangga anggama raa le'a lot fo sangga bubuluk see ndia hambu baba'ek maso neni Uma Huhule-haradoi Ina-huuk Kama Malalaon Mate'en dale neu. Nai naa, hatahori naa muste hotu ai kaboo menik, nai Manetualain matan. Faik naa, lot tuda la'e-ndaa Sakaria. ¹⁰ Boe ma ana maso dale neu. Neu ana hotu ai kaboo menik numa Kama naa, hatahori no'un seli hule-haradoi numa uma bebelaan naa. ¹¹ Medak neu ma, Manetualain atan esa numa nusa tetuk do inggu temak mai, nambariik numa mamana hotu ai kaboo menik boboan kona.

¹² Sakaria mete-nita naa, boe ma namata'u nalan seli, losa ana ta bubuluk nae tao hata

✧ **1:5** 1 Isra'el no Yahuda Tutui Bakahulun 24:10; Kalua numa Masir mai 7:7

ena. ¹³ Tehuu ata naa kokolak nae, “Sakaria! Boso mamata'u, ee! Manetualain namanene nala o huhule-haradoim ena. Dadi neu ko o saom bonggi nala ana touk esa fee o. O muste foin, nade Yohanis. ¹⁴ Neu ko hatahori no'uk ka oo ramahoko sama-sama ro ei boe, nahuu ei hambu anak ena. Kakanak ia, neu ko tao nala o dalem mbenasau-sau. ¹⁵ Manetualain Dula-dalen koasan sama-sama noon, mulai numainan bei fo nairun mai. Ana muste naluli basa laru-ara. Neu ana namo'o mamais a, Manetualain paken dadi neu hatahori mana nesi mata.✧ ¹⁶ Neu ko ana kokoe-nanasi hatahori Isra'el no'uk ka fo tungga falik sira Manetualain, fo mana naena haak parenda sara. ¹⁷ Ndia hihiru-heheon ma koasan, neu ko sama tetar leo ba'i Elia fo Manetualain mana to'u dede'an numa lele uluk mai. Ana mai nakahuluk numa ita Lamatuan mai. Ana tao nala ina-amar dalen sue-lai rasafali anan nara. Ma hatahori mana masadea Manetualain oo, ana tao nasafali sara fo ara bisa tungga Manetualain hihii-nanaun boe. No dalak naa, ana tao nala hatahorir sadia dalen nara fo simbok Lamatuak mamain.”✧

¹⁸ Tehuu Sakaria naselu nasafali mbali ata naa nae, “Ta bisa dadi?! Au ua au saong lasik talo ia ena! Talo bee de au bisa bubuluk ae, basa iar bisa mori-dadi?”

¹⁹ Boe ma ata naa naselu nae, “Talo ia! Au ia, Nggabarial, Manetualain neondan. Ana ndia nadenu au mai fo afada hara lii malole ia neu o.✧

²⁰ Tehuu o ta nau mamahere au kokolang. Dadi tandan fo o mokek talo ia! O maam nakadite ma o ta bisa kokolak mala numa hatematak ia neu,

✧ **1:15** Susura Rerekek 6:3 ✧ **1:17** Maleaki 4:5-6 ✧ **1:19** Daniel 8:16; 9:21

losa ei hambu mala kakanak naa. Dei fo o tadu aom leo. Te hata fo au afadak ia, neu ko ana mori-dadi ndaa no fain.”

²¹ Hatahori no'uk kara fo mana hule-haradoi ruma dea, ara tutundindiik, nahuu Sakaria ta kalua-kalua. ²² Neu ana dea mai, ana ta bisa kokolak nala hata ena. Boe ma ana dududu a mbali sara nenik liman, de ara bubuluk rae, Manetualain natudu feen tanda heran esa ena, numa Kama Malalaok Mate'en naa dale.

²³ Basa sira ue baba'en, boe ma Sakaria fali neni uman neu. ²⁴⁻²⁵ Ta dook ka boe ma Elisabet ta'in naisi. Boe ma ana kama aon losa bulak lima. Ana kokolak nae, “Koa-kio Manetualain! Mate'en boe ma Manetualain natudu Ndia dale susuen neu au. Mete ma au hambu tititi-nonosik ena, na, hatahorir ta rakamamaek au ena bali.”

Manetualain atan numa nusa tetuk do inggu temak mai natonggo no Maria

²⁶ Neu Elisabet ta'in la'ok bula nee ena, boe ma Manetualain nadenu atan numa nusa tetuk do inggu temak mai, fo neni nggorok esa nai profensi Galilea neu, nade Nasaret. Ata naa, nade Nggabarial. ²⁷ Nai Nasaret hambu ana fe'ok esa, nade Maria. Maria ia, ta mesa kana, huu touk esa, nade Yusuf fufudin ena. Yusuf naa, mane Dauk tititi-nonosin. Nggabarial neu natonggo no ana fe'ok Maria. ²⁸ Ana natudu aon neu ana fe'ok naa, boe ma nae, “Soda-molek ina! Manetualain here nala o ena, fo nae tao hata neulauk esa neu o. Manetualain sama-sama no o, Maria.”

☆ **1:27** Mateos 1:18

29 Maria namanene nala naa, boe ma ana panganaa doak ata naa kokolan. Ana ta nalela ata naa kokolan. 30 Boe ma ata naa tutin bali nae, “Maria! O hae mamata'u.

Huu Manetualain nae natudu Ndia dale susuen neu o.

31 Ta dook ka bali te o ta'im naisi ena, de neu ko o bonggi mala ana touk esa.

O muste foin, nade *Yesus*.†

32 Neu ko Ana dadi neu Hatahori mo'o-inahuuk. Neu ko Manetualain seseik kana nae, 'Ndia ia, Au Ana heli-heling.'

Fo ndia ia, Manetualain mana Demak Mate'en Anan.

Neu ko Manetualain so'u nalan fo to'u parenda, sama leo Ndia ba'in mane Dauk.

33 Neu ko Ana ndia to'u parenda seku neu soa-neu hatahori Isra'el asa.‡

Huu Ndia parendan ta mana basak.”☆

34 Tehuu Maria natane Nggabarial nae, “Au ia, bei ta sunggu-soro ita ua touk esa boe na! De talo bee fo au ta'ing bisa naisi?”

35 Boe ma Nggabarial naselu nae, “Talo ia! Neu ko Manetualain Dula-dale Malalaon neni o neti. Ma Manetualain mana Demak Mate'en koasan, neu ko ana nasa'o nala o. No dalak naa, neu ko Kakanak fo o bonggi malak naa, malalao ndoos. Huu Kakanak naa, Manetualain Anan.

† 1:31 Nai dede'a Ibrani, *Yeshua* sosoa-ndandaan nae, 'Manetualain tao nasoi-nasoda hatahori'. 'Yeshua' naa, ndia *Yesus* tungga dede'a Yunani. Mete nai Mateos 1:21. ‡ 1:33 Dede'a Yunani surak nae, 'Ana parenda Yakob uman'. Do sama leo ara surak boe rae, 'Ana parenda hatahori Isra'el asa'. ☆ 1:33 2 Samuel 7:12; 13; 16; Yesaya 9:7

³⁶ Boso heran! O bobonggim esa, nade Elisabet, ta'in naisi ena boe. Hatahorir rae, ana ta bisa bonggi nala ena, nahuu lasik ena. Hatematak ia ta'in kaisik ma la'ok bulak nee ena. ³⁷ Huu soa-neu Manetualain, basa hata a mesan bisa dadi!"[☆]

³⁸ Boe ma Maria naselu nae, "Malole. Au ia Manetualain atan. Naa fo basa sara dadi tungga papa kokolam naa. Au sadia tungga kada Manetualain hihii-nanaun."

Basa boe ma, ata numa nusa tetuk do inggu temak mai naa la'o ela Maria.

Maria neu tiro-dangga Elisabet

³⁹⁻⁴⁰ Seli fai hida, boe ma Maria lai-lai hiek numa Nasaret mai, neni Sakaria nggoron manai profensi Yudea mbuku leten neu. Losa naa, boe ma ana dudi tutik kana neni Sakaria uman dale neu. De ana lole haran neu Elisabet.

⁴¹ Neu Elisabet namanene Maria haran naa, boe ma kakanak manai Elisabet ta'in dale naa, natingga-nasaka. Ma Manetualain Dula-dale Malalaon maso neni Elisabet neu. ⁴² Boe ma ana nanggou, de nafada nae, "Maria! Neu ko hatahorir so'u botik o nadem lena heni basa inak kara marai dae-bafok ia! Neu ko hatahorir oo so'u botik Kakanak manai o ta'im dale naa boe!

⁴³ Au oo neni so'u botik boe, nahuu au Lamat-uang inan mai tiro-dangga au. ⁴⁴ Neu o mai, de lole haram neu au, boe ma kakanak manai au ta'ing oo natingga-nasaka, huu namahoko boe.

⁴⁵ Manetualain natudu dale susuen neu o ena, nahuu o mamahere mae, Ana nau tao tungga Ndia hehelu-bartaan."

Maria koa-kio Manetualain

[☆] **1:37** Tutui Makasososak 18:14

- 46 Maria so'uk haran nae,
 "Numa au dale kuru-erong mai,
 au akadedemak Lamatuak!
- 47 Au daleng mbena sau-sau,
 nahuu Manetualain tao nasoi-nasoda au!
- 48 Ana loti-mete natalolole au ena,
 Ndia hatahori neondan fo sosoan taak ia.
 Numa hatematak ia neu, basa hatahorir tao au
 ia leo,
 ina mana mauak nalan seli,✧
- 49 nahuu Manetualain tao dede'a heran nara neu
 au.
 Ndia naa, mana Koasa Mate'en ma Malalao
 Ndoos.
- 50 Manetualain soa natudu dale kasian neu basa
 hatahorir mana fee hada-horomatak ma
 rakaluku-rakatele neun,
 numa tanak esa neni tanak esa neu.
- 51 Ana pake koasan,
 fo tao nala hatahori mana koa aok kara
 ramue-anggik.
- 52 Ana hai heni hatahori mana to'u koasar,
 nahuu sira nekededema aon nara.
 Tehuu Ana so'u botik hatahori mana
 makaloloe aok kara.✧
- 53 Ana hao-hani hatahori mana ndoe-la'ak kara
 losa rakabete,
 tehuu Ana husi heni hatahori kamasu'ik
 kara
 fo ara la'o ro lima roun nara.
- 54 Ana tulu-fali Ndia hatahori Isra'el asa,
 ma soa natudu Ndia dale kasian neu sara.
- 55 Lele uluk, Ana ndara fangga hehelu-bartaak
 no ita bei-ba'in nara,

✧ 1:48 1 Samuel 1:11 ✧ 1:52 Ayub 5:11; 12:19

fo ndia, ba'i Abraham no basa ndia tititi-
nonosin lala'en.

Hatematak ia hehelu-bartaak bei neni
ndara fanggak seku neu.”[☆]

⁵⁶ Boe ma Maria leo no Elisabet losa bulak telu.
Basa de ana fali neni ndia uman nai Nasaret neu.

Elisabet bonggi nala Yohanis

⁵⁷ Fain losak ka, boe ma Elisabet bonggi nala
ana touk esa. ⁵⁸ Hara liik naa natanggela
neni ndia nufanelun ma nggoro isin nara rae,
Manetualain natudu dale susuen, de fee anak esa
neu Elisabet ena. Boe ma basa sara ramahoko.

⁵⁹ Neu kakanak naa bei fo faik falu, boe ma
ara sunat ana, tungga hatahori Yahudi hohoro-
lalanen. Ara rae foi kakanak naa, nade Sakaria,
tungga aman naden.[☆] ⁶⁰ Tehuu inan nareresi
nae, “Ta bisa talo naa! Muste nade Yohanis!”

⁶¹ Tehuu ara bala rae, “Tao hata de here nadek
Yohanis? Ta hambu hatahori esa boe na nai ei
nufanelum ndia pake nadek naa!” ⁶² Boe ma ara
dududuk Sakaria fo sangga bubuluk ana nau foi
kakanak naa nade see.

⁶³ Sakaria dududu fo noke batu lei. Ara feen,
boe ma ana surak nae, “Ndia naden Yohanis!”
Boe ma basa hatahorir heran bali-bali.

⁶⁴ Medak neu ma, Sakaria maan mana
barakaik naa, bangga'u tutik kana. Boe ma
ana so'uk koa-kiok neu Manetualain. ⁶⁵ Basa
hatahorir fo mana leo deka-deka rai naa, ra-
mata'u ma heran. Boe ma tutuik naa natanggela
numa bafak mai neni bafak neu, losa hatahorir
marai profensi Yudea leten nara oo bubuluk

[☆] **1:55** Tutui Makasosak 17:7; 1 Samuel 2:1-10 [☆] **1:59**
Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 12:3

boe. ⁶⁶ Hatahorir fo mana ramanene tutuik naa dudu'a rae, "Manggaledok ena, Manetualain koasan sama-sama no kakanak naa. Neu ko namo'o mamais a, ana dadi neu hatahori dae-bafok rupak leo beek, ou?"

Sakaria koa-kio Manetualain

⁶⁷ Basa boe ma Manetualain Dula-dale Malalaon maso neni Sakaria neu. Huu naa de ana kokolak nae,

⁶⁸ "Koa-kio Lamatuak, hatahori Isra'el Manetualain!

Ana mai ena fo tefa-soi nala Ndia hatahorin nara,

mita fo ara boso sama leo ata-dator bali.

⁶⁹ Manetualain so'u nala Hatahori esa ena fo Ndia koasan ta neni babanggak, fo neu ko Ana tao nasoi-nasoda ita.

Ndia ia, numa ba'i Dauk tititi-nonosin mai.

⁷⁰ Manetualain helu-bartaa memak basa iar ruma lele uluk mai ena, pake Ndia mana to'u dede'an fo dalen mahanic kara.

⁷¹ Hatematak ia Ana nau nakambo'ik ita numa ita musun nara mai, ma numa hatahorir fo dalen nara mburuk neu ita mai.

⁷²⁻⁷³ Ana natudu Ndia dale susuen neu ita beiba'in nara, nahuu Ana nasaneda taa-taa neu Ndia hehelu-bartaan neu sara, fo Ana ndara fangga no ba'i Abraham.

⁷⁴ Ana nakambo'ik ita numa ita musun nara mai ena, fo ita bisa takaluku-takatele neun, ma ta parluu tamata'u bali.

75 Ana nakambo'ik ita ena,
mita fo ita bisa leo-la'o nai matan no lolo-
laok ma ndoos seku neu.

76 Anis! O ia, Au anang.
Neu ko hatahorir ralela o rae, o ia, Mane-
tualain mana Demak Mate'en mana to'u
dede'an.

Neu ko o muu mafada hatahorir,
fo ara simbok Lamatuak mamain no dale
malenggak.✧

77 Neu ko o muu matudu dalak neu Manetualain
hatahorin nara,
fo ara bubuluk rae, ara hambu masoi-
masodak,
nahuu Manetualain koka heni sala-
singgon nara.

78-79 Huu Manetualain dalen banggana'u ma tuda
kasian neu ita,
de Ana fee lelak beuk neu ita,
sama leo fai beuk neni manggaledo
beuk.

Ita mana leo-la'o nai makiuk dale,
ma ita mana tamata'u mamates,
nahuu bei ta malole to Manetualain,
neu ko hambu manggaledok fo nakalala'ok
ita teni dala mole-dame teu."✧

80 Basa boe ma Yohanis tamba faik boe namo'o.
Ma Manetualain Dula-dalen tao natetean. Ana
namo'o mamais a, boe ma neu leo numa ma-
mana nees, losa ana mulai tao uen soa-neu
hatahori Isra'el asa.

2

Maria bonggi nala Lamatuak Yesus (Mateos 1:18-25)

¹⁻² La'e esa, neu Kirenius dadi neu nggubenor numa Siria, boe ma mane ina-huuk, nade Agustus fee kalua parenda esa nae, "Basa hatahorir marai man-parenda Roma koasan, muste fali nggoro-tadun nara reu, fo tungga sensus!" Naa, ndia makasososan fo man-parenda Roma reke rau-inggun nara. ³ De basa hatahorir fali nggoro-tadun nara reu fo tungga sensus.

⁴⁻⁵ Faik naa, Yusuf leo numa nggoro Nasaret nai profensi Galilea. Ana fufudi ana fe'ok esa ena, nade Maria, fo ta'in kaisik. Yusuf naa, mane Dauk tititi-nonosin, de ana muste fali neni Dauk kotan Betlehem neu nai profensi Yudea, fo tungga sensus.

Huu naa de dua sara la'o reni kota Betlehem reu. ⁶ Neu ara ruma naa, Maria fain fo sangga nae bonggi losa ena. ⁷ Tehuu numa naa ara ta hambu kama sesebak nai uma leo taak ena. Huu naa de ara dudi reni lalae esa dale reu. De ana bonggi Ana makasososan, Ana tou anak. Boe ma ara ralusen renik tema nelusek, fo rasmusungun neu ha'o dale.

Manetualain nafada mana lolor

⁸ Le'odaen naa, hambu mana lolo hida be'e ranea sira bibihie-bibilombon numa mook nai kota deak.

⁹ Medak neu ma, ara mete-rita Manetualain atan numa nusa tetuk do inggu temak mai. Boe ma Lamatuak sa'an nasa'a ndule basa sara, de ramata'u ralan seli. ¹⁰ Tehuu ata naa nafada nae,

“Ei boso mamata'u dei! Nenene matalolole, ee!
 Au mai fo nau afada ei hara lii malole esa.
 Basa mana namanene hara liik ia, neu ko
 ramahoko.

11 Hara lii malole ia liin talo ia:
 Faik ia inak esa bonggi nala Karistus ena nai
 Betlehem, nai mane Dauk kotan.

Karistus naa, Hatahori fo Manetualain
 helu-bartaa memak kana numa lele
 uluk mai.

Manetualain nadenun mai fo Ana tao nasoi-
 nasoda hatahori numa sala-singgon nara
 mai!

Ndia ia, neu ko hatahorir roken rae, ‘Lamat-
 uak’, te Ana ndia naena haak parenda
 basa-basan!

12 Dei fo ei malelan no dalak talo ia: ei matonggo
 mia Kana mbimbila anak esa neni nelusek
 no tema nelusek. Ana sunggu nai ha'o
 bandar dale.”

13 Ata naa kokolak basa boe ma, medak neu ma
 Manetualain atan no'un seli numa nusa tetuk do
 inggu temak mai fo rakabubua roon. Boe ma ara
 koa-kio Manetualain ma soda rae,

14 “Ai makadedemak Manetualain naden!
 Ndia mana to'u parenda nai lalai fo demak
 mate'en.

Manetualain nau fee mole-dame soa-neu hata-
 horir marai dae-inak,
 fo mana tao ramahoko Ndia dalen!”

15 Basa boe ma Manetualain atan nara fali
 reni nusa tetuk do inggu temak reu. Boe ma
 mana lolor raa kokolak rae, “Wee! Mai ita teni
 Betlehem teu, fo teu mete-tita Kakanak naa dei!
 Te Lamatuak haitua harak naa neu ita ena.”

¹⁶ Boe ma ara la'o lai-lai hiek reni Betlehem reu. De ratonggo ro Maria ma Yusuf. Ma ara oo mete-rita Kana mbimbila anak naa, sungguh nai ha'o dale boe.

¹⁷ Neu ara mete-rita Kakanak naa, boe ma ara tui rae, “Bebeik kara ia, Manetualain atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai rafada la'e-neu Kakanak ia neu ai ena!” Boe ma ara tui no lutuk losa basan.

¹⁸ Basa hatahorir heran bali-bali, ramanene mana lolor raa tutuin. ¹⁹ Tehuu Maria mbedan neu dalen, basa mandadik kara raa. Ana dudu'a no neneek fo nae sangga bubuluk sosoandandaan hata. ²⁰ Basa de mana lolor fali reni sira bibihie-bibilombon nara reu. Boe ma ara rakadedemak Manetualain naden. Ara roke makasi neun, huu hata fo ramanenek ma meteritak naa, sama tetar no hata fo Manetualain atan nafadak naa ena.

Kana mbimbila anak naa, ara foin nade Yesus

²¹ Bonggi basa fai falu, boe ma ara sunat Kana mbimbila anak naa tungga ba'i Musa hohoro-lalanen. Ina-aman foin, nade ‘Yesus’. Nadek naa, ndia nadek fo ata numa nusa tetuk do inggu temak mai nafada sara ena, neu inan bei ta nairun.✧

Yusuf no Maria roo Kana mbimbila anak Yesus neni Uma Huhule-haradoi Ina-huuk neu

²² Hambu hohoro-lalanek esa numa ba'i Musa mai nae, ina mana bonggi basak fai haa hulu ena muste neu tao tungga dala-hadak nelao aok nai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk. No dalak naa, ara bisa maso uma huhule-haradoik

✧ **2:21** Lukas 1:31; Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 12:3

leo biasa. Huu naa de Yusuf no Maria reni Yerusalem reu fo tao tungga dala-hadak naa. De ara roo sira Ana mbimbila anan naa neni Uma Huhule-haradoi Ina-huuk dale neu, fo loo liman dadi neu Lamatuak enan.✧ ²³ Ara tungga Lamatuak hohoro-lalanan fo rae, “Inak esa-esak fo mana bonggi ana makasososak, mete ma tou anak, na, ana muste loo lima kakanak naa dadi neu Lamatuak enan.”✧ ²⁴ Tungga Lamatuak hohoro-lalanan, mete ma loo lima kakanak neu Lamatuak, na, ina-aman muste fee mbui teu pasan esa do mbui lunda sina tenak dua. Huu naa de Yusuf no Maria oo tao tungga hohoro-lalanek naa boe.✧

Ba'i Simeon nae, Kana mbimbila anak Yesus naa, ndia Karistus fo Manetualain helu-bartaak ena

²⁵⁻²⁶ Faik naa, hambu ba'i esa, nade Simeon, leo numa kota Yerusalem. Hatahori ia, dalen ndoos ma dalen hii nalan seli neu Manetualain. Manetualain Dula-dale Malalaon nafadan ena nae, ana mete-nita Karistus dei fo ana mate. Karistus naa, ndia neu ko tao masoi-masodak neu hatahori Isra'el asa.

²⁷ Faik naa, Manetualain Dula-dalen nuni no Simeon neni Uma Huhule-haradoi Ina-huuk neu. Naa, nandaa no Yesus ina-aman roon neni naa neu, fo loo liman dadi neu Lamatuak enan.

²⁸ Ba'i Simeon mete-nita Kakanak naa, de ana ko'o nalan, boe ma ana koa-kio Manetualain nae,

²⁹ “Koa-kio Manetualain!

✧ **2:22** Malangga Anggamar Hohoro-lalanan 12:1-8 ✧ **2:23** Kalua numa Masir mai 13:2, 12 ✧ **2:24** Malangga Anggamar Hohoro-lalanan 12:6-8

- Manetualain tao tungga Ndia hehelu-
bartaan neu au ena.
Dadi hatematak ia Manetualain bisa nakambo'ik
au,
mita fo au bisa mate no mole-damek,
30 huu au mete-ita Hatahori fo Manetualain
nadenun mai ena,
fo tao nasoi-nasoda ai numa ai sala-singgon
nara mai!
31 Manetualain nae pake Kakanak ia
fo tao nasoi-nasoda basa hatahori nusa-
nusak kara.
32 Neu ko Ana sama leo sa'ak,
fo neni hada-horomatak soa-neu Manetu-
alain hatahorin Isra'el asa.
Ana oo sama leo manggaledok boe,
fo natudu Manetualain eno-dalan
soa-neu basa hatahori nusa-nusak laen
nara."☆
33 Yusuf no Maria ramanene rala naa, boe
ma ara heran bali-bali neu hata fo ba'i Simeon
kokolak la'e-neu sira Anan. 34 Basa naa Simeon
fee baba'e-babatik neu sara. Boe ma nafada
Maria nae, "Yesus inan, ee! Neu ko hatahori
no'uk ka rai Isra'el timba-ndundu heni ina Anan
ia. Tehuu sira tatao-nono'in neun naa, neu
ko natuda falik kasa. Ina Anan ia oo tao
nala hatahori no'uk ka dalen mbena sau-sau
boe. 35 No dalak naa, neu ko Manetualain buka
nakambela hatahorir dalen. Tehuu Maria, neu
ko o hambu susa-sona mo'ok, nok bali mbau
dombe tafak neu o tende boam."

*Be'a Hanaa noke makasi neu Manetualain,
nahuu Yesus*

☆ 2:32 Yesaya 42:6; 49:6; 52:10

³⁶⁻³⁷ Numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk oo hambu ina lasik esa boe, nade Hanaa. Teun nara falu hulu haa. Aman, nade Fanuel, numa leo Aser mai. Ana nauma-loo teuk hitu, boe ma saon mate la'o elan. Be'a Hanaa ia, Manetualain mana to'u dede'an. Ue-tataon soa hule-haradoi ma puasa nai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk, fo nakaluku-nakatele neu Manetualain hatuleledon.

³⁸ Neu Simeon kola-kola no Yusuf ma Maria, ina lasik naa mai deka-deka. De ana namanene sara, boe ma ana koa-kio Manetualain. De ana kokolak la'e-neu Yesus soa-neu basa hatahori mana rahani Manek fo Manetualain helu-bartaa ena nae, nau nadenun mai fo nakambo'ik hatahori Isra'el asa.

Kakanak naa no ina-aman fali reni nggorok Nasaret reu

³⁹ Neu Yusuf no Maria tao tungga basa ba'i Musa hohoro-lalanen lala'en numa kota Yerusalem ena, boe ma ara fali reni profensi Galilea reu, nai sira nggoron Nasaret. ✧ ⁴⁰ Yesus oo namo'o mamais a boe, Ana tamba nakadere, tamba nalela ma Ana bubuluk dalak no'uk ka. Manetualain oo natudu dale susuen neun boe.

Tou anak Yesus numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk

⁴¹ Tungga teuk, Yusuf no Maria reni kota Yerusalem reu, fo ra'a feta Paska numa naa. ✧

⁴² La'e esa, neu Yesus teun nara salahunu dua, ara oo la'ok sama-sama reni Yerusalem reu fo tungga feta naa leo biasa boe. ⁴³⁻⁴⁴ Fai Paska nate'e, boe ma Yusuf no Maria la'ok fali reni

✧ **2:39** Mateos 2:23 ✧ **2:41** Kalua numa Masir mai 12:1-27; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 16:1-8

Nasaret reu rambalololok ro hatahori no'uk ka, fo fali reni Galilea reu. Tehuu ara ta bubuluk la'o ela Yesus numa Yerusalem. Ara du'a rae, fama te Yesus nambalololok no nonoon nara. Tehuu losa bobok, ara ta mete-rita sana. Boe ma ara mulai sangga reu-mai, ndule basa bobonggin nara ma nonoon nara. ⁴⁵ Huu ara ta ratonggo roon, de ara lenggu fali reni Yerusalem reu, fo rae sanggan nai naa.

⁴⁶ Losa naa, ara sanggan losa faik telu dalen, dei de ratonggo roon numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk dale. Ana nanggatuuk nakaseseluk dede'ak no meser anggama Yahudir. ⁴⁷ Basa hatahori mana mamanenek kara heran bali-bali, nahuu Ana bubuluk tebe-tebe Manetualain Susuran isin ma Ana bisa naselu nala sira netatanen nara no neulauk. ⁴⁸ Ina-aman mete-rita talo naa, boe ma ara heran. De inan nae, "Yesus! Tao hata de O tao mala ai sota talo ia? O amam ma au pangganaa doak ma maputa-piok miu-mai sangga O!"

⁴⁹ Tehuu Yesus naselu nae, "Tao hata de mama no papa sota ma susa sangga Au? Bubuluk ena, hetu? Au aena ues nai Au Amang Uman."

⁵⁰ Tehuu ara ta bubuluk no tetuk hata fo Ana kokolak naa.

⁵¹ Boe ma basa sara fali reni Nasaret reu. Yesus tao tungga Ndia inan no aman parendan. Boe ma inan mbeda basa mandadik kara raa neu dalen.

⁵² Leo naak ena Yesus oo namo'o mamais losa Ana dadi ta'e ana, tamba nalela leo-la'o neulauk boe. Manetualain ma hatahorir oo sue-lai neun boe.☆

☆ **2:52** 1 Samuel 2:26; Dede'a Lasik 3:4

3

Yohanis Mana Saranik mulai tao uen

(Mateos 3:1-12; Markus 1:1-8; Yohanis 1:19-28)

¹⁻² Faik naa, Tiberius dadi neu mane inahuuk mana to'u parenda numa Roma teuk salahunu lima ena. Pontius Pilatus dadi neu nggubenor numa profensi Yudea. Herodes dadi neu nggubenor numa profensi Galilea. Herodes ka'an Felipus dadi neu nggubenor numa profensi Iturea ma profensi Trakonitis. Ma Lisanius dadi neu nggubenor numa profensi Abilene.*

Faik naa oo Hanas ma Kayafas dadi reu malangga anggama Yahudi malangga ina-huun nai kota Yerusalem boe.

Faik naa, Yohanis fo Sakaria anan naa, leo numa mamana nees dook ka numa nggorok mai. Numa naa Manetualain feen hara heheluk.
³ Yohanis namanene basa, boe ma ana la'ok neni basa nggoro mana deka-deka lee Yarden fo nafada hatahorir nae, "Ei muste manaku ma la'o ela basa sala-singom mara fo Manetualain

* **3:1-2** Man-parenda Roma pake hatahori Yahudi esa, nade *Yosefus*, fo surak Isra'el tutuin nai tembo-lelek ia. Ana oo surak la'e-neu hatahori mana to'u parenda ma sira nufanelun boe. Huu naa de ita bubuluk tae, Herodes nai ia, naden laen, ndia *Herodes Antipas*. Aman, ndia *Herodes Ina-huuk*. (Mateos 2:1-22; Lukas 1:5). *Felipus* nai ia, ndia Herodes Antipas ka'an. Felipus aman, ndia Herodes Ina-huuk; inan nade Kleopatra numa Yerusalem mai. Ana sao nala Salome, ndia Herodias anan. Nai baba'ek 3:19 nai dae, hambu *Felipus* laen. Hatahori ia, Herodes Antipas fadin. Aman, ndia Herodes Ina-huuk boe; ma inan, nade Mariamne. Ana sao nala Herodias. Sira dua sara ana inan, nade Salome. Tehuu ndia ka'an Herodes Antipas le'a nala saon. (Mateos 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19).

koka heni basa sala-singgok kara raa. Basa naa ei muste sarani dei, fo dadi tanda nae, ei malole mia Manetualain ena.”

⁴ Lele uluk Manetualain mana to'u dede'an ba'i Yesaya surak la'e-neu Yohanis ia nae,

“Hambu hatahori nai mamana nees eki nae,
 ‘Basa hatahorir mahehere tao malole dalak
 fo simbok Lamatuak mamain!
 Tao matetetu dalak fo simbok kana.

⁵ Fua matetu dokek kara.

Fera matetu letek kara.

Tao mandoo dala peko-pakik kara,
 tao manggatusi dala mana duku-le'uk kara.

⁶ Mita fo basa hatahori nusa-nusak kara
 bisa bubuluk rae, Manetualain nau tao
 nasoi-nasoda hatahori
 numa sira sala-singgon mai.’”[☆]

⁷ Hatahori no'uk ka sudi ruma bee mai, fo roke Yohanis sarani sara. Tehuu ana mboka sara nae, “Heeh! Ei mana pepeko-lelekok! Ei sama leo mengge karasok! Boso du'a mae ei bisa makambo'ik numa Manetualain huku-dokin mai, no ei kekedik mae ei sale dalem do tuke teim mara! Taa! Ta dook ka ena, te Manetualain huku-doki basa hatahorir ta mana sale dalen do tuke tein nara no tebe-tebe.[☆] ⁸ Ei boso du'a mae, ‘Au ta hambu huku-dokik, nahuu au ia, ba'i Abraham tititi-nonosin.’ Hambu nai bee dadi talo naa? Naa, ta bisa tulu-fali ei, nahuu ta tao nala ei dadi miu hatahori lolo-laok. Manetualain bisa tao nala batur ia dadi reu ba'i Abraham tititi-nonosin. Au afada, ee! Matudun tungga ei leleo-lala'om mara mae, ei masadea la'o ela ei sala-singgom mara ena, ma

[☆] **3:6** Yesaya 40:3-5 [☆] **3:7** Mateos 12:34; 23:33

tungga falik Manetualain ena.✧ 9 Ei muste tao hata fo neulauk. Mete ma taa, na, Manetualain huku-doki beran tuda la'e ei, sama leo hatahori pake taka fo hungga heni ai huuk numa okan mai. Leo naak ena! Ai huuk sosoan ta ena, mete ma buna-boan ta neulauk. Dadi malole lenak hungga henin, fo pirun neni a'i dale neu."✧

10 Basa de hatahori no'uk kara raa ratane Yohanis rae, "De ai muste tao hata?"

11 Boe ma ana naselu nae, "Mete ma o badum dua, na, fee esa neu hatahori badu taak. Mete ma o kanana'ak, na, ba'e fee hatahori nana'a taak kara."

12 Boe ma mana susu bear mai fo roke Yohanis sarani sara. Ara ratane rae, "Papa Meser! Ai muste tao talo bee?"✧

13 Ana naselu nae, "Ei soa puputa-papata. Tehuu hatematak ia, ei muste maue-osa no ndoos. Boso puku bea lenak numa man-parenda hohoro-lalanen mai. Mita fo rau-inggu bae bea ndaa no hohoro-lalanen."

14 Hambu soldadu hida ruma naa boe. Ara ratane Yohanis rae, "Mete ma ai, na, talo bee? Ai muste tao hata?"

Boe ma ana naselu nae, "Boso pakana'e mala hatahorir doin tungga ei hihim. Ma boso makasasa'ek salak neu hatahori no bolo-dalan taa. Ei muste moke makasi ma mamedai dai no simbo katemak ei nggadim."

15 Basa hatahorir ramanene rala kokolan naa, boe ma esa kei esa ma kutu-nu'u rae, "Awii! Fama te Yohanis ia, Karistus fo Manetualain helu-bartaa nae nadenun mai numa lele uluk mai ena!"

16 Tehuu Yohanis nafada sara nae, “Nenene matalolole! Neu ko hambu Hatahori esa ta neni babanggak lena heni au nae mai. Leo mae dadi uu kada Ndia nedenum oo, au ta andaa boe.† Au bisa sarani ei pake kada oe, tehuu neu ko Ana tao lena heni au bali, ndia Ana tao nasofe ei dalem mara no Manetualain Dula-dale Malalaon. Neu ko Ana tao nalalao ei, sama leo hatahorir hotu dafu dae pake a'i. 17 Ana hukun hatahori mana tao salak kara, sama leo mana ue dae kukuru anin fo bingga fe'e hade neuk numa hade langgak kara mai. Boe ma ana mbeda hade neuk neni soka dale neu ma hotu heni hade langgak kara. Leo naak oo Karistus hukun hatahori kasalak kara, ma piru sara reni a'i mbila ta kala matek dale reu boe.”

18 No dalak naa, Yohanis fee nesenedak neu hatahori la'e-neu dede'ak mata-matak kara, ma nafada sara Manetualain Hara Lii Malolen.

19-20 Faik naa, Yohanis oo mulai kokolak no manggaledon la'e-neu Herodes tatao-nono'in boe. Dede'ak naa talo ia: Herodes ia, nggubenor nai profensi Galilea. Salan malunu ndoos. Ha'i netuduk leo, ana le'a neni fadin saon, nade Herodias. Naa te fadin bei masodak, ma bei ta namaketu no Herodias. Herodes leleo-lala'o ta neulaun naa, tao nala Yohanis ka'in no ledole, losa Herodes doak neun. Boe ma Herodes humu nala Yohanis, de ana teen neni bui dale neu.‡

† **3:16** Susura dede'a Yunani huuk nae, 'sangga sefi kada tali sopatun oo, au ta andaa boe.' Sosoa-ndandaan nae, Yohanis kada hatahori kadi'ik, mae dadi neu Lamatuak Yesus nedenum oo, ana nameda ta nandaa boe. ‡ **3:19-20** Lees neni surak nai dae, nai Lukas 3:1-2. Mete nai Mateos 14:3-4; Markus 6:17-18 boe.

*Yohanis sarani Lamatuak Yesus
(Mateos 3:13-17; Markus 1:9-11)*

²¹ Fai bakahulun, neu ara bei ta humu rala Yohanis, ana sarani hatahori no'uk ka. Ma ana oo sarani Yesus boe. Basa naa Yesus huleharadoi, boe ma lalai natahuka. ²² De Manetualain Dula-dale Malalaon konda neni Yesus neu. Dula-dalek naa mata aon dadi sama leo mbui lunda sina. Basa de hambu harak numa lalai mai nae,

“O ia, Au Ana susueng.

O soa tao mamahoko Au.”✠

*Lamatuak Yesus bei-ba'in nara, tungga aman
Yusuf
(Mateos 1:1-17)*

²³ Neu Yesus mulai tui-bengga hatahorir la'eneu Manetualain eno-dala sodan, Ndia teun nara, fama te teuk telu hulu. Hatahorir bubuluk rae, Yesus ia, Yusuf anan. Yusuf bei-ba'in nara, sira:

Yusuf aman, Eli.

²⁴ Eli aman, Matat.

Matat aman, Lewi.

Lewi aman, Melki.

Melki aman, Yanai.

Yanai aman, Yusuf.

²⁵ Yusuf aman, Matatias.

Matatias aman, Amos.

Amos aman, Nahum.

Nahum aman, Hesli.

Hesli aman, Nagai.

²⁶ Nagai aman, Maat.

✠ **3:22** Tutui Makasosak 22:2; Sosoda Kokoa-kikiok kara 2:7; Yesaya 42:1; Mateos 3:17; Markus 1:11; Lukas 9:35

Maat aman, Matatias.
Matatias aman, Semein.
Semein aman, Yosek.
Yosek aman, Yoda.
²⁷ Yoda aman, Yohanan.
Yohanan aman, Resa.
Resa aman, Serubabel.
Serubabel aman, Sealtiel.
Sealtiel aman, Neri.
²⁸ Neri aman, Melki.
Melki aman, Adi.
Adi aman, Kosam.
Kosam aman, Elmadam.
Elmadam aman, Er.
²⁹ Er aman, Yosua.
Yosua aman, Elieser.
Elieser aman, Yorim.
Yorim aman, Matat.
Matat aman, Lewi.
³⁰ Lewi aman, Simeon.
Simeon aman, Yahuda.
Yahuda aman, Yusuf.
Yusuf aman, Yonam.
Yonam aman, Elyakim.
³¹ Elyakim aman, Melea.
Melea aman, Mena.
Mena aman, Matata.
Matata aman, Natan.
Natan aman, Dauk.
³² Dauk aman, Isai.
Isai aman, Obet.
Obet aman, Boas.
Boas aman, Salmon.
Salmon aman, Nahason.
³³ Nahason aman, Aminadab.

Aminadab aman, Admin.
 Admin aman, Arni.
 Arni aman, Hesron.
 Hesron aman, Peres.
 Peres aman, Yahuda.
³⁴ Yahuda aman, Yakob.
 Yakob aman, Isak.
 Isak aman, Abraham.
 Abraham aman, Tera.
 Tera aman, Nahor.
³⁵ Nahor aman, Seruk.
 Seruk aman, Rehu.
 Rehu aman, Pelek.
 Pelek aman, Eber.
 Eber aman, Sela.
³⁶ Sela aman, Kenan.
 Kenan aman, Arpaksad.
 Arpaksad aman, Sem.
 Sem aman, Noh.
 Noh aman, Lamek.
³⁷ Lamek aman, Metusalak.
 Metusalak aman, Henok.
 Henok aman, Yared.
 Yared aman, Mahalalel.
 Mahalalel aman, Kenan.
³⁸ Kenan aman, Enos.
 Enos aman, Set.
 Set aman, Adam.
 Adam ia, Manetualain ana nekedadadin.

4

*Nitur malanggan soba-dou Lamatuak Yesus
 (Mateos 4:1-11; Markus 1:12-13)*

¹ Yohanis sarani basa Yesus, boe ma Yesus la'o
 ela lee Yarden. Manetualain Dula-dale Malalaon

sama-sama noon. Boe ma Dula-dalek naa nuni no Yesus neni mamana nees neu. ² Yesus leo numa naa losa faik haa hulu. Faik naa Yesus ta na'a hata esa boe na, de Ana ndoe nalan seli. Boe ma nitur malanggan mai soba-doun fo sangga nae iken.

³ Ana kokolak mbali Yesus nae, "Mete ma tebe-tebe Manetualain Anan O, na, O maena koasa. De madenu batur ia dadi roti fo O mu'a sara leo."

⁴ Tehuu Yesus naselu nae, "O nanaum talo bee, ia! Ta bubuluk, do? Sama leo neni surak nai Manetualain Susura Malalaon dale nae, 'Hatahori dae-bafok ta nasoda numa kada nana'ak mai, hetu!'" ✧

⁵⁻⁶ Basa boe ma nitur malanggan nuni no Yesus neni mamana demak esa neu, de natudun basa man-parenda manai dae-inak no basa nula-napun lala'en. Boe ma ana kokoe Yesus nae, "Basa man-parendar ro sira koasan lala'en naa, au enang basa naar. Leo naak oo, no basa ndia nula-napun boe! De au aena haak fee neu see, fo au nau. ⁷ Au nau fee basa sara reu O. Tehuu O tao matak esa dei, dei fo au fee. Muda hiek! O makaluku-makatele neu kada au. Kada naa!"

⁸ Tehuu Yesus naselu mbalin nae, "Hambu nai bee talo naa? Sama leo neni surak nai Manetualain Susura Malalaon nae, 'O muste makaluku-makatele neu kada Manetualain.

Ma o muste maono-lalau neu kada Ndia.'" ✧

⁹ Basa boe ma nitur malanggan nuni no Yesus neni kota Yerusalem neu. Numa naa, ana nuni no Yesus hene reni mamana demak mate'en

✧ 4:4 Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 8:3; Mateos 4:4 ✧ 4:8 Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 6:13

manai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk reu. Boe ma ana nae, "Metete ma tebe-tebe Manetualain Anan O, na, boke dae muu leo! ¹⁰ Sama leo neni surak nai Manetualain Susura Malalaon nae, 'Dei fo Manetualain nadenu Ndia atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai, fo ranea O.

¹¹ Neu ko ara mai ratanee rala O, mita fo O eim ta koi la'e batu faa boe na.'"[☆]

¹² Tehuu Yesus naselu nae, "Boso papata Au. Sama leo neni surak nai Manetualain Susura Malalaon dale nae, 'Boso soba-dou Manetualain!'"[☆]

¹³ Nitur malanggan soba-dou Yesus no dalak mata-matak kara, tehuu ana ta nala sana. Boe ma ana la'o ela Yesus, fo nahani fai neulauk dei.

Lamatuak Yesus neni Galilea neu fo mulai nafada hatahori la'e-neu Manetualain Hara Lii Malolen

(Mateos 4:12-17; Markus 1:14-15)

¹⁴ Basa boe ma Yesus fali neni profensi Galilea neu, ma Manetualain Dula-dale Malalaon fee koasa neun. Ta dook ka boe ma hatahorir marai nusak naa, mulai ralela Ndia naden. ¹⁵ Ana fee nenorik numa hatahori Yahudi uma huhule-haradoin nai bee a mesan. Boe ma hatahorir koa-kion rae, "Yesus naa, Hatahori ta neni ba-banggak, ee!"

Hatahorir ta simbok Lamatuak Yesus numa Nasaret

(Mateos 13:53-58; Markus 6:1-6)

[☆] **4:11** Sosoda Kokoa-kikiok kara 91:11-12 [☆] **4:12** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 6:16

16 La'e esa, Yesus neni ndia nggoron Nasaret neu. Ndaa no hatahori Yahudir fai huhule-haradoin, ndia 'fai Sabat', Ana maso neni uma huhule-haradoik neu, tungga Ndia si'en. De Ana nambadeik fo nae lees numa Manetualain Susura Malalaon mai. 17 Boe ma ara loo feen ba'i Yesaya susuran. Ana buka susurak naa de sangga lalanek, ma lees nae,

18 "Manetualain Dula-dalen koasan nai Au.
Huu naa de Ana henggenee memak Au,
fo tui-bengga Lamatuak Hara Lii Mal-
olen neu hatahori kasian nara.

Ana nadenu Au ena,
fo afada ae,
mana nai buir, neu ko hambu
nekembo'ik;
pokek kara, neu ko bisa mete-rita
rasafali;
mana hambu tuni-ndenik kara, neu ko
leo-la'o no nekembo'ik.

19 Hatematak ia Lamatuak fain losa ena,
fo tao nasoi-nasoda Ndia hatahorin
nara."* ☆

20 Lees basa susurak naa, boe ma Yesus lulu falik kana de loon neu mana koladu uma huhule-haradoik, basa de Ana nangatuuk. Basa hatahorir maruma uma huhule-haradoik naa, mete raherek kana. 21 Boe ma Ana nafada sara nae, "Hata fo ei mamananen numa Manetualain Susura Malalaon mai naa, hatematak ia dadi ena!"

* 4:19 Lalane kaduak kara ia, tungga tetar ana no susura dede'a Yunani huuk. Susura Malalaok dede'a Indonesia (TB) tao lalanek ka-19 ia, ta ndaa no mamanan. ☆ 4:19 Yesaya 61:1-2

²² Boe ma basa hatahorir maruma naa mulai koa Yesus rae, “Awii! Hata fo Ana kokolak bebeik kara ia, neulau ndoos. Tehuu Ndia ia, Usu Anan, hetu? Talo bee de ana bisa talo ia?”

²³ Boe ma Yesus nafada sara nae, “Ei basa ngga bubuluk ena hambu dede'ak nae, ‘Heeh, doter! Puli mala o ao heli-helim dei!’ Ei mae pake dede'ak naa, fo ndee masafali neu Au mae, ‘Tao hata de O ta tao tanda heran esa boe na soa-neu ai marai ia, fo sama leo O taok numa kota Kapernaum naa?’ ²⁴ Ndoon talo ia: hatahori ta nau simbok Manetualain mana to'u dede'an nai ndia nggoro-tadu heli-helin.✧

²⁵⁻²⁶ Ha'i netuduk numa Manetualain mana to'u dede'an ba'i Elia mai. La'e esa, udan ta konda teuk telu seserik ena. Lelek naa, hambu ina falu no'uk ka ruma Isra'el. Tehuu Manetualain ta nadenu Elia fo tulu-fali sara. Manetualain nadenun neni kada ina falu esa numa nggorok Sarfat neu deka no kota Sidon. Naa te ina lasik naa, ta hatahori Yahudi. Tehuu ana namahere Manetualain koasan.✧

²⁷ Ha'i netuduk laen numa Manetualain mana to'u dede'an Elisa mai. Lelek naa, hatahori Yahudi no'uk ka hambu hedi kusta ruma Isra'el. Tehuu Manetualain ta fee hahaik neu sara. Manetualain nadenu Elisa fo tao nahai kada hatahori kusta esa, nade Naaman. Naa te ndia naa, hatahori Siria, ta hatahori Yahudi. Tehuu ana namahere Manetualain koasan.”✧

²⁸ Neu ara ramanene rala Yesus kokolan naa, boe ma basa sara lurin. ²⁹ Boe ma basa sara rambadeik randaa, de ara husi heni Yesus numa uma huhule-haradoik naa mai. Boe ma ara le'a roon

✧ **4:24** Markus 6:4; Yohanis 4:44 ✧ **4:25-26** 1 Mane-manek kara 17:1, 8-16 ✧ **4:27** 2 Mane-manek kara 5:1-14

neni nggorok tatain neu, fo rae timba nggarin neni mbiak manai naa dale neu. ³⁰ Tehuu Ana la'o dea neu nesi kada hatahori no'uk kara talada heon, de la'o ela sara ruma naa.

Lamatuak Yesus husi heni nitu numa hatahori esa mai
(Markus 1:21-28)

³¹ Basa boe ma Yesus konda neni Kapernaum neu nai dano Galilea tatain. Tungga-tungga fai huhule-haradoik, Ana nanori hatahorir rai uma huhule-haradoik dale. ³² Hatahorir heran bali-bali nenene Ndia kokolan, huu Ana bubuluk no tetuk nenorik kara raa isin. ☆

³³ La'e esa, neu Yesus fee nenorik numa uma huhule-haradoik naa, hambu hatahori fo nitu sa'ek esa mulai bolu tingga-tingga nae, ³⁴ "Hoi! Yesus Hatahori Nasaret, ee! O mai tao hata mua ai nai ia! O mai fo mae makalulutu ai, do? Ai malela O. O ia, Hatahori Malalaok fo lele uluk Manetualain helu-bartaa nae nadenun mai."

³⁵ Tehuu Yesus mbokan nae, "Makatema o bafam! Kalua numa hatahori naa mai!" Medak neu ma, nitu naa fae nggari hatahori naa neu daer numa hatahorir taladan mai. Basa boe ma nitu naa kalua la'o ela hatahori naa, ma ana ta tao nahedi sana.

³⁶ Basa hatahori bafan nara bese mboo, de rae, "Heran, ee! Hatahori ia kokolan naena koasa ta neni babanggak! Losa neu nitu oo tungga parendan boe, de kalua numa hatahori mai!"

³⁷ Boe ma tutuik la'e-neu Yesus mulai natanggela nai basa mamananak kara marai nusak naa.

☆ **4:32** Mateos 7:28-29

Lamatuak Yesus tao nahai Simon ari-inan ma hatahori no'uk ka bali
(Mateos 8:14-17; Markus 1:29-34)

³⁸ Ara kalua numa uma huhule-haradoik naa mai, boe ma Yesus neni hatahori esa uman neu. Hatahori naa nade Simon.† Simon ari-inan hambu hedi sumaik, de ao-inan natobi roo-roo. Boe ma ara roke-hule Yesus rae, “Papa! tulun tao mahai ina lasik dei!” ³⁹ Yesus neu nambariik deka neu mamana susungguk tatain, boe ma Ana husi kalua heni hedi sumaik numa ina lasik mai. Hatematak naa oo hedi sumain mopon tutik ka boe. Boe ma nambadeik tutik ka, de neu sadia nana'ak fee sara.

⁴⁰ Bobon naa, neu ledo sangga nae tesa ena, hatahorir roo basa hatahori hedis sara reni Yesus reu. Hedin nara mata-matak kara. Boe ma Ana nafaroe hatahori hedis sara rae, de tao nahai basa sara. ⁴¹ Numa hatahori hedis sara rae mai oo, hambu hida nitu sa'ek kara boe. De Yesus parenda nitur rae, fo kalua numa hatahorir rae mai. Ara kalua ma bolu rae, “O ia, Manetualain Anan!” Nitur rae bubuluk rae, Ndia ia, Karistus fo Manetualain helu-bartaa memak kana numa lele uluk mai ena fo nae nadenun mai. De Yesus ka'i sara fo boso kokolak dede'a de'ek esa boe na la'e-neu Ndia aon.

Lamatuak Yesus neu tui-bengga Hara Lii Mal-ole numa uma huhule-haradoik kara
(Markus 1:35-39)

⁴² Neu be'e-mai lole manggaledo, boe ma Yesus be'e fo neni mamana nees esa neu, nai kota dea. Hatahorir sanggan sudi nai bee. Neu ratonggon,

† 4:38 Simon naa, ndia Petrus naden laen.

boe ma ara kokoen rae, "Papa leo mua ai leo! Hae muni mamananak laen muu!"

⁴³ Tehuu Ana naselu nae, "Au oo muste uni nggorok laen uu boe, fo uu tui-bengga Hara Lii Malole la'e-neu Manetualain parenda-koasan. Manetualain nadenu Au ena fo akalala'ok ues naa."

⁴⁴ Boe ma Ana la'ok numa nggorok esa mai neni nggorok esa neu, fo fee nenorik nai uma huhule-haradoik kara marai profensi Yudea.

5

Ara pu'a rala i'ak no'un seli

(Mateos 4:18-22; Markus 1:16-20)

¹ La'e esa, Yesus nanori hatahorir ruma dano Galilea tatain.* Hatahori no'uk ka mai fo rae nenene Manetualain Dede'a-kokolan. Losa neu ara raseseti rakarumbu rala Yesus. ² Deka naa, hambu mana pu'a-dalak kara raole ralao pu'an nara ruma mada lai. Boe ma Yesus mete-nita ofa lambu rouk dua nafu ruma naa. ³ Ofa kaduak kara raa, Simon enan esa. Yesus hene neni Simon ofan lain neu, boe ma noken fo ana tonda ofak neni oe demak faa neu dei. De Ana nanggatuuk nanori hatahori no'uk kara raa.✧

⁴ Ana fee nenorik basa, boe ma kokolak no Simon nae, "Simon! Tonda ofak muni tasi demak faa muu fo nggari pu'ak neu naa. Neu ko ei mala i'ak no'uk ka."

⁵ Tehuu Simon naselu nae, "Awii, Lamatuak boe oo! Ai pu'a fafandek ai lima-ein nara hatu

* **5:1** Susura Malalaok dede'a Yunani nae, 'numa dano Genesaret tatain'. Dano Genesaret naden laen, ndia dano Galilea.

✧ **5:3** Mateos 13:1-2; Markus 3:9-10; 4:1

katemak esa ena, tehuu ta mala i'ak esa boe na! Tehuu Papa nae leo naa ena, na, neu ta hata-hata! Au nggari sobak kana.”☆ 6 Boe ma ara nggari pu'ak neu. Neu rae le'a falik pu'ak, naa te pu'ak sofek no i'ak no'un seli, losa pu'ak mulai sida ena.☆ 7 Boe ma Simon bolu nonoon nara marai ofak laen fo mai tulun. De ara ra'u i'ak kara reni ofak reu, losa ofa kaduak kara raa sofen tetu-tetu no i'ak, de ela ba'uk ka ara molo. 8-10 Simon nonoo mana pu'a-dalan, Yakobis no Yohanis fo Sabadeus anan nara oo ruma naa boe. Ara oo heran ralan seli boe, nahuu ara rala i'ak no'un seli talo naa. Neu Simon mete-nita mandadik kara raa, boe ma ana sendek luu-langgan neu Yesus matan, de nae, “Au ia, hatahori esa mana tao salak no'un seli ena. Dadi malole lenak Lamatuak boso deka-deka au bali.”†

Tehuu Yesus naselu nae, “Mon! Boso dudu'a no'uk ka neu dede'ak naa, huu Au sangga ae pake ei. Eir ia, masi'e sangga i'ak. Tehuu hatematak ia Au anori ei sangga hatahorir fo tungga Au.”

11 Basa boe ma ara tonda sira ofan tutik ka fo nafun neni mada lai neu. Boe ma ara la'o ela sira bebeain, fo tungga Yesus.

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori hedi kusta esa

(Mateos 8:1-4; Markus 1:40-45)

12 Numa nggorok esa, Yesus natonggo no hatahori esa hedi kusta ndule basa ao-inan ena. Neu

☆ 5:5 Yohanis 21:3 ☆ 5:6 Yohanis 21:6 † 5:8-10 Simon, do Petrus, do Simon Petrus, naa hatahori esa naden.

ana mete-nita Yesus, boe ma neu sendek luu-
langgan ma nate'e matan losa daer. Boe ma ana
nae, "Papa, ee! Tulu-fali au dei! Au bubuluk,
Papa bisa tao mamopo au heding ia, mita fo
hatahori bosu nunute au bali. Sadi Papa nau."

¹³ Boe ma Yesus loo liman fo nafaroen. Ana
kokolak nae, "Au nau a mesan! O hai leo!"
Kokolak basak ka boe, ma hatahori naa hedi
kustan mopon tutik ka. ¹⁴ Boe ma Yesus fee
nesenedak neun nae, "Masaneda matalolole! O
hai ena, tehoo bosu mafada esa boe na, ee! Ma o
muste tungga ba'i Musa parendan lele uluk. Dadi
muni malangga anggama muu, fo ana parisa o
ao-inam, mita fo ana bubuluk o hedim mopon
tebe ena, do beik. Boe ma o muste muni o fefeem
tanda makasi fo basa hatahori bubuluk rae, o hai
tebe-tebe ena."✧

¹⁵ Leo mae Yesus ka'i-ore, tehoo tutuik la'e-
neu Ndia koasan naa natanggela numa bafak
mai neni bafak neu sudi nai bee. De hatahorir
lua mai, fo rae ramanene Ndia nenorin. Basa
boe ma Ana tao nahai hatahori hedin nara mata-
matak kara. ¹⁶ Tehoo Yesus oo hii nakaheok
numa hatahori no'uk kara mai boe, fo neu hule-
haradoi nai mamana nees.

*Lamatuak Yesus tao nahai hatahori keko-lu'uk
esa*

(Mateos 9:1-8; Markus 2:1-12)

¹⁷ La'e esa, Yesus nanori hatahorir numa uma
esa dale. Faik naa, hatahorir ruma partei
anggama Farisir ma meser anggama hida mai
fo tungga nenene Yesus nenorin. Ara ruma
nggorok kara marai profensi Galilea, profensi

✧ **5:14** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 14:1-32

Yudea, ma kota Yerusalem mai. Manetualain fee koasa neu Yesus fo tao nahai hatahori hedis sara. ¹⁸⁻¹⁹ Faik naa, hatahori hida ndoro reni hatahori keko-lu'uk esa nai lalanggak lain. Ara raote tebe-tebe reni hatahori keko-lu'uk naa fo Yesus tao nahain. Tehuu uma naa, sofek se'e-se'e no hatahorir, losa rae rakaseseti dale reu oo, ta bisa boe. Huu naa de ara ndoro roo hatahori keko-lu'uk naa neni uma lain neu. Boe ma ara ofe uma naa, soi bolok fo rakonda hatahori keko-lu'uk naa nonook lalanggan. Ara rakondan neu hatahori no'uk kara taladan, ndaa tetar neu Yesus matan. ²⁰ Yesus mete-nita naa, boe ma Ana bubuluk nae, ara ramahere Ndia bisa tao nahai sira nonoon naa. Boe ma Ana kokolak no hatahori keko-lu'uk naa nae, "Ana nggee! Au koka heni o sala-singgom mara ena."

²¹ Hatahori Farisir ma meser anggamar ramanene Yesus kokolak talo naa, boe ma ara mulai ratatane aok rae, "Na dei! Kada Manetualain mesa kana ndia naena haak fo koka heni hatahori sala-singgon nara. Te ndia ia see, de tao aon leo Manetualain! Ia, nekedadaek ta hoho'a ndoos ia!"

²² Tehuu Yesus bubuluk dale kuru-eron nara. Boe ma Ana kokolak nae, "Tao hata de ei du'a mae, Au ia kokolak dede'a nekedadaek? ²³⁻²⁴ Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Ma Au aena haak fo fee ambon neu hatahori sala-singgon nara. Mete ma Au kada afada neu hatahori keko-lu'uk ia ae, 'Au fee ambon neu o salam mara ena,' ei ta mete-mita Au koasan nai dae-bafok ia. Tehuu mete ma Au ae, 'Mambadeik leo! Lu'a mala o lalanggan fo fali muu ngga leo.' Mete ma ana nambadeik tutik ka, na, dei fo ei mete-mita Au koasang. Huu naa de Au nau tao ahai hatahori

keko-lu'uk ia, mita fo ei oo bubuluk Au aena haak boe, fo fee ambon neu hatahori sala-singgon nara.”

Boe ma Ana mbali hatahori keko-lu'uk naa, de kokolak nae, “Mambadeik leo! Lu'a mala o lalanggam, fo fali muu ngga leo!”

²⁵ Medak neu ma, hatahori naa nambadeik de nambariik neu hatahori no'uk kara matan, boe ma lu'a nala lalanggam. De ana fali neu ngga, ma koa-kio Manetualain. ²⁶ Neu basa hatahori mete-rita naa, boe ma ara heran. De ara rakadedemak Manetualain naden rae, “Manetualain ta neni babanggak, ee! Faik ia, ita mete-tita mandadi ta hoho'ak to ita mata heli-helin nara!”

*Lamatuak Yesus noke Lewi fo tungga Ndia
(Mateos 9:9-13; Markus 2:13-17)*

²⁷ Ta dook ka boe ma Yesus kalua numa uma naa mai, de mete-nita hatahori mana susu bea esa, nanggatuuk numa ndia mamana sususu bean. Hatahori naa, nade Lewi.‡ Boe ma Yesus noken nae, “Mai tungga Au!” ²⁸ Lewi namanene nala naa, boe ma ana nambadeik tutik ka, de ana la'o ela basa bebeain marai naa, fo tungga Yesus.

²⁹ Basa boe ma Lewi tao feta mo'ok fo noke Yesus neni ndia uman neu. Ana oo noke ndia nonoo mana susu bean nara ma fuik laen nara bali, fo mai ra'a feta boe. ³⁰ Tehuu hambu hatahori partei Farisi hida ma meser anggamar, ara ungu-remu numa Yesus ana nunin nara matan rae, “Tao hata de ei manggatuuk mi'aminu sama-sama mia hatahori papake taak kara, ndia leo mana susu bear ma hatahori ta neulauk

‡ 5:27 Lewi naden laen, Mateos.

kara? Hatahori neulauk kara boso rakabua ro hatahori matak leo naak kara!"[☆]

³¹ Boe ma Yesus nafada sara nae, "Hatahori hedis memak parluu doter. Tehuu hatahori sodak ena, ta parluu. ³² Au mai fo tao matak neu hatahori ta neulauk kara. Tehuu ta mai fo tao matak neu hatahori fo mana nameda aon ndoos."

Meser anggamar rareresi ro Lamatuak Yesus la'e-neu puasa

(Mateos 9:14-17; Markus 2:18-22)

³³ Basa de, hatahori maruma partei anggama Farisi ma meser anggamar raa oo unggu-remu reu Yesus boe rae, "Talo ia, Papa! Yohanis Mana Saranik ana nunin nara puasa ma hule-haradoi la'i-la'ik ka. Hatahori Farisir ana nunin nara oo tao talo naa boe. Tehuu tao hata de Papa ana nunin nara kada ra'a-rinu rakandook kana? Ara ta puasa ralela, do?"

³⁴ Tehuu Yesus bala sara pake lololek nae, "Memak ei bubuluk ena, mete ma tao feta kabin, na, fuik kara ta puasa, tehoo ara ra'a-rinu losa rakabete. Mete ma baroit touk bei nai naa, neu ko ara ra'a-rinu sama-sama. ³⁵ Tehuu mete ma neu la'e esa, hatahori laen humu reni baroit touk naa, na, neu ko nonoon nara rameda susa, dei fo ara puasa."

³⁶ Basa boe ma Yesus fee lololek esa bali nae, "Ta hambu hatahori ha'i nala tema beuk faa fo tandan neu badu raak mana sidak. Te mete ma safe badu naa, neu ko tema bibia beuk naa kukundu, de badu raak naa boe sidan. ³⁷⁻³⁸ Leo naak oo hatahori ta radai oe anggor beuk neni

[☆] **5:30** Lukas 15:1-2

bobo'ik banda rou raak dale neu boe, te neu ko kadin ma ana sii sasarak, de oe anggor beuk naa mbo'a henin. Dadi oe anggor beuk muste nadain neni bobo'ik banda rou beuk neu. [No lololek naa, Yesus nanori sara nae Ndia nenori beun boso babalik kana no hatahori Farisir nenori raan.] ³⁹ Hatahori fo mana ninu nita oe anggor raak, ta hii ninu oe anggor beuk. Huu ana bubuluk nae, 'Anggor neni nehinda dook naa, ndia ladan seli, na!'"

6

Hatahori ratane kisubalik Lamatuak Yesus asa la'e-neu fai hahae tao ue-osa

(Mateos 12:1-8; Markus 2:23-28)

¹ La'e esa, Yesus no ana nunin nara la'ok resik hatahori osin dale, ndaa no hatahori Yahudir fai hahae tao ue-osan. Boe ma ana nunin nara koru rala hade-nggandum mbulen maruma sira matan. Ara raisin, de ra'a.✧ ² Numa naa, hambu partei anggama Farisi hatahorin hida fo mana to'u rahere sira Yahudi dala-hadan. Ara mete-rita Yesus ana nunin nara tao talo naa, boe ma ara rahara berak neu Yesus rae, "Tao hata de O ana nunim mara lena-langga ita anggaman hohoro-lalanen? Ara tao ues la'e-ndaa fai hahae tao ue-osa! Mete ndia naa! Ara koru hade-nggandum. Boso talo naa!"

³⁻⁴ Tehuu Yesus bala nae, "Talo bee, ou? Ei ta masaneda ba'i Dauk tutuin, do? Ba'i Dauk no ndia ana nunin nara ta'in nara kada kikiok, nahuu ndoe ralan seli ena. Boe ma ara maso reni Manetualain Laa Huhule-haradoin reu, de

✧ **6:1** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 23:25

ha'i roti fo malangga anggamar fee basan neu Manetualain, fo ara ra'a. Naa te kada malangga anggamar ndia bole ra'a roti naa. Hatahori laen ta bole. Boe ma ba'i Dauk asa ra'a, tehuu ta hambu hatahori fee salak neu sara. Ei nok bali ta bei lees mita Manetualain Susura Malalaon![✧]

⁵ Pasa ndi'i doom mara fo nenene matalolole! Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Au ndia aena haak fo aketu ae, hatahori bole tao hata-hata ndaa no fai hahae tao ue-osa."

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori fo lima mate seserik esa

(Mateos 12:9-14; Markus 3:1-6)

⁶ La'e esa, ndaa no fai hahae tao ue-osa esa bali, Yesus neu fee nenorik numa uma huhule-haradoik. Numa naa, hambu touk esa fo liman seri mates. ⁷ Numa naa oo, hambu meser anggama hida ma hatahorir ruma partei anggama Farisi mai, ara sangga lelak fo rae rakatutudak Yesus. De ara rahani a fo mete sudik, fama te Ana nae tao nahai hatahori fo lima mate seserik naa, ndaa no fai hahae tao ue-osa. No dalak naa, ara bisa rakasasa'ek salak neun nai hatahori no'uk matan.

⁸ Tehuu Yesus bubuluk no tetuk sira dudu'an. Huu naa de Ana nanggou hatahori fo lima mate seserik naa nae, "Ka'a, ee! Mai mambariik muu talada ia dei!" Boe ma neu nambariik tutik kana. ⁹ De Yesus natane hatahorir raa nae, "Hena Au atane ei dei. Tungga ita anggaman hohoro-lalanen, na, kada hata ndia ita taon fo ndaa no fai hahae tao ue-osa? Ita tao malole do, manggarauk? Ita tao tasoi-tasoda hatahori do,

[✧] **6:3-4** 1 Samuel 21:1-6; Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 24:9

takalulutu ndia masodan?" ¹⁰ Boe ma Yesus mete ndule basa sara, de Ana kokolak no hatahori fo lima mate seserik naa nae, "Loo o limam mai!" Boe ma ana loo liman neu, de liman hai tutik ka.

¹¹ Yesus musun nara mete-rita talo naa, boe ma ara luri. De ara mulai dudu'a fo rala harak rae, "Ai muste sangga dalak laen bali fo mae makatutudak kana!"

Lamatuak Yesus here ana nuni kasalahunu duan nara

(Mateos 10:1-4; Markus 3:13-19)

¹² Ta dook ka bali, boe ma Yesus neni letek esa neu fo hule-haradoi. De Ana hule-haradoi numa naa, le'odae katemak esa. ¹³ Neu be'e-mai huhua anan, boe ma Ana nanggou nala Ndia ana nunin nara. Numa sira lala'en mai, Ana here nala salahunu dua fo dadi neu Ndia nedenen nara. Hatahori fo Ana here nalak kara raa, sira:

¹⁴ Simon (Yesus nasi'e noken nae, 'Petrus'),
Anderias (Simon fadin),
Yakobis,
Yohanis (Yakobis fadin),
Felipus,
Bartolomeos,

¹⁵ Mateos,
Tomas,
Yakobis (Alpius anan),

Simon (mana tungga partei politik Selot),*

¹⁶ Yudas (Yakobis anan), ma
Yudas Iskariot (fo neu ko ana ndia se'o heni Yesus).

* **6:15** Partei Selot ia, ara sangga dalak fo rakambo'ik numa Roma parenda-koasan mai. Ara oo foi partei ia nade, 'Patriot' boe.

*Lamatuak Yesus tao nahai hatahori no'uk ka
(Mateos 4:23-25)*

¹⁷ Neu Yesus no ana nunin nara konda numa letek naa mai, boe ma ara rambariik ruma dae matetuk. Numa naa oo, hatahori no'uk kara rakabua boe. Hatahorir raa, ruma profensi Yudea, kota Yerusalem, Tirus ma Sidon mai, fo kota dua rai tasi tatain. ¹⁸ Ara mai fo rae nenene Yesus, ma ketuk rae hule Yesus tao nahai hatahori hedis sara. Boe ma Ana tao nahai sara. Ana oo tao nahai hatahori fo nitu sa'ek, ma husi heni nitur kalua numa hatahorir raa mai boe. ¹⁹ Basa hatahorir nau koi la'e Yesus, te mete ma ara koi la'en, na, hambu koasa kalua numa Yesus mai fo tao nahai sara.

*Hatahori mana mauak ma hatahori mana
hambu sosoek
(Mateos 5:1-12)*

²⁰ Boe ma Yesus nasare mbali ana nunin nara, de fee nenorik nae,

“Hatahori kasian nara ein!

Ei maua,

nahuu Manetualain mesa kana, ei Mane neulaun.

²¹ Hatahori mana ndoe-la'ak kara ein!

Ei maua,

nahuu Manetualain neu ko fee ei makabete.

Hatahori mana bu'i mamatanik kara ma mana susa-sonak kara ein!

Ei maua,

nahuu neu ko ei dalem mara ramahoko ma hika setelele.

²²⁻²³ Hatahori mana hambu susa-sonak, nahuu ana tungga Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia!

Ei maua,
 nahuu neu ko Manetualain bala ei nai
 nusa tetuk do inggu temak.
 Leo mae hatahori mburuk ro ei,
 do, rakalulutu ei nade malolem,
 do, momolo-tatabu ei,
 do, husi-mbuu lulukur ei nok bali hata-
 hori manggarauk,
 ei maua,
 nahuu Manetualain neu ko nasaneda ei
 nai nusa tetuk do inggu temak.☆

Dadi mete ma hatahorir rakasususak ei talo
 naa, na, tao ei dalem mara kada mbena sau-sau
 leo! Ma makaboboku mamahoko! Hae heran,
 nahuu hatahori mana makasususak ei hatem-
 atak ia, sira bei-ba'in nara ndia tao rakasususak
 Manetualain mana to'u dedean nara ndia lele
 uluk.

De, mete ma ei hambu susa-sonak matak leo
 naak,
 tao ei dalem mara kada mbena sau-sau leo,
 nahuu Manetualain neu ko bala ei
 manahetak nai nusa tetuk do inggu
 temak!☆

24 Tehuu hatahori kamasu'ik kara ein!

Ei hambu sosoek,
 nahuu ei masoda setelelem mara, losa
 kada ia leo.

25 Hatahori mana makabetek kara ein!

Ei hambu sosoek,
 nahuu fai ndoe-la'as ta hoho'ak daka
 nala ei.

Hatahori mana hika sadi ndaak kara ein!

Ei hambu sosoek,

☆ 6:22-23 1 Petrus 4:14 ☆ 6:22-23 2 Isra'el no Yahuda Tutui
 Bakahulun 36:16; Nedenuk kara Tutuin 7:52

nahuu manggata'ak mai tao nala ei bu'i
makarereu.

- ²⁶ Hatahori ta'e koak kara ein!
Ei hambu sosoek,
nahuu bakahulun ei bei-ba'im mara oo
koa-kio mana to'u dede'a pepeko-lelekok
kara boe!"

Ei muste sue ei musum mara
(*Mateos 5:38-48; 7:12*)

²⁷ Boe ma Yesus tuti nae, "Pasa ndi'i doom fo nenene matalolole! O muste sue o musum mara, ma tao hata fo malole neu hatahori mana mburuk no o. ²⁸ Hule-haradoi neu Manetualain fo Ana tao hata fo malole neu hatahori mana nakatoo o. Ma moke fo Ana tao hata fo malole neu hatahori mana soa tao manggarauk neu o. ²⁹ Mete ma hatahori famba o nasum seri, na, mbo'in fo ana famba tamba o nasum seri bali. Mete ma ketuk le'a nala o jeket, na, fee tamba seluk o badum neun bali. ³⁰ Mete ma hatahori roke o hatan esa, na, feen neu leo. Mete ma ketuk ba'u reni o hatam esa, na, elan numa naa fo ana soan leo. Boso muu moke falik kana bali! ³¹ O muste tao hatahori laen nara oo, sama tetar no hata fo o hii hatahorir taon soa-neu o boe.*

³² O hii matudu susuem neu kada o hatahori heli-helim mara. Naa malole. Tehuu lenan, hata? Hatahori manggarauk kara oo sue sira hatahori heli-helin nara boe! ³³ Mete ma o tao neulauk neu kada hatahori mana tao neulauk neu o, na, lenan nai bee? Te hatahori manggarauk kara oo tao neulauk esa mbali esa talo naa boe. ³⁴ Mete ma o fee pindan doik neu kada hatahori see fo ana bisa fee falik kana, na, lenan hata? Te

* **6:31** Mateos 7:12

hatahori manggarauk kara oo bisa fee pindan doik neu hatahori laen boe, sadi mbila-beinesak ara simbo falik kasa tema-tema.

³⁵ Tehuu mana lenak naa, ndia talo ia: sue o musum mara! Ma tao hata fo malole neu sara. Ara to'a hata, na, fee pindan neu sara. Hae du'a mae, ara bisa fee falik kasa, do taa. No dalak naa, neu ko Manetualain bala o. Ma o dadi muu Manetualain mana Demak Mate'en anan. Huu o leo-la'o sama leo o Amam fo hii tao hata fo malole soa-neu hatahori manggarauk. Ana oo tao hata fo malole soa-neu hatahori ta mana malela noke makasi boe. ³⁶ Dadi o muste matudu dale kasian neu hatahori, sama leo o Amam manai nusa tetuk do inggu temak natudu dale kasian neu o."

*Boso kada maselu kisubalik sadi ndaa
(Mateos 7:1-5)*

³⁷ Yesus fee nenorik nakandoo nae, "Boso timba-tai hatahori, mita fo hatahori boso timba-tai rasafali o. Boso maselu kisubalik hatahori, te neu ko hatahorir oo raselu kisubalik o boe. Lili heni hatahori sala-singgon, mita fo hatahori oo lili heni o sala-singgom boe. ³⁸ Mete ma o fee hata fo hatahori to'a, na, neu ko o simbo masafalik kana. Neu ko Manetualain koladu fo o simbo falik sasi kao-kao. Naa, sama leo hatahorir radai fufue no'un seli neu balee u'ukuk, boe ma ara ndondokon, nde'in, basa de radai seluk bali losa ana sasi kao-kao. O simbo malak kara raa, sama leo naak. Mete ma o fee ba'uk, na, o simbo falik oo ba'uk boe. Tehuu mete ma o fee no'uk, na, o simbo falik oo manahetak boe."

³⁹ Yesus oo fee nenorik pake lololek boe. Ana tui nae, "Ta hambu hatahori pokek natudu dalak

fee hatahori pokek laen. Neu ko dua sara tuda reni bolok dale reu!✧ ⁴⁰ Kakana sakola ta bisa lena heni ndia mesen! Tehuu mete ma ana tungga natalolole ndia mesen nenorin, na, ana bisa dadi sama leo ndia mesen.✧

⁴¹ O hii kada tanda matalolole hatahori sala kadi'i anan. Tehuu o sala mo'om, o taon leo bali ta ia. Naa, sama leo o mete-mita u'uk nai hatahori matan, naa te hambu balo mo'ok natabaa nala o matam, tehuu o ta mameda sana! ⁴² Talo bee de o mambarani kokolak mae, 'Tia-laik! Mai fo au nggai heni u'uk numa o matam mai dei.' Naa te o ao heli-helim ta bisa mete-nita hata-hata, nahuu balok natabaa nala o matam, na! Woi! O ia, memak hatahori mana dea-matak tebe-tebe! Tulun dei! Piru heni balok naa, numa o mata heli-helim mai dei. Dei fo o bisa mete-mita fo nggai heni u'uk numa o nonoom naa matan mai."

Hatahori isi-isin neni nitak numa ndia tatao-nono'in mai

(Mateos 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Yesus tamba seluk lololek esa bali nae, "Ta bisa dadi ai huu neulauk naboia ai boa ta neulauk. Ma ta bisa dadi ai huu ta neulauk naboia ai boa neulauk. ⁴⁴ Hatahori bisa tanda rala, ai huuk esa neulauk do taa, numa ai huuk naa boan mai. Basa hatahorir bubuluk rae, ta bisa dadi hatahori seu ufa boan, do anggor boan

✧ **6:39** Mateos 15:14 ✧ **6:40** Mateos 10:24-25; Yohanis 13:16; 15:20

numa ai kanggouk mai.† ☆ 45 Leo naak oo, hatahori dale lolo-laok bisa tao hata fo neulauk kara boe. Tehuu hatahori dale manggenggeok tao hata manggarauk kara. Te numa hatahori kokolan mai, natudu ndia isi-isin.”☆

Hatahori malelak ma hatahori nggoa bebek rambaririik uma
(Mateos 7:24-27)

46 Yesus tuti seluk kana bali nae, “Ei soa kada moke Au taa-taa mae, ‘Lamatuak’. Tehuu tao hata de ei ta nau tungga Au kokolang?
47 Hatahori mana mai nenene Au, boe ma ana tao tungga Au kokolang, ana sama leo 48 hatahori mana nae nambaririik uma matea. Ana kali natalolole fanderen bolon nai dae isik dei, losa hambu batu isik. Basa naa, ana tao fanderen tetar neu batu naa lain, dei fo nambaririik uma. Mete ma faa lua mai, na, uma naa ta natanggenggo, nahuu fanderen matea ena.
49 Tehuu hatahori mana nenene no kada dale bibiak ma ta tungga Au kokolang, ana sama leo hatahori mana nae nambaririik uma, te sadi ana dadi. Ana ta tao fanderen, tehuu ana kada netetende uma naa neu dae isik nai lee tatain. De neu faa lua mai, boe ma ana sapu nakalulutu heni uma naa!”

† 6:44 Susura Malalaok dede'a Yunani surak nae, hatahori ta ketu rala σῦκον (*sukon*) boan numaἀκανθα (*akantha*) mai. Sira oo, ta hambuσταφυλή (*stafulé*) boan numaβάτος (*batos*) mai boe. Soso-ndandaan nae, numa ai huuk esa mai, ita hambu boan tungga ndia huun. ☆ 6:44 Mateos 12:33 ☆ 6:45 Mateos 12:34

7

*Lamatuak Yesus tao nahai soldadu Roma ana
mana maue-osan
(Mateos 8:5-13)*

¹ Yesus fee nenorik basa talo naa, boe ma Ana fali neni kota Kapernaum neu. ² Nai naa, hambu komedan soldadu Roma esa. Ana naena ana mana maue-osa esa, dadi neu ndia ana nemeheren. Hatahori mana maue-osa naa tuda hedis, de ela ba'uk ka maten. ³ Neu komedan naa namanene la'e-neu Yesus, boe ma ana nadenu lasi Yahudir hida fo reu roke Yesus mai tao nahai ana mana maue-osa naa. ⁴ Ara kokoe Yesus, fo mete ma bisa, na, Ana mai no sara fo tao nahai hatahori naa. Ara kokoen rae, "Papa! Hatahori Roma ia, hatahori neulauk! Ana nandaa, Papa tulu-falin. ⁵ Ana nambaririik nala uma huhuleharadoik esa fee ita, te ana sue ita hatahori Yahudi na." ⁶ Boe ma Yesus tungga no sara.

Ara bei ta losa uma, tehoo komedan naa, fee nonoon neu fo nafada Yesus ena nae, "Lamatuak hae makamangguk aom fo mai bali, huu au ta andaa simbok Lamatuak nai au umang. ⁷⁻⁸ Ma au oo, ta andaa neti asare matak ua Lamatuak boe. Memak manggaledok ena, Lamatuak naena koasa. De, sadi Lamatuak kada kokolak numa naa mai, neu ko au ana mana maue-osang hai neuk ka. Au bubuluk matak ia, nahuu au malanggang nggara raena koasa fo parenda au. Ma au oo, aena koasa fo parenda au soldadung nggara boe. Mete ma au fee parenda neu au ana nuning ae, 'Muni naa muu!' neu ko ana neu. Mete ma au ae, 'Ia mai!' neu ko ana mai. Mete ma au adenu au hatahori mana maue-osang ae,

‘Tao ia!’ neu ko ana tao talo naa. De, sadi Lamatuak kada kokolak, neu ko au ana mana maue-osang ia, hai neuk ka.”

⁹ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana heran. Ana hekor aon fo nasare hatahori no'uk kara mana tungga Ndia. Boe ma Ana nae, “Heran, ee! Doo basa ia, Au bei ta atonggo ita hatahori Yahudi esa boe na, nemeheheren matea leo hatahori Roma ia!”

¹⁰ De, Yesus la'ok losa kada naa. Basa boe ma komedan nonoon nara lenggu fali. Losa komedan uman, boe ma mete-rita ana mana maue-osa naa, mana haik ena.

Lamatuak Yesus nasoda falik ina falu esa anan numa mamaten mai

¹¹ Neu be'e-mai, boe ma Yesus no Ndia ana nunin nara la'o reni nggorok esa reu, nade Nain. Hatahori no'uk ka rambalokok ro sara.

¹² Ara sangga deka nggorok naa lelesun, boe ma hatahori bubuak esa rae kalua reu ratoi mamates. Mana matek naa, ina falu esa ana tou kise-mu'en. ¹³ Neu Yesus mete-nita ina falu naa, boe ma dalen tuda kasian. De Ana kokolak no inak naa nae, “Mama! Na leo, hae bu'i!”

¹⁴ Yesus deka mata neu, de Ana koi lalangga mamates naa. Boe ma hatahori mana ndoro lalanggak naa, hahae taak. Basa boe ma Yesus kokolak neu hatahori mates naa nae, “Ta'ek! Mambadeik leo!” ¹⁵ Boe ma kanak naa nasoda fali numa mamaten mai, de nanggatuuk tutik ka. Ana mulai kokolak no hatahori mana rambariik eko-feon. Boe ma Yesus nafada inak naa nae, “Mama! Ia mama anan.”

¹⁶ Basa hatahorir maruma naa, ramata'u ralan seli! Boe ma ara koa-kio Manetualain rae,

“Manetualain nadenu Ndia mana to'u dede'an ta neni babanggak esa soa-neu ita!” Hambu laen bali rae, “Manetualain mai nai ita talada heon ena, fo natudu Ndia dale susuen!” ¹⁷ Boe ma tutuik naa oo, natanggela sudi bee neu numa profensi Yudea, losa nai basa mamanak laen nai nusak naa boe.

Yohanis Mana Saranik fee ana nedenum neni Lamatuak Yesus neu (Mateos 11:2-19)

¹⁸⁻²⁰ Yohanis Mana Saranik ana nunin nara ramanene rala basa hata fo Yesus taon ena. De ara reu tui Yohanis numa bui dale. Boe ma ana nadenu hatahori dua reni Yesus reu fo ratanen rae, “Papa ia, tebe-tebe Karistus fo ai mahanik naa, do? Do, ai muste mahani hatahori laen bali?”

Ara ratonggo roo Yesus, boe ma ratanen talo naa.

²¹ Neu nedenum kara raa bei ruma naa, Yesus tao nahai hatahori no'uk ka hedim nara mata-matak kara. Ana husi heni nitur ruma hatahori fo nitu sa'ek kara mai. Ma tao nahai hatahori pokek kara, de ara bisa mete-rita.

²² Basa boe ma, Yesus nafada Yohanis ana nunin nara nae, “Ei fali miu mafada ka'a Yohanis, basa hata fo ei mamanene malan ma mete-mitan no mata heli-helim ena, sama leo Manetualain mana to'u dede'an Yesaya surak nae,

‘Hatahori pokek, mete-nita.

Hatahori ei kekok, nambadeik la'o-la'o.

Hatahori hedi kusta, dadi nambalao.

Hatahori mbakek, namanene.

Hatahori mates, nasoda fali numa mamates mai.

Hatahori kasian namanene Hara Lii Malole.'☆

²³ Fali miu mafada ka'a Yohanis mae, 'hatahori fo ta mana mae simbok Au, neu ko raua ralan seli.'"

²⁴ Yohanis ana nunin nara fali ena, boe ma Yesus kokolak no hatahori no'uk kara raa la'e-neu Yohanis nae, "Neu ei miu sangga Yohanis numa mamana nees naa, ei du'a mae matonggo mia hatahori rupa leo beek? Ta bisa dadi ei naa miu fo matonggo mia hatahori mana noe-na'uk, sama leo milak mbeu neu mai, tungga kada anin!

²⁵ Ta bisa dadi ei miu fo mete-mita hatahori mana pake bua-lo'a mabeli, te hatahori matak leo naak, ana leo nai kada uma manek! ²⁶ Dadi ei miu mete-mita see numa naa? Ei du'a mae, ei miu sangga Manetualain mana to'u dede'an? Tebe! Tehuu ndia naa, mana to'u dede'ak ta hoho'an lenak. ²⁷ Sama leo Susura Malalaok surak ela la'e-neu Yohanis nae,

'Nenene! Au adenu Au hatahoring, fo neu nasosoi dalak fee O.'☆

²⁸ Nai dae-bafok ia, ta hambu hatahori esa boe na, fo ta hoho'ak lena heni Yohanis. Tehuu nai Manetualain mamana parenda-koasan, hatahori mana nesik dea mate'en oo, ta hoho'an lena heni Yohanis boe."

²⁹ Hatahori mana mamane Yesus dede'a-kokolan naa, ara bubuluk ena rae, Manetualain eno-dalan naa, eno-dala masodak tetebes. Mana susu bear oo bubuluk boe, nahuu bakahulun Yohanis sarani ma nanori sara ena. ³⁰ Tehuu hatahorir ruma partei anggama Farisi ma mana

☆ **7:22** Yesaya 35:5-6; 61:1 ☆ **7:27** Maleaki 3:1

malela hukun Yahudir, ara ta nau tungga Manetualain hihii-nanaun ena. Huu naa de, ara ta roke Yohanis sarani sara.✧

³¹ Boe ma Yesus natane nae, “Au ae akasasamak hatahorir hatematak ia ro hata? Sira iar, hatahori rupak bee? ³² Sira iar, sama leo kana anar mana nggua-nggua rai pasar. Ara kii-ouk ma ungu-remu rae,

‘Ai fuu sulik rame-rame,

tehuu ei ta foti-lendo setelele.

Boe ma ai soda-helo sosoda be'e mamates,

tehuu ei ta bu'i mamatani.’

³³ Huu Yohanis Mana Saranik ta ninu anggor ma ta hii puasa, de ei henggenee malan mae, ‘Ndia nitu sa'ek!’ ³⁴ Tehuu hatematak ia Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, inu anggor ma u'a roti sama leo biasa. Boe ma ei henggenee mala Au mae, ‘Ndia ia, hatahori bare-na'o huun! Mana mafu kamaberak bali! Neu natia-laik no mana susu bear! Partei esa no hatahori papake taak kara! Ana ta nalela aon bali!’ ³⁵ Tehuu ei tanda leo, neu Au kokolang, ee! Hatahori mana bubuluk no tetuk, ara tungga Manetualain hihii-nanaun.”

Lamatuak Yesus na'a feta numa Simon uman

³⁶ Numa kota naa, hambu hatahori Farisi esa, nade Simon. La'e esa, ana noke Yesus asa mai ra'a numa ndia uman. Yesus asa simbo rala nonokek naa, boe ma reu fo rae ranggatuuk ra'arinu. ³⁷ Faik naa, ina petak esa namanene nae, Yesus nae na'a nai naa. Boe ma ana dudi mai, ma to'u neni boto mina kaboo meni mabeli esa. ³⁸ Ana deka neni Yesus neu, nesi Yesus dean. Boe

✧ **7:30** Mateos 21:32; Lukas 3:12

ma sendek luu-langgan neu Yesus ein. Ana bu'i nakarereu losa luun tuda la'e Yesus ein. De ana seka Yesus ein nenik ndia langga bulun, ma idu nasakukuku Yesus ein. Basa boe ma ana mbo'a mina kaboo menik naa neu Yesus ein.✧

³⁹ Simon naa, bubuluk inak naa leleo-lala'on. Huu naa de ana du'a nai dalen nae, "Ia dadi neu bukti ena, Yesus ia, ta Manetualain mana to'u dede'an! Mete ma tebe-tebe Manetualain ndia nadenun mai, na, neu ko Yesus bubuluk ena nae, inak mana koi la'e Ndia naa, ina petak. Manetualain mana to'u dede'an ta sama leo Ndia ia, huu hatahori malalaok ta bole deka-deka no hatahori manggenggeok kara!"

⁴⁰ Tehuu Yesus bubuluk no tetuk hata fo nai Simon dudu'an. Boe ma Ana nae, "Ka'a Simon! Talo ia, ka'a. Au sangga afada ka'a matak esa."

Boe ma Simon naselu nae, "Neu! Papa Meser kokolak neu leo."

⁴¹ Boe ma Yesus tui lololek non nae, "Hatahori esa nasi'e fee pindan doin nara neu hatahori laen. Ana fee pindan nita doin neu hatahori dua. Esa, ana feen doi lilo fulak natun lima, esa bali, ana feen kada lima hulu. ⁴² Tehuu neu fain fo fee falik doik kara raa, dua sara ta rabe'i. Boe ma mana fee pindan doik naa, dalen tuda neu dua sara. Huu naa de ana nakambo'ik kasa ruma dua sara hutan mai. Dadi mete ma tungga ka'a Simon dudu'an, numa hatahori kaduak kara mana pindan doik naa, see ndia susuen lenak neu mana fee pindan doik naa?"

⁴³ Simon nggado laik kana nae, "Neu ko ndia mana nahutak no'un lenak, ee!"

✧ **7:38** Mateos 26:7; Markus 14:3; Yohanis 12:3

Yesus naselu nae, “Tebe, ka'a!”

⁴⁴ Ana nasare mbali inak naa, boe ma kokolak no Simon nae, “Hena ka'a Simon mete neu inak ia. Neu Au dudi uni ka'a uman dale mai, ka'a ta sadia oe fo safe Au eing, tunggu ita hadan. Tehuu inak ia nakoe Au eing nenik ndia luu-oen, boe ma ana seka nalaon nenik ndia langga bulun.

⁴⁵ Ma bebeik kara ia, neu ka'a mai soru Au uni uma dale mai, ka'a Simon ta idu Au, tunggu ita hadan. Tehuu mulai numa Au dudi uni uma ia dale mai, inak ia ta hahae idu Au eing. ⁴⁶ Ka'a Simon oo, lilii heni hadak mbo'a mina neu fuik kara langgan boe, neu Au dudi mai bebeik kara ia. Tehuu inak ia, mbo'a mina kaboo menik mabelin seli neu Au eing. ⁴⁷ Ka'a Simon nenene matalolole dei! Inak ia memak salan no'uk ka. Tehuu Manetualain koka heni sara ena, nahuu ana natudu susuen ma dale makasin no'uk ka neu Au. Tehuu hatahori fo mana nameda ndia aon ta tao salak no'uk ka, ana oo nameda ta parluu hambu ambon no'uk ka boe. Huu naa de ana ta sue nalela ma ta noke makasi mbali Manetualain.”

⁴⁸ Basa boe ma Yesus nafada inak naa nae, “Au koka heni o salam mara ena!”

⁴⁹ Hatahorir mana ranggatuuk ra'a sama-sama mulai bese kutu rae, “Wou! Ana du'a nae Ndia ia, see?! Ana nambarani fee ambon neu hatahori salan, ee! Naa te kada Manetualain mesa kana ndia naena haak fo koka heni hatahori salan! Cih!”

⁵⁰ Tehuu Yesus nafada inak naa nae, “O mama-here neu Au ena, huu naa de Manetualain tao nasoi-nasoda o ena. Fali muu ngga leo no mole-damek!”

8

Inak kara mana tungga Lamatuak Yesus

¹ Ta dook ka boe ma Yesus no ana nuni kasalahunu duan nara, la'o ndule kota ma nggorok kara marai naar. Ana la'o neu nafada hatahorir la'e-neu Manetualain parenda-koasan. Naa dadi neu hara lii malole soa-neu sara. ² Numa hatahori bubuak naa dale, hambu inak hida tungga boe. Inak kara iar, ketuk hambu rita hedis mata-matak kara ma ketuk nitu sa'e nita sara. Tehuu Yesus tao nahai basa sara. Ndia leo, Maria numa nggoro Magdala mai. Fai bakahulun, Yesus husi nita nitu hitu numa Maria mai. ³ Susana no mama Yohana oo, ruma hatahori bubuak naa dale boe. Mama Yohana ia, papa Kusa saon. Kusa naa, malangga mana maono-lalau nai manek Herodes uma manen. Ma bei hambu inak laen no'uk ka rambalololok ro Yesus asa. Inak kara iar pake sira doi helihelin fo tanggon rala Yesus asa doi dalan.✧

Lololek la'e-neu hatahori mana sele-tande bini-nggees, numa dae mata-matak kara
(*Mateos 13:1-9; Markus 4:1-9*)

⁴ La'e esa, hatahori numa nggorok no'uk ka mai fo sangga Yesus. Hatahori no'uk kara raa rakabua, boe ma Ana tui sara pake lololek esa nae, ⁵ "Hatahori mana tao ue daek esa neu nggari bini-nggees numa osin. Bini-nggees ketuk tuda ndaa dalak. Neu hatahorir la'ok resik naa, boe ma ara heta la'e bini-nggees raa. Basa boe ma

✧ **8:3** Mateos 27:55-56; Markus 15:40-41; Lukas 23:49

m buik kara mai, de bido ralao sara. ⁶ Bini-nggees ketuk bali tuda ndaa dae batuk. Bini-nggees raa mulai ranumbu, tehoo male heni sara, nahoo oe ba'uk ka. ⁷ Bini-nggees laen tuda ndaa mamana dila-nggawk. Neu bini-nggees raa mulai ranumbu, dila-nggawk kara seti rakamate sara. ⁸ Ma bini-nggees laen tuda ndaa dae isi neulauk. Ara ranumbu, boe ma mori losa raboa. Bini-nggees raa fee falik buna-boak lipa la'e natun esa."

Yesus tui basa talo naa, boe ma Ana nate'e lololek naa, ma kokolak nahere haran nae, "Ei kandi'i dook kara, na, du'a malan matalolole!"

*Lamatuak Yesus nafada nae, tao hata de Ndia hii pake lololek
(Mateos 13:10-17; Markus 4:10-12)*

⁹ Basa boe ma Yesus ana nunin ara ratane lololek naa sosoa-ndandaan.

¹⁰ Ana naselu nae, "Talo ia! Huu ei tungga tebe-tebe ena Manetualain hihii-nanaun, de Au buka no manggaledon fo ei bubuluk talo bee Manetualain nae parenda Ndia hatahorin nara. Tehoo hatahori laen nara ta nau tao matak Manetualain hihii-nanaun. Huu naa de Au anori sara pake kada lololek. Sama leo Manetualain mana to'u dede'an surak memak la'e-neu hatahorir ia ena nae,

'Ara mete-rita ena,
tehoo ta nau ralela.
Ara ramanene ena,
tehoo ta nau bubuluk.' "☆

☆ **8:10** Yesaya 6:9-10

*Lamatuak Yesus nafada lololek la'e-neu bini-
nggees naa sosoa-ndandaan*

(Mateos 13:18-23; Markus 4:13-20)

¹¹ Boe ma Lamatuak Yesus nafada lololek naa sosoa-ndandaan nae, "Bini-nggees naa, ndia Manetualain Dede'a-kokolan. ¹² Bini-nggees fo mana tuda ndaa dalak naa, ndia hatahorir fo mana ramanene rala Manetualain Dede'a-kokolan, tehoo basa boe ma nitur malanggan mai de le'a neni Dede'a-kokolak naa, numa dalen nara mai. No dalak naa, ara ta ramahere neu Manetualain, de ta hambu masoi-masodak. ¹³ Bini-nggees fo mana tuda ndaa dae batuk naa, ndia hatahorir fo mana ramanene rala Manetualain Dede'a-kokolan no nemehokok. Tehoo okan nara ta tora rala demak ka. Ara mulai ramahere, tehoo mete ma susa-sonak daka nala sara, na, ara tuda no muda hiek. ¹⁴ Bini-nggees fo mana tuda ndaa mamana dila-nggawk naa, ndia hatahorir fo mana ramanene ma simbok rala Manetualain Dede'a-kokolan. Tehoo ta dook ka boe ma ara lilii heni Dede'a-kokolak naa, huu ara rasambute ralan seli no ue-osa helihelin nara, sira hata-heton mata-matak kara, ma ara hii leo-la'o no kada setelelek. Huu naa de sira nemeheheren naa, nenenin taa. ¹⁵ Tehoo bini-nggees fo mana tuda ndaa dae isi neulauk, ndia hatahorir dale malole ma dale ndoos. Neu ara ramanene rala Manetualain Dede'a-kokolan, boe ma rahinda ratalololen neu dalen nara. No dalak naa, ara ramahere taa-taa, ma tao hata fo neulauk no'uk ka."

*Lololek la'e-neu tatana lambu tenik ure dae
(Markus 4:21-25)*

16 Boe ma Yesus kokolak bali nae, “Ta bisa dadi hatahori dede lambu ti'oek, basa naa tatanan pake ure dae. Ma ta hambu hatahori natetende lambu neni koi fengga dalen neu. Mete ma taon talo naa, na, hatahori ta bisa mete-nita manggaledon bali. Lambu fo kanenenik, ndia neni netetendek nai mamana demak, mita fo sa'an tao manggaledo hatahori mana dudi mai.✧

17 Basa hata fo neni nefunik hatematak ia, neu ko neni mete-nitak. Ma basa hata fo hatahori ta bubuluk kana hatematak ia, neu ko hatahori bubuluk kana.✧

18 Dadi ei muste dudu'a matalolole dede'ak kara iar. Hatahori mana nau sangga bubuluk tebe-tebe Manetualain hihii-nanaun, ana boe nalela. Tehuu hatahori ta mana tao matak neu Manetualain hihii-nanaun, ana boe namanggoa.”✧

*Lamatuak Yesus nufanelun tebe-teben nara
(Mateos 12:46-50; Markus 3:31-35)*

19 La'e esa, Yesus mbute-mue no hatahori no'uk kara. Boe ma Ndia inan ma fadin nara mai fo rae ratonggo roon. Tehuu ara ta bisa deka-deka roon, nahuu hatahori no'un seli. 20 Boe ma hatahori neu nafada Yesus nae, “Papa! Papa mamam ma fadim mara rai dea naa. Ara rae ratonggo ro Papa.”

21 Boe ma Ana naselu nae, “Hou! Tehuu talo ia, Au inang ma toranoong tebe-teben nara ndia, hatahori fo mana namanene Manetualain Dede'a-kokolan, de tao tunggan.”

✧ **8:16** Mateos 5:15; Lukas 11:33 ✧ **8:17** Mateos 10:26; Lukas 12:2 ✧ **8:18** Mateos 25:29; Markus 4:25; Lukas 19:26

*Lamatuak Yesus tao nalende ani makarumbuk
(Mateos 8:23-27; Markus 4:35-41)*

²² La'e esa Yesus noke nala ana nunin nara, de nae, "Mai ita sa'e ofak fo teni dano boboan seri teu." Boe ma ara sa'e ofak esa, de ara mulai la'o.

²³ Neu ofak la'ok, boe ma Yesus sunggu. Ta dook ka boe ma ani makarumbuk mai. Rii tufa, de oe lala neni ofak dale neu. De ara sangga hambu sosoek ena.

²⁴ Ana nunin nara mete-rita naa, boe ma ara fafae Yesus rae, "Lamatuak! Lamatuak, ee! Mambadeik fo tulun dei! Ita sangga molo mate ia ena!"

Boe ma Yesus nambadeik. De Ana ka'i anin ma rii naa nae, "Hahae leo!" Boe ma rii ma anin lende tutik kana.

²⁵ Boe ma Ana nahara berak neu ana nunin nara nae, "Tao hata de ei bei ta mamahere neu Au boe?"

Ara ramata'u ma heran. Boe ma esa natane esa nae, "Awii! Yesus ia see? Talo bee de Ana bisa parenda anin ma rii, de ara tungga Ndia hihii-nanaun?"

*Lamatuak Yesus husi heni nitu numa hatahori
kamuluk mai
(Mateos 8:28-34; Markus 5:1-20)*

²⁶ Ta dook ka boe ma, ara losa nusa Gerasa nai dano Galilea boboan seri.* ²⁷⁻²⁹ Numa naa, hambu hatahori esa fo nitu sa'en dook ka ena. Hatahori ia uma taak, de ana leo nai kada rates sara. Tungga faik ana la'o neu-mai no hola-hola,

* **8:26** Susura dede'a Yunani neulaun lenak surak nae, 'Gerasa'. Susurak ketuk surak rae, 'Gadara'. Ma hambu ketuk bali surak rae, 'Gergesa'.

nahuu nitur parendan taa-taa. Hatahori futu-pa'an la'e-la'ek kana pake rante ma langge besi ena, tehoo ana kada tao ketu sara. Boe ma nitur kada rakasetik kana fo nalai neni mamana nees neu.

Neu Yesus asa konda numa ofak lain mai, hatahori kamuluk naa neni Yesus mai. Hatahori naa kii-bolu ma ana lenggu-bara aon neu Yesus ein. Boe ma Yesus parenda nae, "Heeh, nitu! Kalua numa hatahori ia mai!"

Boe ma hatahori kamuluk naa kii-bolu nae, "Wooi! Boso pode-ura babalik au! Au bubuluk O ia Yesus, Manetualain mana Demak Mate'en Anan! O boso tuni-ndeni au!"

³⁰ Yesus natanen nae, "O nadem see?"

Boe ma nitu naa naselu nae, "*Legion*, huu ai no'uk ka, nok bali soldadu rifu-rifuk kara." Ana kokolak talo naa, nahuu hambu nitu no'uk ka maso leo nai aon dale.

³¹ Nitur raa kada roke-hule taa-taa neu Yesus fo boso nadenu sira reni Bolo Doidosok reu, fo ndia mamana kekenak soa-neu koasa manggarauk kara.

³² Tehuu deka-deka naa, hambu bafi bubua mo'ok esa, ara sosoka dae fo sangga nana'ak ruma letek tatain. Boe ma nitur raa roke-hule neu Yesus rae, "Madenu ai maso meni kada bafir raa dale miu leo!" Boe ma Yesus nakaheik. ³³ De nitur raa kalua la'o ela touk naa, boe ma ara maso reni bafir raa dale reu. Basa bafir raa ramulu, boe ma ralaik ramananauk kana tuda ruma letek naa mai, de mbesi reni dano dale reu. Boe ma basa sara mate rasamele.

³⁴ Mana manea bafir mete-rita naa, boe ma ralai ndule nggorok matia-taik marai naar, de ara tui basa-basan. ³⁵ Hatahori no'uk kara raa

ramanene rala tutuik talo naa, boe ma ara kalua reni mamananak naa reu. Ara nau mete-rita ro mata heli-helin nara hata fo mandadik ena. Losa naa, boe ma ara mete-rita hatahori fo nitu sa'ek naa, nanggatuuk matu-matu deka Yesus ein. Ana pake bua-lo'a ena, ma ta namulu ena. Basa sara mete-rita naa, boe ma ramata'u. ³⁶ De hatahorir fo bebeik kara mete-rita mandadik naa, ara tui hatahori mana bei fo maik kara, talo bee de hatahori kamuluk naa hai ena. ³⁷ Boe ma basa hatahori Garasa fo mana leo numa nusak kara raa roke-hule neu Yesus fo la'o ela sara, nahuu basa sara ramata'u ralan seli.

Boe ma Yesus asa hene reni ofak dale reu, fo rae fali reni dano Galilea boboan seri reu.

³⁸ Tehuu hatahori fo bebeik kara nitu sa'ek naa, kokoe nakandoo Yesus nae, "Papa! Naa fo au oo tungga ua Papa boe!"

Tehuu Yesus naselun nae, ³⁹ "Talo kada ia! Malole lenak o fali muni o nufanelum mara muu, fo tui sara la'e-neu Manetualain susuen fo Ana taon fee o ena."

Boe ma hatahori naa la'ok ndule kota naa, de ana tui neu basa hatahorir la'e-neu Yesus tao nahai ndia.

Lamatuak Yesus nasoda falik Yairus ana feton numa mamaten mai, ma tao nahai inak fo nama-hedi mbo'a daak

(Mateos 9:18-26; Markus 5:21-43)

⁴⁰ Basa boe ma Yesus asa sa'e ofak fali reni dano Galilea tatain seri reu. Neu ara konda numa ofak lain mai, hatahori no'uk ka rahani a ena. Ara rakarumbu mai fo rae reu sorun. ⁴¹⁻⁴² Numa naa oo hambu hatahori esa nade Yairus boe. Hatahori ia, malangga uma huhule-haradoik nai kota naa. Anan, kada kisek; ina

anak, teun salahunu dua. Hatematak ia ana fetok naa namahedi nalan seli ela kada faa maten. Neu Yairus mete-nita Yesus mai, boe ma ana neu sendek luu-langgan neu Yesus matan. Ana noke-hule Yesus neni ndia uman neu, fo tulu-fali ndia ana feton.

Neu Yesus nakahu'un, boe ma ara la'o reni Yairus uman reu. Tehuu hatahori no'uk kara oo ta rala neun fo rae tungga boe. Huu naa de ara la'ok raseseti.

⁴³ Hambu inak esa oo la'ok tungga no sara boe. Ana hambu bulak ta tungga ndoon teuk salahunu dua ena. Ana nabasa tali-doin ma hataheton ena fo bae neu doter asa. Tehuu ta hambu esa bisa tao nahain boe na. Hedin naa, kada mai-maik nakandoo.† ⁴⁴ Boe ma ana mai deka-deka neu Yesus numa dean mai. De ana nafaroe Yesus badun su'un. Neu ana nafaroe basa, boe ma ndia daan mana mbo'a-mbo'ak hahae tutik kana.

⁴⁵ No kaiboik Yesus nambariik, boe ma Ana natane nae, “See ndia nafaroe Au ia?”

Tehuu ta hambu hatahori esa manaku boe na. Boe ma Petrus nae, “Lamatuak boe oo! Hatahori no'uk ka raseseti talo ia! Sira ena, ndia ratumbu ruma dea mai.”

⁴⁶ Tehuu Yesus nafadan nae, “Taa! Bebeik kara ia Au ameda hambu koasa kalua numa Au mai. Dadi Au bubuluk hambu hatahori esa nafaroe Au.”

⁴⁷ Neu inak naa nameda neu ko ndia ta bisa nafuni nala aon, boe ma namata'u nalan seli. Ana dere bebe-bebe, de sendek luu-langgan neu Yesus matan. De ana tui ndia dede'an huu-su'un neu basa hatahorir matan. Basa de ana nafada

† **8:43** Susura dede'a Yunani ketuk ta surak “Ana nabasa tali-doin nara ma hata-heton nara, fo bae neu doter asa.”

nae, ndaa neu ndia nafaroe Yesus, boe ma ndia hai tutik kana.

⁴⁸ Boe ma Yesus kokolak neun nae, “Ka'a inak! O hai ena, nahuu o mamahehere neu Au. Fali uma muu ngga leo no mole-damek!”

⁴⁹ Neu Yesus bei kola-kola no inak naa, te Yairus hatahorin esa mai nafadan nae, “Awii, Papa, ee! Papa anan ta sana ena! Ana mate ena, de hae bei makasosotak Papa Meser bali.”

⁵⁰ Tehuu neu Yesus namanene hatahori naa nefadan, boe ma Ana nafada Yairus nae, “Ka'a! Malende o dalem! Boso babati! Mamahehere neu kada Manetualain. Ana ndia tao nasoi-nasoda ka'a anan.”

⁵¹⁻⁵³ Neu ara losa Yairus uman, hatahorir sofe naa ena. Ara bu'i rakarereu. Boe ma Yesus ka'i sara nae, “Ei hahae bu'i leo! Kakanak ia ta mate. Ana kada sunggu a!”

Tehuu hatahorir kada hika korombi'e bafan nara mbali Yesus, huu mesa kasa ndia mete-rita kakanak naa ketu hahaen ena. Boe ma Yesus noke nala ana fetok naa ina-aman, Petrus, Yohanis ma Yakobis, maso dale reu sama-sama ro Ndia. Sira laen nara, Ana nadenu sara rahani kada dea.

⁵⁴ Ara maso, boe ma Yesus to'u nala kakanak naa liman, de nanggou nae, “Ana fe'ok! Mambadeik leo!” ⁵⁵ Medak neu ma, kakanak naa nasoda fali numa mamaten mai, de nambadeik tutik kana. Boe ma Yesus nadenu ana fetok naa inan nae, “Fee kakanak ia na'a dei!” ⁵⁶ Ana fetok naa inan no aman heran ralan seli. Tehuu Yesus fee nesenedak neu sara, fo boso fee dede'ak naa natanggela neni hatahorir reu.

9

Lamatuak Yesus nadenu Ndia ana nuni kasalahunu duan nara

(Mateos 10:5-15; Markus 6:7-13)

¹ La'e esa, Yesus nakabubua nala Ndia ana nuni kasalahunu duan nara. Boe ma Ana fee sara koasa fo bisa husi nitu, ma bisa tao rahai hatahori ruma sira hedin mata-matak kara mai.

² Ana nadenu sara fo la'ok reu rafada hatahorir la'e-neu Manetualain parenda-koasan. Ana oo nadenu sara fo tao rahai hatahori hedis sara sudi rai bee boe.

³ Ma Ana nafada sara nae, "Masaneda matalolole! Ei hae meni hata-hata nai dalak. Meni kada badu manai ei ao-inam. Hae meni tete'e ai, do tas, do lepa-nggees, do tali-doik. Badu ngganggatik oo hae meni boe!

⁴ Mete ma ei maso meni nggorok esa miu, ma hambu hatahorir rae simbok ei, na, miu fo leo nai kada sira uman nara. Boso dodoki uma. Leo miu naa makandoo, losa ei la'o ela nggorok naa.

⁵ Mete ma ei maso meni nggorok esa miu, basa de hatahorir marai naa ta nau simbok ma ta nau ramanene neu ei, na, nggani la'o ela sara leo. Mete ma ei kalua numa mamanak naa mai, tao tungga dala-hadak fo ngganggafu heni afu numa ei eim mara mai. Ma mafada sara mae, 'Ei ta nau mamanene na. De ela numa naa fo ei mesa ngga lemba-masaa neselu-netaam!'"[☆]

⁶ Basa boe ma ana nunik kara raa la'ok numa nggorok esa mai reni nggorok esa reu. Ara tui-bengga hatahorir la'e-neu Manetualain Hara Lii Malolen. Boe ma ara oo tao rahai hatahori kamahedik kara boe.

[☆] **9:5** Lukas 10:4-11; Nedenuk kara Tutuin 13:51

*Manek Herodes panggananaa la'e-neu Yesus
(Mateos 14:1-12; Markus 6:14-29)*

⁷ Faik naa, tutuik mata-matak kara la'e-neu Yesus losa manek Herodes Antipas* ndi'i doon ena. Ana namanene tutuik kara raa, boe ma ana panggananaa, nahuu hambu hatahori ketuk rae, "Yesus naa, ndia Yohanis Mana Saranik fo mana nasoda fali numa mamaten mai ena." ⁸ Hambu ketuk bali rae, "Ndia naa, ba'i Elia fo mana nasoda fali numa mamaten mai ena."

Hambu laen bali rae, "Ndia naa, esa numa Manetualain mana to'u dede'an lele uluk laen nara mai."✧

⁹ Tehuu Herodes nasaneda nae, "Fai maneuk kara au adenu tete heni Yohanis langgan ena. Ana nasoda fali numa mamaten mai ena, do hata? De esa ia, see bali?" Boe ma ana sangga dalak fo nae natonggo no Yesus.

*Lamatuak Yesus nahao hatahori rifun lima
(Mateos 14:13-21; Markus 6:30-44; Yohanis 6:1-14)*

¹⁰ Faik esa, ana nunik kara fo Yesus nadenu sara reu tui-bengga Manetualain Hara Lii Malolen naa ena, ara fali de rakabua seluk ro Yesus. Ara rafadan basa hata fo ara taok ena. Boe ma Yesus asa la'o neneek reni mamananak esa reu deka no nggoro Betsaida fo reu hahae aon numa naa. ¹¹ Tehuu hatahori no'uk kara hae hambu Yesus asa rae bee reu, boe ma ara tungga do'o-do'o roon. De Yesus simbok kasa no malole,

* **9:7** Herodes Antipas naa, Herodes Ina-huuk anan. Herodes Ina-huuk naa, ndia parenda hala risa kakana anar ruma Betlehem ndaa no Lamatuak Yesus bobonggin. Mete nai Mateos 2: 16-18.

✧ **9:8** Mateos 16:14; Markus 8:28; Lukas 9:19

boe ma Ana tao nahai basa hatahori hedis sara, ma Ana tui sara la'e-neu Manetualain parenda-koasan.

¹² Neu ledo bobok ena, boe ma ana nuni kasalahunu duan nara fee hahambuk neu Yesus rae, “Malole lenak Papa madenu hatahorir ia reni nggorok matia-taik marai ia reu, fo ara bisa sangga aon nana'an nara. Ma naa fo ara reu sangga mamanak fo ara sunggu taak. Mamana nees talo ia, na, talo bee fo ara bisa hambu nana'ak?”

¹³⁻¹⁴ Tehuu Yesus naselu nae, “Talo ia! Naa fo ei ndia mahao sara leo!”

Tehuu ara rareresi rae, “Awii, Papa dei! Hata de bisa talo naa? Hatahorir ia, rifun lima lenak! Naa, bei kada touk kara, bei ta reke inak kara ma kakana anak kara bali! Naa te ita rotin kada lima, ma i'ak duak ka. Mete ma Papa nau ai mahao basa hatahori no'uk kara iar, na, talo bee fo ai bisa hasa nana'ak no'un seli fee sara?!”[☆]

Boe ma Yesus nadenu sara nae, “Koladu hatahori iar fo ranggatuuk rakabubua beke lima huluk.”

¹⁵ De ara reu tao tungga talo naa. ¹⁶ Neu ara ranggatuuk rala, boe ma Yesus ha'i nala roti kalimak kara ma i'a kaduak kara. De Ana nasare mbali lalai neu fo hule-haradoi noke makasi. Basa boe ma Ana fifi'i ba'e roti ma i'ak kara raa, de Ana loo sara reu ana nunin nara fo reu baba'e fee hatahorir raa. ¹⁷ Basa sara ra'a losa rakabete. Basa boe ma rakabubua rala nana'a lenan nara raa, losa sofe lembaneu salahunu dua.

[☆] **9:13-14** Mateos 14:21

Petrus mulai nameda nai dalen nae, Lamatuak Yesus naa, Karistus, ndia Hatahori fo Manetualain helu-bartaa memak kana numa lele uluk mai (Mateos 16:13-19; Markus 8:27-29)

¹⁸ La'e esa, Yesus mesa kana hule-haradoi numa mamananak esa. Ana nunin nara oo rakabua deka-deka roon numa naa boe. Ana hule-haradoi basa, boe ma natane sara nae, "Ei mamananene hatahorir kola-kola rae, Au ia see?"

¹⁹ Ara raselu rae, "Hambu ketuk rae, Papa ia, Yohanis Mana Saranik. Laen bali rae, fama te Papa ia, ba'i Elia. Mete ma taa, na, Hatahori esa numa Manetualain mana to'u dede'an lele uluk fo mana nasoda fali numa mamates mai ena."✧

²⁰ Boe ma Yesus natane seluk kasa nae, "Mete ma tungga ei mesa ngga, na, ei du'a mae, Au ia see?"

Boe ma Petrus naselu nae, "Papa ia, Karistus, ndia Hatahori fo Manetualain henggenee memak kana numa lele uluk mai ena!"✧

²¹ Basa de Yesus ndindia sara fo boso rafada esa boe na rae, Ndia naa, Karistus.

Lamatuak Yesus kokolak la'e-neu Ndia mamaten ma Ndia nesoda falin numa mamaten mai (Mateos 16:21-28; Markus 8:31—9:1)

²² Basa boe ma Yesus kokolak seluk nae, "Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Au muste lembasaa doidoso berak mata-matak kara. Neu ko hatahori Yahudi lasi-lasi hadan nara, malangga anggama malanggan nara, ma meser anggamar ta nau simbok rae, Au ia, Karistus. Basa te neu

✧ **9:19** Mateos 14:1-2; Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✧ **9:20** Yohanis 6:68-69

ko ara tao risa Au. Memak Au mate, tehoo neu bei-nesan, Au asoda fali numa mamates mai!"†

²³ Basa boe ma Ana nafada hatahori no'uk kara nae, "Hatahori fo mana nau tungga Au, ana muste nakatataka nakandoo tungga-tungga faik. Ana muste solaa heni basa ndia hihii-nanau heli-helin. Ana muste tungga nakandoo, mae hatahori rae tao risan, sama leo hatahori lemba-nasaa ai ngganggen fo neni ndia mamana mamaten neu. ✧ ²⁴ Hatahori fo mana sadia mate, nahuu ana tungga Au, neu ko nasoda nakandoo no Manetualain. Tehoo hatahori fo mana nau nasoda soa-neu kada ndia ao heli-helin, neu ko ana natalenggo fe'e numa Manetualain mai. ✧

²⁵ Mete ma hatahori hambu basa dae-bafok oe-isin, tehoo Manetualain timba henin, na, ana hambu nanalak hata? ²⁶ Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Dadi hatahori see fo ana mae tungga Au, ma mae to'u Au nenoring, neu ko Au oo mae manakun nai Manetualain matan boe, neu Au fali numa nusa tetuk do inggu temak mai. Neu ko Au konda mai ua Amak koasan ta neni babanggak, sama-sama ua Ndia atan numa nusa tetuk do inggu temak mai. ²⁷ Au afada tebe-tebe neu ei. Hambu ketuk numa ei marai iar, neu ko mete-rita ro mata heli-helin nara Manetualain parenda-koasan, dei fo ara bisa mate."

Lamatuak Yesus mata-aon nasafali numa letek

† **9:22** Dede'a Yunani reke fain, ndia: faik ia = fai kaesan; be'e-mai = fai kaduan; bei-nesak = fai katelun. De Lamatuak Yesus mamaten reke fai kaesan (Soda Lima Ina-huuk), ma Ana nasoda fali numa mamaten mai reke fai katelun, ndia bei-nesak (Menggu Paska). ✧ **9:23** Mateos 10:38; Lukas 14:27 ✧ **9:24** Mateos 10:39; Lukas 17:33; Yohanis 12:25

lain

(Mateos 17:1-8; Markus 9:2-8)

²⁸ Seli fai kafalun numa Yesus nafada la'e-neu mamaten ma nesoda falin numa mamates mai, boe ma Ana no Petrus, Yohanis ma Yakobis hene reni letek esa reu fo rae hule-haradoi. ²⁹ Neu Yesus hule-haradoi, boe ma mata-aon nasafali ma bualo'a-papaken dadi neu muti mangga-hadok.

³⁰ Medak neu ma, hatahori dua toda mai. Hatahori kaduak kara raa, ba'i Musa ma ba'i Elia siran ena. Boe ma ara kola-kola ro Yesus. ³¹ Mete sara oo ta hoho'a ndoos sudi selik kana boe. Telu sara kola-kola la'e-neu Yesus neu ko maten nai Yerusalem.

³² Faik naa, Petrus no nonoon kaduan nara tekaur ralan seli, losa ara sunggu seli. Ara rambadeik, boe ma mete-rita Yesus nambariik no hatahori dua. Ara oo mete-rita Yesus nandela-nasa'a boe.

³³ Neu ba'i Musa no ba'i Elia rae la'o ela Yesus ena, boe ma Petrus namananauk kana, ta bubuluk ana nae tao hata. Boe ma ana baro lelik nae, "Lamatuak! Ai mameda malole nai ia, ee! De malole lenak ai mambaririik laak telu. Esa soa-neu Lamatuak, esa soa-neu ba'i Musa, ma esa bali soa-neu ba'i Elia." ³⁴ Tehuu neu ana bei kola-kola talo naa, soso'a bubuak esa konda mai de tatana nala sara. De Petrus asa ramata'u. ³⁵ Boe ma ara ramanene harak numa soso'ak naa dale mai nae,

"Ia, Au Anang fo Au here memak kana ena!

Ana kokolak, na, nenene matalolole neun!"✧

✧ **9:35** 2 Petrus 1:17-18; Yesaya 42:1; Mateos 3:17; 12:18; Markus 1:11; Lukas 3:22

³⁶ Harak naa hahae, boe ma Petrus asa mete-rita kada Yesus mesa kana. Telu sara rakatema bafan nara fo ta tui neu esa boe na, hata fo ara mete-ritak naa. Doo-doo dei de ara buka bafan nara fo tui neu hatahori laen.

Lamatuak Yesus tao nahai kakanak fo nitu sa'ek

(Mateos 17:14-18; Markus 9:14-27)

³⁷ Neu be'e-mai fo Yesus no Petrus asa konda numa letek naa mai, hatahori no'uk ka mai ratonggo ro Yesus. ³⁸ Boe ma hambu hatahori esa bolu neun nae, "Papa Meser, ee! Tulun mete neu au ana tou kise-mu'eng dei! ³⁹ Huu nitu kada to'u naherek kana, de tao nalan kii-bolu kaiboik, ma ndondokon losa fufudek kara kalua numa bafan mai. Nituh naa oo popoko-paparun boe, ma ana tao babalik kana taa-taa. ⁴⁰ Au hule tutulu-fafalik neu Papa ana nunin nara ena fo husi kalua heni nitu naa, tehoo ara ta rasenggi sana!"

⁴¹ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana mboka basa sara nae, "Weeh! Ei ta mamahere mae, Manetualain bisa tao nahai hatahori, do? Eir ia, memak hatahori ta mana leo-la'o tungga eno-dala ndoos! Au muste sama-sama ua ei doon losa bee bali, ma ahani ua ei losa faik hida bali, dei fo ei mamahere neu Au?"

Boe ma Ana kokolak nasafali no papa naa nae, "Muni o anam neni ia mai leo!"

⁴² Neu ara roo kakanak naa neni Yesus neu, boe ma nitu naa fae nggari kakanak naa neu daer, ma ndondoko nakamiminak kana. Tehoo Yesus parenda nitu naa, fo kalua la'o ela kakanak naa, boe ma ana hai tutik ka. De Yesus loo lima

kakanak naa neu aman. ^{43a} Hatahori mana metेरिता Manetualain koasan ta neni babanggak naa, basa sara heran bali-bali.

Lamatuak Yesus kokolak seluk bali la'e-neu Ndia mamaten

(Mateos 17:22-23; Markus 9:30-32)

^{43b} Neu basa hatahori bei bese kola la'e-neu tanda heran nara fo Yesus taok, Ana nafada Ndia ana nunin nara nae, ⁴⁴ “Ei tadu matalolole Au kokolang ia! Ta dook ka bali te ara rae se'o heni Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia. Boe ma ara loo lima Au uni hatahori deak kara uu.” ⁴⁵ Tehuu ana nunin nara panggananaa. Ara ta ralela Ndia kokolan naa. Ara oo ramata'u ratane soso-ndandaan hata boe.

See ndia dadi neu hatahori nomer kaesan
(Mateos 18:1-5; Markus 9:33-37)

⁴⁶ La'e esa, Yesus ana nunin nara mulai rareresi la'e-neu see ndia dadi neu hatahori nomer kaesan numa sira mai. ⁴⁷ Tehuu Yesus bubuluk ara rareresi huu hata. Boe ma Ana nanggou nala kakana ana esa, de Ana nambaririik kana neu Ndia boboan. ⁴⁸ Boe ma Ana nafada sara nae, “Nenene matalolole! Hatahori mana tungga Au fo naono-lalau hatahori kadi'ik sama leo kakanak ia, soso-ndandaan nae, hatahori naa oo naono-lalau Au boe. Ma ana oo naono-lalau Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak boe, fo mana madenu Au uni dae-bafok ia mai. Hambu hatahori no'uk ka hii rakadadaek hatahori kasian, hatahori mana susa-sonak, hatahori ta neulauk, hatahori ua kadorok, ma hatahori kadi'ik. Tehuu hatahori fo mana naono-lalau

☆ **9:46** Lukas 22:24

hatahori matak leo naak kara, na, Manetualain taon leo hatahori ta hoho'a ndoos.”[☆]

Hatahori ta mana lena-labak, ndia naa ita nonoon

(Markus 9:38-40)

⁴⁹ Basa de Yohanis nafada Yesus nae, “Lamat-uak! La'e esa, ai mete-mita hatahori esa husi kalua heni nitu pake Papa naden. De ai ka'in fo boso naseseik Papa naden, nahuu hatahori naa, ta ita hatahorin.”

⁵⁰ Tehuu Yesus naselu nae, “Elan numa naa! Huu hatahori ta mana lena-laba ita, sosoandandaan nae, ndia naa, ita nonoo heli-helin.”

Hatahori marai nggorok esa nai Samaria ta nau simbok Lamatuak Yesus

⁵¹ Yesus bubuluk nae, Ndia fai hehenen neni nusa tetuk do inggu temak neu ta dook ka ena. Boe ma Ana nakise basa ena fo neni kota Yerusalem neu. ⁵² Ana nadenu hatahorir fo la'ok rakahuluk ruma sira mai, mita fo ara bisa sadia nana'a-nininuk. Boe ma ara maso reni nggorok esa nai profensi Samaria reu, fo rae sangga mamana lu'u-leok. ⁵³ Tehuu hatahori Samariar ta nau simbok Yesus asa, nahuu Ana nae la'o neu nakaluku-nakatele neu Manetualain nai kota Yerusalem.‡ ⁵⁴ Neu Yakobis no Yohanis ramanene hatahori Samariar tatao-nono'in, boe ma ara kokoe Yesus rae, “Lamatuak! Talo bee leo

[☆] **9:48** Mateos 10:40; Lukas 10:16; Yohanis 13:20 ‡ **9:53** Hatahori Samariar mamana nekeluku-neketelen neu Manetualain nai letek Gerisim, nai sira nusan. Sira mana musuk kara ro hatahori Yahudi fo mana nakaluku-nakatele neu Manetualain nai kota Yerusalem.

ita toke Manetualain nakonda a'i numa lalai mai fo na'a heni basa sara?"[✧]

⁵⁵ Tehuu Yesus nasare mbali dua sara, boe ma nahara berak mbali sara nae, "Hae du'a talo naa." ⁵⁶ Boe ma ara la'ok rakandoo reni nggorok laen reu.

*Dudu-furak fo bisa tungga Lamatuak Yesus
(Mateos 8:19-22)*

⁵⁷ Neu ara bei la'o-la'o numa dalak, hatahori esa kokolak no Yesus nae, "Papa! Papa neni bee neu a mesan, na, au nau tungga akandoo ua Papa!"

⁵⁸ Yesus naselu nae, "Malole, boe! Tehuu masaneda talo ia. Basa hatahorir ma bandamanur kamamana leleo-lulu'uk mesan. Busa fui fali neni ndia bolo lulu'un neu. Mbuik fali neni ndia ndunun neu. Tehuu Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, ta aena uma heli-heling fo fali uni naa uu. Mamana ndae langgak neu oo, ta hambu boe."

⁵⁹ La'e esa, Yesus nanggou hatahori laen esa nae, "Mai tungga Au, fo dadi muu Au hatahor-ing."

Hatahori naa naselu nae, "Neu! Tehuu talo ia, Lamatuak. Elan fo au fali fo afafa'u ina-amang nggara dei. Mete ma au amang maten ena, na, dei fo au tungga."

⁶⁰ Tehuu Yesus nafadan nae, "Talo ia! Elan numa naa fo hatahorir ta mana ramahere neu Manetualain, rafafa'u sira hatahori mana maten. Tehuu ei mana mamahere neu Manetualain, ei uem miu tui-bengga la'e-neu Manetualain parenda-koasan."

✧ 9:54 2 Mane-manek kara 1:9-16

61 Hatahori esa bali nae, “Malole boe, Lamatuak! Au nau tungga Lamatuak akandoo. Tehuu mbo'i au uu idu ate'a au nufanelung nggara, dei fo au fali mai tungga Lamatuak.”☆

62 Tehuu Yesus nafadan nae, “Talo ia! Mete ma hatahori mulai dodo'i-kakali dae, tehuu ana nasambute no ues laen losa ana lilii sele-tande, na, osin ta dadi. Leo naak oo, soa-neu hatahori mana naketu nala nae tungga Au boe, tehuu nasaneda taa-taa neu ndia leleo-lala'on fai uluk. Hatahori rupa leo naak sosoan taa, dadi neu hatahori mana maue-osa nai Manetualain parenda-koasan.”

10

Lamatuak Yesus nadenu ana nunik hatahori hitu hulu dua

1 Basa boe ma Yesus here nala ana nunik laen, hatahori hitu hulu dua.* Boe ma Ana ba'e sara dua-duak, fo rakahuluk reni mamanak kara fo Yesus nae naa neu. 2 Ana nadenu sara nae, “Hambu hatahori no'uk ka sama leo hade nae namatasa. Nahani kada tenu osik nadenu ndia hatahori mana maue-osan nara fo reu ketu-koru. Dadi ei muste hule-haradoi moke Manetualain nadenu tamba Ndia hatahori mana maue-osan nara fo rakabubua rala hatahori mana nau tungga Au. Memak hatahori mana nau tungga Au naa no'uk ka. Tehuu hatahori mana maue-osa kada hidak ka.☆

☆ **9:61** 1 Mane-manek kara 19:20 * **10:1** Susura dede'a Yunani ketuk surak rae, 'ana nunik hatahori 72'. Ketuk bali rae, 'ana nunik hatahori 70'. Mana salin beuk kara, no'uk ka here rala '72'. ☆ **10:2** Mateos 9:37-38

³ Hatematak ia ei miu leo! Au adenu ei fo meni hatahori no'uk ka miu. Tehuu masaneda talo ia. Ei sama leo bibi lombo ana dale malole, fo mana neni busa fui kakikik kara talada heon miu.✧

⁴ Ei hae meni tali-doik, do tas buah-lo'a, do tatabu ei lenak nai dalak. Boso nggari heni ledofai no muda hiek neu kada ei lole haram mara mia hatahorir rai dalak.

⁵⁻⁸ Mete ma ei maso meni nggorok esa miu, ei boso lali-lali numa uma esa mai meni uma laen miu. Mete ma hatahori simbok ei no neulauk nai uma esa, na, leo miu kada naa leo, losa ei la'o ela nggorok naa. Mete ma ei maso meni uma esa miu, na, ei muste moke-hule fo Manetualain fee baba'e-babatik neu uma naa isin nara. Mete ma tenu uma simbok ei no neulauk, neu ko Manetualain natudu Ndia dale susuen neu uma naa isin nara. Tehuu mete ma ara ta nau simbok ei, na, naa fo Manetualain natudu dale susuen neu kada ei mesa ngga. Mete ma ei maso meni uma esa do nggorok esa miu, ara fee hata a mesan, na, mi'a-minu leo. Simbok no nemehokok, huu neu sesesun mete ma ara fee ei talo naa fo nggati ei mbuse titim.✧ ⁹ Tao mahai sira hatahori hedin nara. Ma mafada sara mae, 'Manetualain parenda-koasan deka-deka nai mata-iduk kara ena!'

¹⁰ Tehuu nggorok ketuk hatahori nara oo, ta nau simbok ei boe. Mete ma ara tao talo naa neu ei, na, miu mambariik miu nggorok naa dalan fo kokolak mae, ¹¹ 'Nenene matalolole! Ai mai meni Manetualain Dede'a-kokolan soaneu ei ena, tehuu ei ta hosek faa boe na. Dadi hatematak ia ai nggafu heni nggorok ia

✧ **10:3** Mateos 10:16 ✧ **10:5-8** 1 Korentus 9:14; 1 Timotius 5:18

afun numa ai ein nara mai, fo dadi neu tanda mae, neu ko ei la'e aom mala nenenin! Tehuu masaneda matalolole! Manetualain parenda-koasan deka-deka nai mata-iduk kara ena!'[☆]

¹² Ei bubuluk kota Sodom manggaraun, hetu? Au afada, ee! Neu ko ndaa no dae-bafok fai mate'en, te Manetualain fee hukun neu hatahori fo mana timba heni ei naa, beran lena heni hatahori Sodom mara!"[☆]

*Hatahori fo ta mana nau simbok Lamatuak
Yesus*

(Mateos 11:20-24)

¹³ Yesus kokolak tamba bali nae, "Besa-besa neu ei marai nggorok Korasin[†] ma nggorok Betsaida! Sosoek daka nala ei! Au tao tanda heran mata-matak kara numa ei matam mara ena, tehuu ei ta nau mamahere neu Manetualain. Naa te eir ia, hatahori Yahudi fo manaku mae ei malela Ndia. Tehuu mete ma tanda heran nara raa fo Au taok kara numa ei nggorom mara, leo dadi numa kota Tirus ma kota Sidon dei, na, neu ko doo basa ia, hatahori marai naa, ara sale dalen do tuke tein nara memak kana, ma ara la'o ela sira sala-singgon nara fo fali mai tungga Manetualain ena. Ma neu ko ara pake bua-lo'a sususak, ma tao afu neu langgan nara fo dadi neu tanda nae, ara fale dalen nara huu sira sala-singgon nara. Naa te hatahori Tirus ma Sidon nara iar, ta hatahori Yahudi fo mana

[☆] **10:11** Mateos 10:7-14; Markus 6:8-11; Lukas 9:3-5; Nedenuk kara Tutuin 13:51 [☆] **10:12** Tutui Makasososak 19:24-28; Mateos 10:15; 11:24 [†] **10:13** Dede'a Indonesia surak 'Khorazim'. Dede'a huuk, numa dede'a Yunani surak Χοραζίν 'Choradzin'.

manaku rae sira ralela Manetualain. ✧ ¹⁴ Tebe! Ei mete leo! Neu ko mete ma Manetualain naketu basa hatahorir dede'an nara, na, hatahori Tirus ma hatahori Sidon hambu huku-dokik bei dakun lena heni ei huku-dokim.

¹⁵ Besa-besa, ei hatahori nggorok Kapernaum! Ei boso du'a mae, neu ko Manetualain so'u botik ei maso meni nusa tetuk do inggu temak miu. Taa! Neu ko Manetualain nggari ei meni a'i mbila ta kala matek miu! ✧

¹⁶ Masaneda matalolole! Hatahori fo mana nenene ei, sama leo ana nenene Au. Ma hatahori fo ta mana nau nenene ei, sama leo ana ta nau nenene Au. Lenak bali, hatahori fo ta mana nau nenene Au naa, sama leo ana ta nau nenene Manetualain, mana nadenu Au uni dae-bafok ia mai." ✧

Hatahori nedenu kahitu hulu duak kara lenggu fali

¹⁷ Neu hatahori nedenu kahitu hulu duak kara lenggu fali, ‡ dalen nara mbena sau-sau. Boe ma ara tui Yesus rae, "Awii! Ta hoho'a ndoos! Neu ai husi nitur pake Lamatuak naden, nitur raa nenene ai, basa boe ma ara kalua tutik ka! Sudi selik kana!"

¹⁸ Boe ma Yesus naselu nae, "Tebe! Neu ei tao talo naa, Au ita Manetualain nggari heni nitur ro sira malanggan numa lalai mai, nok bali ndelas te kii-konak kana numa lalai mai! ¹⁹ Masaneda,

✧ **10:13** Yesaya 23:1-18; Yeskiel 26:1—28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sakaria 9:2-4 ✧ **10:15** Yesaya 14:13-15 ✧ **10:16** Mateos 10:40; Markus 9:37; Lukas 9:48; Yohanis 13:20 ‡ **10:17** Susura dede'a Yunani ketuk surak rae, 'ana nunik hatahori 72'. Ketuk rae, 'ana nunik hatahori 70'. Mana salin beuk kara, no'uk ka here rala '72'.

ee! Nitur malanggan naa, ita musun. Ma ana oo naena koasa boe! Tehuu Au fee ei koasa ena fo tao masenggi ndia koasan. Mete ma ei heta la'e mengge karasok, do kurak, na, ei ta hata-hata. Ta hambu esa tao sosoek neu ei boe na.[☆] 20 Ei dalem mara mbena sau-sau, nahuu nitur nenene neu ei. Malole boe, tehoo naa kada dede'a kadi'i anak! Malole lenak ei dalem mara mbena sau-sau, nahuu Manetualain surak nala ei nadem mara fo dadi miu Ndia rau-inggun fo mana maso nusa tetuk do inggu temak."

*Lamatuak Yesus dalen mbena sau-sau
(Mateos 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Faik naa, Manetualain Dula-dale Malalaon tao nala Yesus dalen mbena sau-sau. Boe ma Ana koa-kio Manetualain nae, "Papa! Papa ndia to'u haak parenda basa-basan nai lalai ma dae-inak. Au oke makasi no'un seli, nahuu Papa tatana mala dede'ak kara iar neu hatahori fo mana tao aon malelak kara ma mana makadedema aok kara. Tehuu Papa buka basa dede'ak kara iar neu kakana kadi'i anak kara, ma hatahori fo mana makaloloe aok kara. Tebe, Papa! Naa ndia tao nala Papa dalen namahoko!"

²² Boe ma Yesus nafada hatahori no'uk kara nae, "Nenene, ee! Au Amang manai nusa tetuk do inggu temak fee basa koasa lala'en neu Au ena. Mana bubuluk no tetuk nae, Au ia see, kada Amak. Ma mana bubuluk no tetuk nae, Amak naa see, kada Amak Anan fo ndia Au ia. Ma Au here ala hatahori laen fo afada sara, mita fo ara oo ralela Amak boe."[☆]

[☆] **10:19** Sosoda Kokoa-kikiok kara 91:13 [☆] **10:22** Yohanis 3:35; 10:15

²³ Boe ma Yesus nasare mbali ana nunin nara, de nafada kada mesa kasa nae, “Mauak tetebes neu ei, nahuu ei mete-mita Manetualain koasan ena. ²⁴ Manek kara ma mana to'u dede'a lele uluk kara hihiik ka mete-rita hata fo ei metemitan ena, tehoo ara ta bisa. Ara oo hihiik ka ramanene hata fo ei mamananek ena, tehoo ara ta bisa boe.”

Hatahori Samaria dale lilok

²⁵ La'e esa, hambu hatahori mana malela hukun Yahudi esa nambariik fo nae ike Yesus. Ana natane nae, “Papa Meser! Tulun mafada dei! Au muste tao hata, mita fo au bubuluk au bisa asoda akandoo sama-sama ua Manetualain nai nusa tetuk do inggu temak?”

²⁶ Yesus naselu nae, “Ba'i Musa surak hata la'e-neu dede'ak ia? Nai o hahambum talo bee neun?”

²⁷ Hatahori naa nafada nae, “Ana surak nae: ‘O muste sue-lai Manetualain *lena* heni basabasan, te Ana ndia naena haak parenda o. Huu naa de o muste hii malan seli neun, maue-osa fafandek lima-eim mara fo tungga Ndia hihii-nanaun, ma malela Ndia.’

Ma neni surak boe nae, ‘O muste sue o toranoom sama leo o sue o ao heli-helim.’”[✠]

²⁸ Yesus bala nae, “Tebe! Mete ma o tao tungga talo naa, o masoda mua Manetualain seku neu.”[✠]

²⁹ Tehoo hatahori naa, tao aon leo hatahori mana matu-matuk ia. Boe ma ana natane Yesus nae, “Tehoo au ‘toranoong’ naa, ndia see?”

✠ **10:27** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 19:18; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 6:5 ✠ **10:28** Mateos 22:35-40; Markus 12:28-34; Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 18:5

³⁰ Boe ma Yesus naselu nae, “Talo ia! Au nau fee lololek esa. Dei fo o ndia mafada mae, see ndia o ‘toranoom’ tebe-tebe. Tutuin talo ia: Hatahori Yahudi esa la'ok numa Yerusalem mai, konda neni Yeriko neu. Tehuu medak neu ma, hambu na'o manu-meor mai de ara fo'ain. Ara popokon, basa boe ma ara le'a rala basa tali-doin nara ma bua-lo'an nara. Boe ma ara nggarin neni dalak tatain neu, de ara la'o elan. Hatahori naa, ela ba'uk ka maten ena.

³¹ Medak neu ma hambu malangga anggama Yahudi esa oo la'ok nesik dalak naa boe. Ana mete-nita hatahori makahinak mana malenggak numa dalak tatain, tehuu ana ta hahae fo tulu-fali sana. Ana sio nesik dalak tatain seri, de la'o nakandoo. ³² Ta dook ka boe ma, hambu hatahori laen esa bali nesik naa. Hatahori naa, numa leo Lewi mai, fo ara rasi'e doi-sou neonolalauk nai Manetualain Uma Huhule-haradoi Ina-huun. Neu ana mete-nita hatahori naa mana lenggu-barak numa dalak tatain, ana deka-deka mata neu meten, tehuu ana ta tulu-fali sana. Boe ma ana sio nesik dalak tatain seri de la'o nakandoo.

³³⁻³⁴ Ta dook ka bali boe ma, hambu hatahori esa numa nusa Samaria mai, nesik naa no ndia keledein. Ita basa ngga bubuluk tae, hatahori Yahudir rasi'e mete hatahori Samariar, na, ara pui a. Neu hatahori Samaria ia mete-nita hatahori neni fo'aik naa, boe ma dalen tuda kasian neun. Ana deka-deka mata neu fo nau tulu-fali hatahori naa. Ana tao nalao hinan nara nenik anggor, boe ma ana rose mina neu sara. De ana mbambalu nalololen, ma ana fuan neni ndia keledein lain neu. Boe ma ana noon neni kota

neu. De ana feen leo taak numa uma sešebak, ma nafafa'u nalololen.*

35 Neu be'e-mai, hatahori Samaria naa, neu bae nakahuluk doi lilo fulak dua§ neu tenu uma sešebak, ma nafada nae, 'Pake doik ia, fo mafafa'u malolole hatahori hedis naa losa ana hai. Mete ma ta dai, na, pake taak papa doin dei. Neu au lenggu fali, dei fo au nggati falik basa papa doin nara.'"

36 Yesus lololen hondak kada naa. Boe ma Ana natane hatahori mana malela hukun naa nae, "Tungga o, na, see ndia 'toranook' tebe-tebe soa-neu hatahori neni fo'aik bebeik kara naa?"

37 Hatahori naa naselu nae, "Neu ko ndia hatahori fo dalen tuda kasian neun naa."

Yesus nae, "Tebe, ka'a! Muu leo fo tao tungga."

Lamatuak Yesus, Martaa ma Maria

38-40 Basa naa, Yesus no ana nunin nara la'o rakandoo reni Yerusalem reu. Boe ma ara tuli numa nggorok esa. Numa naa, hambu ka'a-fadik dua, nade Martaa ma Maria. Martaa noke Yesus asa fo sunggu taak nai ndia uman. De ara leo taak numa naa.

Neu Yesus nanggatuuk, fo nanori hatahorir, boe ma Martaa mbute-mue no nafafa'u nana'a-nininuk nai mamana dode-nasuk. Tehuu fadin Maria, nanggatuuk deka Yesus ein, fo nenene kokolan. Doo-doo faa, boe ma Martaa maso neu de ungguremu mbali Yesus nae, "Papa, ee! Talo

* 10:33-34 2 Isra'el no Yahuda Tutui Bahahulun 28:15 § 10:35 Dede'a Yunani surak nae, "denari dua".

bee! Au mbute-mue alan seli afafa'u nana'a-nininuk, naa te au fading kada nanggatuuk pasi-pasi nai ia. Tulun dei! Madenun fo ana sou au faa dei nai mamana dode-nasuk!"☆

⁴¹ Tehuu Lamatuak Yesus naselun nae, "Ma'a, Ma'a, ee! O ia, mbute-mue dudu'a kada mata-matak kara. ⁴² Malole, tehuu hatematak ia hambu matak esa belin lenak bali. No Maria nanggatuuk nenene Au Dede'a-kokolang, ana tengga nala hata fo neulauk mate'en ena. Hata-hori ta bisa le'a rala Dede'a-kokolak naa numa ndia mai."

11

"Manori ai hule-haradoi"
(Mateos 6:9-13; 7:7-11)

¹ La'e esa, Yesus neu hule-haradoi. Hule-haradoi basa, boe ma Yesus ana nunin esa mai, de noke nae, "Papa! Yohanis Mana Saranik nanori ana nunin nara ena, de ara hule-haradoi ralela. Ai moke fo Papa oo manori ai hule-haradoi boe dei!"

² Boe ma Yesus nae, "Malole boe! Hule-haradoi pake netuduk leo iak:

Amak! Amak nadem malalao ndoos.
Naa fo basa hatahorir rakadedemak Amak nadem fo ta neni babanggak naa.

Naa fo Amak dadi Manek soa-neu basa hatahorir.
³ Amak tulun fee ai nana'ak mana daik tungga faik.

⁴ Ai moke-hule fo Amak lilii heni ai sala-singgon nara,
sama leo ai oo lilii heni hatahori salan fo ara taok neu ai boe.

☆ **10:38-40** Yohanis 11:1

Amak manea fo ai ta tao manggarauk.”

⁵⁻⁶ Boe ma Yesus fee nenorik tamba neu sara la'e-neu huhule-haradoik. Ana pake lololek nae, “Taon neu leo fati ladak, hambu tia-laik numa dae dook mai, fo ana sunggu taak nai o umam. Tehuu o ta hambu hata esa boe na, fo feen na'a-ninu. Boe ma o muni o nonoom laen esa uman muu, fo hule nasi-nasi numa dea mai mae, ‘Ka'a, ee! Fee taak au roti balok telu dei. Huu au hambu fuik nai uma, tehuu ai ta ra'u ndaa hata esa boe na ia! Ka'a, tulun dei! Kada balok telu a boe! Dei fo au nggati!’

⁷ Mete te o nonoom naa naselu nae, ‘Ka'a boe oo! Hatahori sunggu seli ena, tehuu ka'a mai fafae bali! Lelesur neni nggoe nisak kara ena, ma! Kakanak kara sunggu seli ena. Boso mamasana, ee! La'e esa bali dei ka'a!’

⁸ Leo mae talo naa oo, tehuu masaneda mat-alolole boe. Leo mae hatahori naa ta nambadeik fo fee o, nahuu o, ndia nonoon, de mete ma o kada moke makandoo, neu ko ana nambadeik fo fee o.

⁹ Leo naak oo soa-neu hule-haradoik boe.
 Moke-hule makandoo neu Manetualain;
 neu ko Ana fee.
 Sangga makandoo;
 neu ko Ana natudu dalak.
 Manggou makandoo;
 neu ko Ana soi lelesu.

¹⁰ Basa hatahori mana noke nakandoo neu Manetualain, neu ko simbo. Mana sangga nakan-doo, neu ko hambu. Mana nanggou nakandoo, neu ko Ana soi lelesu. ¹¹ Hena ei du'a sudik kana! Hambu nai bee amak esa, mete ma anan noke i'ak, na, ana feen mengge? ¹² Do, anan

noke manu tolo, na, ana feen kurak? Ta bisa leo naak, hetu? ¹³ Hatahori dae-bafok, memak numa netehuun mai manggarauk. Tehuu ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak naa, netehuun neulau ndoos. Dadi mete ma hatahori dae-bafok manggarauk matak leo kada ei ia, hii fee hata fo neulauk neu ei anam mara, hata-bali Amak! Ana ta fee kada hata fo ei to'a, tehuu lenak bali, Ana fee Ndia Dula-dale Malalaon neu hatahorir fo mana noke-hule neun."

Lamatuak Yesus ta pake nitur malanggan koasan

(Mateos 12:22-30; Markus 3:20-27)

¹⁴ La'e esa, Yesus husi kalua heni nitu numa hatahori nggoak esa mai. Boe ma hatahori naa mulai kokolak nala nasafali. Hatahorir maruma naa, heran bali-bali. ¹⁵ Tehuu hambu ketuk rae, "Memak, Ana bisa husi heni nitu! Te Ana hambu koasa numa nitur malanggan mai fo ndia Balsebul na."☆

¹⁶ Hatahori laen nara rae sangga soba Yesus. Boe ma ara roken fo Ana tao tanda heran esa bali natudu neu sira nae, memak Ndia koasan numa Manetualain mai.☆

¹⁷ Tehuu Yesus bubuluk memak sira ute manggaraun nara. De Ana kokolak nae, "Mete ma nai nusak esa, rau-inggun nara rahuur-ratofak, neu ko nusak naa nakalulutu. Leo naak oo, mete ma nai uma esa dale, uma isin nara leo-la'o ro kada rareresi esa no esa, na, neu ko uma-loo naa, tetu-teman ta ena boe! ¹⁸ De mete ma nitur hii kada rahuur, ma esa husi esa, na, sira malanggan ta bisa to'u parenda nala dook ka ena bali! Dadi

☆ **11:15** Mateos 9:34; 10:25 ☆ **11:16** Mateos 12:38; 16:1; Markus 8:11

ta maso nai dudu'ak, mete ma ei mae, Au pake nitur koasan fo husi nitu bali! ¹⁹ Masaneda, ee! Ei hatahorim mara oo, ralela husi nitu boe. Ara pake nitu koasan, do? Taa, hetu! Dadi ei boso kokolak sadi ndaa mae, Au pake nitu koasan fo husi-mbuu nitu. Dei fo ei hatahori heli-helim mara ndia raketu rae, hata fo ei makasasa'ek salak naa, sala. ²⁰ Tehuu mete ma tebe-tebe Au husi-mbuu nitu pake Manetualain koasan, na, natudu nae, Manetualain parenda-koasan nai ei idu-matam ena. Nai ia ena, tehuu nok bali ei ta bubuluk.

²¹ Mete ma hatahori kalakak esa pake tee-tande kii-konak fo nanea natalolole ndia uman, neu ko basa ndia hata-heton, lino-lendek.

²² Tehuu neu ko hambu esa barakain lena heni ndia mai nasenggin, ma ndondo neni hatahori naa tee-tanden nara. Basa boe ma ana huru neni hatahori naa hata-heton nara fo ana baba'e neu ndia ana nunin nara. Doo basa ia ena, hatahori kalakak naa namahena neu ndia tee-tanden. Tehuu hatematak ia ana ta namahena neu tee-tandek kara ena bali.*

²³ Masaneda matalolole! Hatahori fo ta mana mabua-aok esa no Au, ndia naa, Au musung. Ma hatahori fo ta mana tulun Au ue-osang, na, ndia naa, kada nakalulutu bua-aok."✧

*Nitu nae fali neni ndia mamana raan neu
(Mateos 12:43-45)*

²⁴ Yesus kokolak tamba bali nae, "Neu ita husi nitu kalua numa hatahori esa mai, na, ana neni

* **11:22** Tungga hatahori malelak la'e-neu Susura Malalaok, "hatahori kalakak" nai ia, ndia nitur malanggan. Ma "mana barakain lena heni numa ndia mai", ndia Lamatuak Yesus.

✧ **11:23** Markus 9:40

mamana nees neu fo sangga mamana hahae aok. Huu ana ta hambu mamana mandaak, boe ma ana du'a nae, 'Awe!' Ta hambu mamanak talo ia, de malole lenak au fali uu leo nai hatahori bakahuluk naa.' ²⁵ Boe ma ana fali, de natonggo no mamanak naa, neni sapu-saa laok ma nefafa'u neulauk ena. ²⁶ De nitu naa neu noke ndia nonoon hitu, manggaraun lena ndia bali. Boe ma basa sara reu leo rai hatahori naa, de ara nggafu feen. Dadi hatematak ia, hatahori naa masodan hambu sosoek lenak bali."

See ndia mauan lenak

²⁷ Neu Yesus bei kola-kola no hatahori no'uk kara raa, inak esa numa naa eki nae, "O inam mauan seli, nahuu ana ndia bonggi nala O, ma ana nasusu O!"

²⁸ Yesus naselu nae, "Tebe, mama! Tehuu mana mauan lenak bali, ndia hatahori mana pasa ndi'i doon fo nenene Manetualain Dede'a-kokolan ma tao tunggan!"

Hatahorir roke Lamatuak Yesus natudu bukti dei!

(Mateos 12:38-42)

²⁹ Neu Yesus bei kola-kola, rea rakarumbu reu eko-feo rala Yesus. Boe ma Ana mulai kokolak nae, "Hatahori tembo-tanak ia, soa tao kada manggarauk. Ara kada roke taa-taa fo Au tao tanda heran fee sara, fo ara bubuluk Au ia, tebe-tebe Lamatuak hatahorin. Naa te, lele uluk Lamatuak fee tanda heran neu sara tungga Ndia mana to'u dede'an Yunus. Naa, dai ena. ³⁰ Lele uluk Yunus nafada hatahorir marai kota Niniwe nae, ara muste sale dalen do tuke tein nara dei. Hata fo dadi neu Yunus ndia lele uluk, dadi tanda

soa-neu sara nae, Manetualain ndia nadenun. Leo naak oo, soa-neu Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik boe. Au mai afada ei, fo ei muste sale dalem do tuke teim mara dei. Ma hata fo dadi nai Au, neu ko dadi neu tanda soa-neu hatahori tembotanak ia nae, memak Manetualain ndia nadenu Au.✧

³¹ Neu ko neu dae-bafok fai mate'en, Lamatuak nambariik dadi neu Mana Maketu-maladi Dede'ak, mete te mane inak numa kona mai, nasoda fali fo dadi neu sakasii. Ana dedeu liman fo nakasasa'ek salak neu ei basa ngga mana masodak hatematak ia nae, 'Ei basa ngga iar, nggoa bebek kara!' Huu lele uluk mane inak naa numa dook ka mai, fo mete-nita no mata heli-helin manek Soleman malelan. Naa te hatematak ia, hambu Hatahori nai ei talada heom, ta neni babanggak lena heni manek Soleman. Tehuu ei ta nau tao matak neun faa boe na!✧ ³² Ma ta kada ndia mesa kana! Mete te hatahori ruma Niniwe mai, ara oo rambariik fo dedeu ei mana masodak hatematak ia boe rae, 'Ei basa ngga, nggoa bebek kara!' Ara kokolak talo naa, huu fai bakahulun neu Yunus neu nafada Manetualain hihii-nanaun neu sara, boe ma ara sale dalen do tuke tein nara memak kana. Naa te hatematak ia, Hatahori ta neni babanggak lena heni Yunus nai ei talada heom, tehuu ei ta nau sale dalem do tuke teim mara faa boe na!''✧

Masoda manggaledok
(Mateos 5:15; 6:22-23)

✧ **11:30** Mateos 16:4; Markus 8:12; Yunus 3:4 ✧ **11:31** 1 Mane-manek kara 10:1-10; 2 Isra'el no Yahuda Tutui Bakahulun 9:1-12 ✧ **11:32** Yunus 3:5

³³ Yesus tuti kokolan bali nae, “Hatahori dede lambu ti'oek, boe ma ana mbedan neu mamana demak, mita fo ana tao manggaledo kama naa, soa-neu basa hatahori mana maso reni naa reu. Ta hambu hatahori dede lambu, boe ma tatanan pake ure dae fo nafuni nisan.† Naa, sosoan taa!✧ ³⁴ Ei matam oo sama leo lambu boe. Ana tao manggaledo ei dalem. Mete ma matak kiu-habu, na, hatahori mete hata a mesan no dale manggarauk. Tehuu mete ma matak manggaledo, na, hatahori mete hata a mesan no dale malole. ³⁵ Tao tetebe fo manggaledok manai ei dalem naa, sa'an lenak bali, sama leo ledos sa'an. Manggaledok manai ei dalem naa, boso sama leo bulan sa'an fo fee mete-tita kada sa'on. ³⁶ Mete ma ei dalem manggaledok, losa ta hambu makiuk nai bu'uk faa boe na, neu ko ei masodam oo basa-basan manggaledok boe, nok bali hambu lambu mo'ok tao manggaledo ei masodam boe.”

Lamatuak Yesus nahara berak neu hatahori Yahudi malangga anggaman nara
(Mateos 23:1-36; Markus 12:38-40)

³⁷ Yesus kokolak basa, boe ma hatahori esa numa partei anggama Farisi mai, noken fo neu na'a nai ndia uman. Losa naa, boe ma Yesus maso uma dale neu, de nanggatuuk neu mei nana'ak. ³⁸ Tehuu tenu uma heran mete-nita Yesus na'a, ma ta nafui oe nakahuluk, tungga hatahori Farisi hohoro-lalanen.

³⁹ Boe ma Yesus nafadan nae, “Ei hatahori Farisir, ta hoho'ak kara! Ei to'u mahere ei

† **11:33** Susura dede'a Yunani ketuk ta surak, rae, “basa de tatanan no lembaneu”. ✧ **11:33** Mateos 5:15; Markus 4:21; Lukas 8:16

anggaman hohoro-lalanen! Ei masaneda tao malalao pinggak ma nggalas dean losa nanggadi-lak, tehuu ei ta masaneda tao malalao ei dale manggenggeom naa, fo manggarauk ma bare-na'om seli! ⁴⁰ Nggoa bebek kara ein, ee! Boso lilii-ndondou. Manetualain ndia adu manai dea. Ana oo, ndia adu manai dale boe. ⁴¹ Tehuu malole lenak ei fee hatahori kasian nara numa hata fo ei maenam, mita fo ei bisa dadi miu lololaok nai Manetualain matan.

⁴² Hatahori Farisir ein, ee! Neu ko ei hambu sosoek! La'e-neu fee Manetualain baba'ek esa numa salahunu mai, ei soa kada reke basabasan, mo'o-kadi'ik. Losa ei bumbu-fani kadi'i anan numa osi mai oo, ei reke no lutuk boe! Tehuu ei ta hosek matak bee fo nenenin lenak. La'e-neu dede'a susuek neu Manetualain, ma dede'a ta mbeu seserik, ei lilii heni sara! Memak ita muste fee takandoo Manetualain baba'en, tehuu boso lilii-ndondou hata fo manenenin lenak kara.☆

⁴³ Neu ko ei hambu sosoek! Ei soa sangga mamanak bee fo neulaun lenak nai uma huhuleharadoik dale, ma soa sangga hada-horomatak nai rea mamanan nara.

⁴⁴ Neu ko ei hambu sosoek! Ei nok bali rates fo daen natetu ena. Hatahorir la'ok resik naa, tehuu ara ta bubuluk rae, nai naa hambu rates, nahuu rates bafon laok, naa te nai dale kabook. Tehuu tungga ita dala-hadan, na, hatahori mana tabu la'e rates tao nanggenggeo ndia ao helihelin, de ta nandaa neni uma huhuleharadoik neu. Ei hatahori Farisir sama leo rates naa! Mete numa dea mai, na, nok bali ei lao ndoos sara ia.

☆ **11:42** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 27:30

Tehuu nai ei dalem dale sofek no kaboo mburuk kara.”

⁴⁵ Hambu hatahori malela dede'a hukun Yahudi esa numa naa, nggado laik Yesus kokolan nae, “Papa Meser! Papa kokolan bebeik kara ia, ndee la'e ai boe!”

⁴⁶ Boe ma Yesus balan nae, “Tebe! Ei mana malela dede'a hukun Yahudir, naa fo ei oo, hambu sosoek boe! Ei ta tulu-fali hatahori ma ta tao mambadaku sira leleo-lala'on nara, tehuu boe kada tao makasususak kasa no ei anggamam hohoro-lalanen kamaberan. Ma ei fee hatahori lemba-rasaa ei hohoro-lalanem mata-matak kara. Tehuu ei oo ta soba lemba sou mala berak naa no kada lima kukuk esa boe!

⁴⁷ Neu ko ei hambu sosoek! Ei mbute-mue mia lutu tutuus fee Manetualain mana to'u de'an nara lele uluk fo fee hada-haromatak neu sara. Naa te ei bei-ba'im mara mesa kasa ndia rakanisa mana to'u dede'ak kara raa! ⁴⁸ Ei oo, eik esa mia ei bei-ba'im mara raa boe. Ara timba heni Manetualain mana to'u dede'an nara ma rakanisa sara. Basa de, ei lutu tutuus fee mana to'u dede'ak kara raa, fo dadi tanda mae, ei oo mbeu tungga ei bei-ba'im mara boe. ⁴⁹ Huu naa de Manetualain fo mana bubuluk basa-basan, kokolak nita nae, ‘Neu ko adenu Au mana to'u dede'ang ma nedenuk laen nara, fo reni hatahori Isra'el asa reu. Basa boe ma hatahorir raa tuni-ndeni rakamiminak ketuk ma rakanisa ketuk.’

⁵⁰⁻⁵¹ Hatahori mana masodak hatematak ia, muste lemba-nasaa nala neselu-netaan, numa hatahori fo mana makanisa Manetualain mana to'u dede'an nara mai ena. Naa, reken numa Manetualain adu dae-bafok ia mai, mulai numa Habel mamaten mai losa bakadeak mate'en, Sakaria. Ndia naa, ndia hambu nekenisak numa

mei tunu-hotuk, ma Kama Malalaok taladan nai Manetualain Uma Huhule-haradoi Ina-huun. Ei oo, lemba-masaa mala sira huku-dokin naa boe!✠

⁵² Ei mana malela dede'a hukun Yahudir ein, ee! Neu ko ei hambu sosoek! Ei to'u nggoek fo bisa soi lelesu fo hatahorir ralela no malole Manetualain hihii-nanaun. Tehuu ei ta maso naa miu. Manggaraun lenak bali, ei mamanggenggee hatahorir fo boso maso naa reu!"

⁵³⁻⁵⁴ Neu Yesus kokolak nate'e, boe ma meser anggama ro hatahori Farisir lurin. Mulai numa faik naa neu, ara soa ratane mata-matak kara fo rae ike ratatudak kana. Ara dudu'a taa-taa sangga dalak de rala harak fo tao dede'ak roon.

12

Manea aom mara fo boso tungga hatahori Farisir dea-matan
(*Mateos 10:26-27*)

¹ Faik naa, hambu hatahori rifun hida naa, ara mai rae nenene Yesus. Ara la'ok raseseti ma rakarumbu rala Yesus. Boe ma Ana kokolak nakahuluk no ana nunin nara nae, "Manea aom mara fo boso tungga hatahori Farisir dea-matan. Te ara soa kokolak laen, tao laen.✠ ² Ara tao nok bali sira neulauk, tehuu sira dea-matan naa, neu ko neni nitak. Basa hata fo nefunik hatematak ia, neu ko neni nitak.✠ ³ Hata fo ei kokolak no nefunik hatematak ia, neu ko hatahorir ramanene sara ledo-ledo. Hata fo ei kutu-nu'u nai kama dale, neu ko hatahorir kokolak kasa rahere nai hatahori no'uk ka matan."

✠ **11:50-51** Tutui Makasosak 4:8; 2 Isra'el no Yahuda Tutui Bakahulun 24:20-21 ✠ **12:1** Mateos 16:6; Markus 8:15 ✠ **12:2** Markus 4:22; Lukas 8:17

*Hatahori dae-bafok belin nai Manetualain
matan*

(Mateos 10:28-31)

⁴ Yesus kokolak tamba nae, “Ana nggara ein! Boso bii-mamata'u mete ma hatahorir rae tao risa ei. Ara bisa tao risa kada ei ao-mbaam, tehuu ta bisa tao hata-hata neu ei samanem. ⁵ Au sangga afada ae, ei muste mamata'u neu see. Ei muste mamata'u neu Manetualain. Ana ndia bisa tao nisa, ma piru heni ei meni a'i mbila ta kala matek dale miu. De Ndia ia, ndia ei muste mamata'un tebe-tebe.

⁶ Ei du'a sudik kana, mbui litik belin ba'u hata? Belin ba'u anak ka, hetu?! Mbuik lima belin seen dua, hetu ma! Leo mae talo naa, tehuu Manetualain ta lilii heni esa boe na. ⁷ Leo naak oo, Manetualain tao matak neu ei boe. Ana bubuluk no tetuk, ei langga bulun dook hida nai ei langgam mara. Dadi ei hae mamata'u, nahuu Manetualain timba-tai nala ei belim lena heni basa mbui litik no'uk kara raa.”

*Boso mae manaku Lamatuak Yesus
(Mateos 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Basa de Yesus kokolak bali no Ndia ana nunin nara nae, “Pasa ndi'i doom mara matalolole! Mete ma hambu hatahori ta mae manaku Au nai hatahori no'uk ka matan nai dae-bafok ia, neu ko Au oo, ta mae manaku sana nai Manetualain atan nara matan nai nusa tetuk do inggu temak boe ae, ndia ia Au hatahoring. ⁹ Tehuu mete ma hambu hatahori kokolak nai hatahori dae-bafok matan nae, ndia ta nalela Au, neu ko Au oo, kokolak nai Manetualain atan nara matan nai nusa tetuk do inggu temak boe ae, Au ta alela sana.

10 Au ia, Hatahori Dae-bafo Isi-isik. Mete ma hambu hatahori kokolak nakabobook Au nade maloleng, na, Manetualain bei sadia lilii heni ndia salan naa. Tehuu mete ma ana kokolak nakabobook Manetualain Dula-dale Malalaon nade malolen, Manetualain ta lilii ndia salan naa.✧

11 Neu hatahorir le'a reni ei meni mamana parisa dede'a anggamar miu, do meni hatahorir mana parendar miu, nahuu ei mamahere neu Au, ei hae mamata'u masala'e aom mara talo bee. 12 Neu ko faik naa oo, Manetualain Dula-dale Malalaon nanori ei dede'a de'ek fo nandaa no maselu mbali sara boe."✧

Tutuik hatahori kamasu'ik fo nggoa bebek

13 Basa boe ma hatahori esa numa hatahori no'uk kara raa mai natane Yesus nae, "Papa Meser! Tulun madenu au ka'ang fo ba'e ai aman pusakan no au dei."

14 Tehuu Yesus naselun nae, "Heeh! See ndia so'uk Au dadi Mana Maketu-maladi Dede'ak fo aketu ei dua ngga dede'am matak leo naak naa?"

15 Boe ma Yesus kokolak no basa hatahori no'uk kara raa nae, "Ei muste besa-besa fo boso mi'a mata lenak. Huu hata-heto no'uk ka oo, ta neni fee masoda lino-lendek boe."

16 Basa boe ma Ana tui lololek esa nae, "Hambu hatahori kamasu'ik esa, osin buna-boan no'un seli. 17 Losa basa nggudang mamana mbembek-dak sofen se'e-se'e ena, de ana ta bubuluk tao talo bee bali. 18 Boe ma ana naketu nae, 'Au nau tao talo kada ia! Au ofe heni nggudang raak kara iar, fo ambaririik seluk mo'on lenak

✧ 12:10 Mateos 12:32; Markus 3:29 ✧ 12:12 Mateos 10:19-20; Markus 13:11; Lukas 21:14-15

bali, dei fo au ahinda osi isin ma basa su'i-betes laen nara reu naa. ¹⁹ Mete ma talo naa ena, na, dei fo au kokolak ua au aong ae, "Wee! Nggudang sofek ena! Nana'ak dai ena fo mu'a losa teu-teuk kara. De mu'a-minu maladamalada, ma ndae betok eim fo setelele leo!" ²⁰ Tehuu Manetualain nafada neun nae, 'Woi! Nggoa bebek, ee! Le'odaen ia oo, o mate boe. De see ndia soa basa o nggudang naa isin lala'en, ee?'

²¹ Dadi talo ia! Hatahori bisa naduduru hataheto no'un seli nai dae-bafok ia soa-neu ndia ao heli-helin, tehuru nai Manetualain dudu'an, ndia ia hata taak, nahuu ana ta malole no Manetualain."

*Mamahere neu kada Manetualain
(Mateos 6:25-34)*

²² Basa de Yesus nanori tamba neu Ndia ana nunin nara nae, "Ei hae masambute mia masodam mara tungga faik la'e-neu mae mi'a hata, do, pake hata. ²³ Huu ita masodan ia, neulaun lena heni hata fo ita ta'a, ma hata fo ita pake. ²⁴ Mete sudik mbui kaa nggeok kara! Ara ta sele-tande, ta ketu-koru, ta raena soka-pole fo rahinda nana'ak, tehuru Manetualain nakaboi sara. Mete ma talo naa, neu ko Ana oo bisa nakaboi ei boe, nahuu Ana timba-tai nala ei belim mara lena heni mbuik kara raa. ²⁵ Mete ma hatahori nambariik nasare titiro, boe ma ana kada nasambute no ao heli-helin, nai rarain ana bisa tao nambanaru ndia teu-fain, do taa? Ta bisa! ²⁶ Dadi mete ma ei masambute mia kada dede'a kadi'i anak leo naak, ta neni nanalak hata esa boe na, talo bee de ei bei mae masambute mia dede'a mo'ok kara bali? Nanalan hata?"

27 Mete sudik bungga fuir. Ara ta raue osi-lutur, ma ta tenu-lolo. Tehuu manek Soleman bua-lo'an neulaun lenak oo ta bisa lena heni bungga fuir naa lolen boe. ✧ 28 Huu Manetualain nakaboi na'u kadi'i anak fo sosoan taa, fo mana nasoda kada faik ia, boe ma be'e-mai maten, fo hatahori nggarin neni a'i dale neu. Mete ma leo naak, Ana oo bisa nakaboi-nasamao ei fo belim mara lena heni na'u naa boe. Dadi tao hata de ei ta tai-mamahena neu Manetualain tebe-tebe? 29 Leo naak oo ei hae masambute la'e-neu nana'a-nininuk boe. Huu neu ko Manetualain ndia koladu. 30 Hatahorir fo ta mana tai-ramahena neu Manetualain, ara raue-osa fafandek lima-ein nara fo koladu basa matak kara raa. Tehuu eir ia, boso talo naa, nahuu Amam manai nusa tetuk do inggu temak bubuluk basa hata fo ei to'a. 31 Mete ma ei makalala'ok makahuluk Manetualain ue-osan, neu ko Ana koladu basa matak kara iar fee ei."

*Mahinda hata-heto nai nusa tetuk do inggu temak
(Mateos 6:19-21)*

32 Basa de Yesus tuti seluk kokolan nae, "Ei sama leo bibi lombo bubua anak esa, fo ta raena barakaik faa boe na. Tehuu hae mamata'u! Ei Amam manai nusa tetuk do inggu temak naa, Mane Ina-huuk. Hata fo Ndia enan, Ana feen neu Ndia ana susuen nara no nemehokok. 33 Dadi miu se'o heni basa ei bua-ba'um mara, basa, na, doin nara miu baba'e fee hatahori hata taak kara. No dalak naa, ei mahinda hata-heto

✧ 12:27 1 Mane-manek kara 10:4-7; 2 Isra'el no Yahuda Tutui Bakahulun 9:3-6

nai nusa tetuk do inggu temak, mamana lino-lendek ma matea ndoos. Na'o manu-meo ta bisa maso neu namana'o nala sara. Lafo-i'inggir oo ta bisa ra'a rakalulutu sara boe. ³⁴ Masaneda matalolole! Ei hata-hetom nai bee, na, ei dalem oo nai naa boe."

Hatahori neondak fo mana nahani a naono-lalau hatu-leledon

³⁵⁻³⁶ Yesus kokolak bali nae, "Hatu-leledon ei muste mahani a fo maono-lalau neu Manetu-alain. Sama leo hatahori neondak be'e nahani tenu uma fali numa feta kabin mai. Mete ma tenu uma dedelu lelesu, na, ana bisa soin no lai-laik. ☆ ³⁷ Neu tenu uma fali ma mete-nita hatahori mana maue-osar rahani a talo naa, neu ko ara raua. Neu ko tenu uma natudu dale susuen neu sara. Ana pake hatahori mana maue-osar bua-lo'an nara, boe ma neu naono-lalau hatahori mana maue-osar raa no nana'a malada-malada. ³⁸ Hatahori mana maue-osar raa memak raua, nahuu ara raono-lalau tenu uma no malole. Leo mae tenu uma mai li'u hida a mesan, fati ladak do, lole mbilak, ara rahani a taa-taa.

³⁹ Du'a matalolole! Mete ma tenu uma bubuluk no tetuk li'u hida na'o manu-meo nae mai, neu ko ana ta fee lelak fo na'o manu-meo fo'ai ndia uman. ⁴⁰ Dadi ei muste mahani a taa-taa, te ta hambu hatahori esa boe na bubuluk no tetuk faik bee, Hatahori Dae-bafo Isi-isik nae fali mai." ☆

Ana nunik dale mahanik, ma ana nunik dale ta mahanik
(Mateos 24:45-51)

☆ **12:35-36** Mateos 25:1-13; Markus 13:34-36 ☆ **12:40** Mateos 24:43-44

⁴¹ Boe ma Petrus natane Yesus nae, “Papa Meser! Papa lololen bebeik kara ia, la'e kada ai mesa ngga do la'e basa hatahorir?”

⁴²⁻⁴⁴ Yesus naselu nae, “Lololek naa la'e-neu basa hatahorir fo mana tao sama leo malanggan mana koladu, fo mana malela koladu no dalen mahanik soa-neu ndia malanggan. Neu ko ndia malanggan so'uk kana fo dadi mana ba'e nana'ak fee hatahori mana maue-osa laen nara. Mete ma ana manggate tao tungga ndia uen talo naa, mae malanggan mai neu faik bee a mesan, tehoo ana soa tao hata no tetuk. Boe ma ana hambu nanalak, nahoo ndia malanggan neu ko so'uk kana fo koladu basa hata-heton lala'en.

⁴⁵ Tehoo sosoek mete ma malanggan mana koladuk naa, mulai du'a nae, ‘Mete te tou lasik dook ka dei fo ana fali.’ De ana mulai poko-femba hatahori mana maue-osa laen nara, touk ma inak. Boe ma ana nangatouk na'a-ninu no nemehokok losa mafu. ⁴⁶ Tehoo faik esa, neu malangga mana koladuk naa ta meda nala sana, nggenger neuk ka, ndia malanggan fali. Neu malanggan bubuluk dede'a matak naa, boe ma ana poko-femban tutik kana. De ana husi henin, fo ana simbo nala baba'en nai deak sama-sama no hatahori fo dalen ta mahanik tungga ndia malanggan hihiin.

⁴⁷ Hatahori mana maue-osa fo bubuluk ndia malanggan hihiin, tehoo ta sadia tao tungga, do ta nau tao tungga, neu ko hambu hukun berak.

⁴⁸ Tehoo hatahori mana maue-osa fo naue sala, nahoo ana ta bubuluk ndia malanggan hihiin, neu ko ana hambu hukun ta berak. Hatahori fo mana simbo no'uk, ndia babalan oo no'uk

boe. Hatahori fo mana simbo ue-osa mo'ok, ndia neselu-netaan oo mo'ok boe."

Lamatuak Yesus nenorin bisa tao nala hatahorir esa laban esa
(*Mateos 10:34-36*)

⁴⁹ Yesus tuti seluk kokolan nae, "Au mai fo tada fe'e Au hatahoring numa hatahori laen mai nai dae-bafok ia. Naa, sama leo hatahori pake a'i fo hotu heni dafuk. Au hihiing naa, mete fo a'i naa mulai mbila nai basa mamanak ena. ⁵⁰ Tehuu Au muste lemba-asaa ala doidoso berak akahuluk. Neu ko Au doidoso tebe-tebe losa Au uen basan ena dei. ✧ ⁵¹ Ei du'a mae, Au mai uni mole-damek nai dae-bafok ia, do? Taa! Au mai fo tao ala hatahorir rahuur rasimbo bafak, ma tao hatahorir rabingga-ba'ek, nahuu Au nenoring. ⁵² Numa hatematak ia neu, hatahori ratoranook kara rabingga-ba'ek. Nai nufaneluk esa dale, telu laban dua, dua laban telu.

⁵³ Ama bonggik laban ana bonggin;
ana bonggik laban ama bonggin.
Ina bonggik laban ana bonggin;
ana bonggik laban ina bonggin.
Ari-inak laban fetofeun;
feto-feuk laban ari-inan." ✧

Tadu-tanda matalolole fai susa-sonak tandatandan nara
(*Mateos 16:2-3*)

⁵⁴ Boe ma Yesus kokolak no hatahori no'uk kara raa nae, "Mete ma ei mete-mita soso'ak katek ka nai bu'un muri, ei mae, 'Ia tanda nae, udan sangga mai ena.' Memak tebe leo naak. ⁵⁵ Mete ma ani konak fuu mai, na, ei mae, 'Ia

tanda nae, faik ia katobi ndoos!' Memak tebe leo naak. ⁵⁶ Woi! Ei hatahori dae-bafok mana dea-matak fo kokolak laen, tao laen! Ei tadu-tanda malela dae-inak ia tungga fai hanas ma fai oe faak lalalin hihii. Tehuu tao hata de ei ta nau malela Manetualain hihii-nanaun nai hatematak ia?"

*Mole-dame mia ei musum mara
(Mateos 5:25-26)*

⁵⁷⁻⁵⁸ Yesus kokolak tamba nae, "Mete ma ei madede'a, na, tao hata de ta bisa maketu aom bee ndia ndaa! Malole lenak koladu fo mole-dame dei! Boso losak ei miu nai mana maketu-maladi dede'ak matan ena, boe ma ana naketu fo fee ei maso bui. ⁵⁹ Mete ma talo naa, neu ko ei ta bisa kalua, losa bae maketu basa ei hutam mara fo mana maketu-maladi dede'ak naketu basak naa."

13

La'o ela leleo-lala'o manggarauk, fo tungga falik Manetualain hihii-nanaun

¹ Faik naa, hambu hatahori nafada Yesus nae, nggubenor Pilatus nakanisa hatahori Yahudi hida maruma Galilea mai, neu ara reni tunu-hotuk numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk nai Yerusalem. ² Yesus namanene nala naa, boe ma Ana natane nae, "Ndondon naa tungga ei dudu'am, na, hatahori neni nekenisak kara raa salan nara mo'on lena heni basa hatahori Galilear laen? Huu naa de ara hambu hukun mates, do? ³ Taa! Tehuu mete ma ei ta la'o ela ei leleo-lala'o manggaraum mara, fo tungga falik Manetualain hihii-nanaun, neu ko ei oo hambu nekelulutuk sama leo sira boe. ⁴ Boe ma talo

bee bali no hatahori kasalahunu faluk fo mana matek kara, huu manara manai Siloam ndefa henin de tuni nala sara, ndia fai maneuk kara naa? Salan nara mo'on lena heni basa hatahorir marai Yerusalem, do? ⁵ Taa! Tehuu mete ma ei ta la'o ela ei leleo-lala'o mana puta-paik fo tungga falik Manetualain eno-dalan ndoon, neu ko ei oo hambu nekelulutuk leo sira boe.”

Ai huuk ta mana maboak, sama leo Manetualain hatahorin fo ta naena buna-boak

⁶ Basa boe ma Yesus fee lololek esa nae, “Hambu hatahori esa naena ai huuk esa* nai osin dale. Ana mai taa-taa fo sangga mete sudik ai huuk naa naboas do, beik. Tehuu ai huuk naa, bei ta naboas. ⁷ Basa boe ma ana nadenu ndia mana maue osin nae, ‘Basa teuk telu ia ena, au mai afalik fo sangga ai huuk ia boan, te ta hambu hata esa boe na. Dadi hungga henin leo, te ai huuk ia kada nanala mamana a.’

⁸ Tehuu mana maue osi naselu nae, ‘Papa boso mamasana. Fee tembo neu ai huuk ia teuk esa bali. Mita fo au dodo'i ndule huun, ma fua dae maminak neun, fo doo ain neulau. ⁹ Mete ma teu mana maik ia, ai huuk ia naboas, na, malole. Tehuu mete ma taa, na, neu hungga henin leo.’”

Lamatuak Yesus tao nahai ina nggoti mbukuk la'e-ndaa fai huhule-haradoik

* **13:6** Dede'a Indonesia dede'a de'ek 'ai kaak' numa dede'a de'ek Yunani mai, *sukē*. Tehuu Susura Malalaok natudu ai huuk esa nai naa, hatahorir rasi'e ra'a boan. Nai Indonesia dulu, hatahorir ta ra'a 'ai kaak' boan. De 'ai kaak' manai Susura Malalaok dede'a Indonesia, ta sama no ita ai kaan manai ia.

¹⁰ La'e esa, ndaa no hatahori Yahudi fai huhule-haradoin, Yesus neu fee nenorik numa uma huhule-haradoik. ¹¹ Numa naa, hambu inak esa nggotin mbukuk teuk salahunu falu ena, huu nitu tatao-nono'in. Ana ta bisa nambariik no matetuk. ¹² Yesus mete-nita inak naa, boe ma Ana nanggou nalan, de nafada nae, "Ina, ee! Hatematak ia ina hai ena." ¹³ Boe ma Yesus ndae liman neu inak naa nggotin. Medak neu ma, nggoti mbukun naa natetu tutik kana. Boe ma ana noke makasi no'uk ka ma koa-kio Manetualain.

¹⁴ Tehuu malangga uma huhule-haradoik naa namanasa, nahuu Yesus tao nahai hatahori la'endaai fai huhule-haradoik. Boe ma nafada hatahori no'uk kara raa nae, "Nai menggu esa dalen hambu fai ue-osa nee. De malole lenak hatahori kamahedik kara mai nai kada fai ue-osar raa, fo sangga hatahori tao nahai sara. Boso mai nai fai huhule-haradoik!"✧

¹⁵ Tehuu Yesus naselu neun nae, "Weeh! Hatahori mana dea-matak. Nai fai huhule-haradoik oo ei maue-osa boe, hetu? Ei miu mbo'i sapir ma keledeir, fo fee sara rinu oe, hetu?" ¹⁶ Inak ia oo Abraham tititi-nonosin sama leo ita boe. Nitur malanggan futu-pa'a nalan, doon teuk salahunu falu ena. Mete ma Au akambo'ik kana la'endaai fai huhule-haradoik, na, sala, do?"

¹⁷ Yesus musun nara ramanene rala naa, boe ma ara mae. Tehuu hatahori no'uk kara raa ramahoko ro Ndia ue-tatao neulaun nara.

✧ **13:14** Kalua numa Masir mai 20:9-10; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 5:13-14

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu ai de'ek fo kadi'i anan seli

(Mateos 13:31-32; Markus 4:30-32)

¹⁸ Boe ma Yesus tuti kokolan bali nae, “Ndon-
doon naa Au akasasamak Manetualain hatahorin
nara sama leo hata, ee? ¹⁹ Makasososan bei
kada hidak ka, tehoo doo-doo boe ma tamba
ramano'u. Sira iar, mulai sama leo kada ai de'e
kadi'i anak. Hatahori sele-tanden nai osi dale.
Basa boe ma ana mori, de dadi neu ai huu mo'ok.
De mbuik kara mai randunu nai ndanan nara.”

Lamatuak Yesus fee lololek la'e-neu laru ta'ik
(Mateos 13:33)

²⁰ Boe ma Yesus kokolak seluk nae, “Ndon-
doon naa Au akasasamak Lamatuak hatahorin nara,
sama leo hata bali, ee? ²¹ Ana sama leo laru ta'ik,
fo inak kara ha'i ralan de rumun no tarigu saak
dua,† fo tao roti no'uk ka. Boe ma tarigu naa
basa sara kaifuu losa dadi mo'ok, nahuu laru
ta'ik ba'u anak naa. Lamatuak hatahorin nara
lele'a-nonoren nara oo tamba rambaloo leo naak
boe.”

Nusa tetuk do inggu temak lelesun makabi'an seli

(Mateos 7:13-14, 21-23)

²² Basa naa, Yesus asa mulai la'o reni kota
Yerusalem reu. Tungga-tungga dalak, Ana tuli
ndule kota ma nggorok fo nanori hatahorir.
²³ Numa mamananak esa, hambu hatahori esa
natanen nae, “Papa Meser! Fama te kada hata-
hori rumak ka ndia bisa hambu masoi-masodak,
do?”

† **13:21** Dede'a Yunani nae tarigu *sata* telu. Sata esa, fama te liter salahunu dua. De sata telu, tarigu liter telu hulu nee.

24 Ana naselu nae, “Nusa tetuk do inggu temak lelesun dale neu, makabi'ak. De maote tebe-tebe fo ei bisa maso tungga naa miu. Hambu hatahori no'uk ka rae soba maso, tehuu ta bisa.

25 Mete ma tenu uma nggoe lelesu ena, neu ko ei mambariik miu dea fo dedelu lelesu, ma eki moke tulu-falik mae, ‘Lamatuak! Soi lelesu dei!’

Tehuu neu ko ana naselu nae, ‘Eir ia, see? Au ta alela ei!’

26 Boe ma ei mae, ‘Talo bee de lamatuak ta nalela ai? Ai masi'e manggatuuk mi'a-minu mia lamatuak. Lamatuak oo nasi'e fee nenorik nai ai okofoon nara boe.’

27 Ma neu ko Ana naselu nae, ‘Au afada bebeik kara ena, au ta alela ei! Eir ia, hatahori fo mana tao kada manggarauk. Malai heok numa ia miu!’✧

28 Mete ma Manetualain naketu-naladi basa hatahorir dede'an nara, neu ko ei kada bu'i makarereu ma henggu nisim mara. Ei mete-mita ba'i Abraham, ba'i Isak, ba'i Yakob ma Manetualain mana to'u dede'an nara, basa sara maso ranggatuuk rai nusa tetuk do inggu temak dale ena. Tehuu ei neni husi henik kara rai kada dea.✧

29 Neu ko hatahori dae-bafok manuma dae-bafok ia bu'un nara mai, numa ledο toda mai losa ledο tesa; numa kii mai losa kona, ranggatuuk ra'a-rinu sama-sama rai Manetualain uma mane ina-huun.✧ 30 Tanda matalolole matak kara iar: neu Manetualain naketu-naladi basa hatahorir dede'an, neu ko hatahori see fo bakahulun tungga hatahori memeten rae, hatahori kadi'i anak, tehuu ana hambu hada-horomata mo'ok.

✧ 13:27 Sosoda Kokoa-kikiok kara 6:9 ✧ 13:28 Mateos 22:13; 25:30 ✧ 13:29 Mateos 8:11-12

Ma see fo bakahulun rae, ndia hatahori mo'o-inahuuk, naa te Manetualain taon ndia leo kada hatahori kadi'i anak."☆

*Lamatuak Yesus tuda kasian neu kota
Yerusalem isi-oen nara
(Mateos 23:37-39)*

³¹ Faik naa, hambu hatahori Farisi hida mai rasare Yesus de rafada rae, "Malole lenak Papa Meser makaheok muni mamananak laen muu, huu manek Herodes sangga nae tao nisa Papa."

³²⁻³³ Boe ma Yesus naselu nae, "Weeh! Tou lasik naa, sama leo kue mana puta-paik. Miu mafadan mae, 'Au husi nitur ma tao ahai hatahori kamahedik kara faik ia ma be'e-mai. Neu bei-nesak, dei fo Au ue-osang basan ena.' Leo mae talo bee oo, Au bei nau tao ues ba'u anak bali nai Au lala'ong uni Yerusalem uu boe. Huu hatahori Yerusalem mara fo mana soa rakanisa Manetualain mana to'u dede'an nara.

³⁴ Awii, hatahori Yerusalem mara, ee! Eir ia, kada makanisa taa-taa Manetualain mana to'u dede'an nara, ma toko makamate nedenuk bee fo nae mai natudu Manetualain eno-dalan soa-neu ei. La'i-la'ik ka ena Au nau aduduru anea fo lopo-linu ei numa manggarauk mai, nok bali manu ina nau nakarorombo nala anan nara nai lidan dale. Tehuu ei ta nau. ³⁵ Hatematak ia Manetualain ta nau tao matak neu ei uma huhule-haradoin bali. Mbila-beinesak te rouk ena. Neu ko ei ta mete-mita Au, losa ei manaku mae,

'Manetualain fee baba'e-babatik neu hatahori mana mai neni Manetualain naden,

☆ **13:30** Mateos 19:30; 20:16; Markus 10:31

nahuu Manetualain nadenu Ndia ena!' "☆

14

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori la'e-ndaa fai huhule-haradoik

¹ Faik esa, ndaa no fai huhule-haradoik, hatahori partei anggama Farisir malanggan esa noke Yesus fo mai na'a nai ndia uman. Ana nang-gatuuk na'a, tehoo hambu hatahorir makun fo sangga mete Ana tao hata la'e-ndaa fai huhule-haradoik. ² Faik naa, hatahori esa hambu hedi mbae aok, nang-gatuuk numa naa. ³ Boe ma Yesus natane neu mana malela hukun Yahudi ma hatahori Farisir mana rang-gatuuk ra'a sama-sama numa naa nae, "Tungga ba'i Musa hohoro-lalanan, na, bole tao ahai hatahori kamahedik la'e-ndaa fai huhule-haradoik, do taa?"

⁴ Tehoo ta hambu hatahori esa boe na fo buka bafan. Boe ma Yesus nafaroe hatahori kamahedik naa, de ana hai tutik kana. Basa de Yesus nadenu falik kana. ⁵ Boe ma Yesus natane seluk kasa bali nae, "Mete ma hambu kakanak esa, tuda neni oe matak dale neu la'e-ndaa fai huhule-haradoik, ei miu le'an dea mai, do taa? Mete ma sapi ndia tuda, ei elan numa naa, do ei le'an dea mai? Neu ko ei le'an dea mai. Naa sosoa-ndandaan nae, ei tao ue-osa naa ena, hetu!"☆

⁶ Ara ramanene Yesus kokolak talo naa, tehoo ta hambu esa boe na fo bisa naselu mbalin.

Boso sangga-sangga matak

⁷ Faik naa, Yesus memete hatahorir fo mana mai ra'a feta numa uma naa. Hambu hatahori no'uk ka here mamananak nai mata fo reu rang-gatuuk reu naa. Yesus mete-nita naa, boe ma Ana kokolak nae, ⁸ “Besa-besa, ee! Neu hatahorir roke ei fo miu mi'a feta kabin, na, boso miu sangga mamana nenggetuuk nai hatahori mo'o-inahuuk kara mamanan. Boso losak tenu fetak noke fuir fo neulaun lenak. ⁹ Mete ma talo naa, neu ko tenu fetak mai kokolak no o nae, ‘Boso mamananasa, ee! Ama lali muni dea muu dei, te au sadia kadera ia fee hatahori mo'o-inahuuk ia.’ Boe ma o mambadeik la'o ela kadera naa no mamaek fo lali muu manggatuuk nai kadera fo manai dea mate'en. ¹⁰ Dadi neu o hambu nonokek, na, manggatuuk muu kadera fo manai dea mate'en. Dei fo tenu fetak mete-nita o, boe ma ana mai nae, ‘Papa, ee! Mai fo manggatuuk muu mata ia dei.’ No dalak naa, o hambu hada-horomatak nai basa hatahori fuir matan nara.✧
¹¹ Hatahori fo mana nakadedemak aon, neu ko Manetualain nakaloloek kana. Tehuu hatahori fo mana tao aon sama leo hatahori kadi'i anak, neu ko Manetualain nakadedemak kana.”✧

¹² Basa naa Yesus kokolak no tenu uma nae, “La'e esa bali, mete ma ama tao feta, na, boso moke kada ama nufanelum ma nonoo kamasu'im mara! Huu ara bisa bala ama nonokem. ¹³ Neu ama tao feta, na, moke hatahori hata taak, hatahori dokak, hatahori kekok fo ta bisa la'ok, ma hatahori pokek kara. ¹⁴ Neu ko ara ta bisa bala ama nonokem. Tehuu neu ama noke sara, Manetualain ndia bala. Mete ma Ana nasoda falik hatahori kamaherek mana matek kara ena,

✧ **14:10** Dede'a Lasik 25:6-7 ✧ **14:11** Mateos 23:12; Lukas 18:14

neu ko Ana ta lili ama dale susuen.”

Lololek la'e-neu feta mo'ok
(Mateos 22:1-10)

¹⁵ Hatahori fo mana nanggatuuk no Yesus mei esa, namanene talo naa, boe ma ana kokolak nae, “Mauan seli soa-neu hatahori fo mana na'a sama-sama nai Manetualain uma mane inahuun!”

¹⁶ Yesus naselu mbalin nae, “Au tui talo ia: hambu hatahori esa tao feta mo'ok. Boe ma ana noke hatahori no'un seli. ¹⁷ Neu ara sadia rala feta ena, ana nadenu ndia hatahori neondan fo neu nanggou basa hatahori neni nokek kara nae, ‘Mai, te feta sangga mulai ena.’ ¹⁸ Tehuu basa sara tui sira kai-baan mata-matak kara, mita fo ara hae mai. Esa nafada ndia kai-baan nae, ‘Awii! Au bei fo hasa ala osi esa, de muste uu mete sudik kana dei. Boso mamasana, ee! Au ta bisa neti.’ ¹⁹ Hambu esa bali fee ndia kai-baan nae, ‘Au bei fo hasa ala sapi luku pasan lima. Au ae uu soba sudik kasa, de oke ambon, ee!’ ²⁰ Laen bali nae, ‘Au bei fo kabin, de ta bisa.’

²¹ Boe ma hatahori neondak naa fali, de nafada ndia malanggan. Malanggan namanene nala naa, boe ma ana namanasa nalan seli. De ana parenda ndia hatahori neondan naa nae, ‘Mete ma talo naa, o kalua lai-laik leo! Muni basa okofook ma dala kabik lala'en nai kota ia fo moke mua hatahori kasian, hatahori dokak, hatahori pokek, ma hatahori kekok kara.’ ²² Hatahori neondak naa namanene talo naa, boe ma neu noke basa hatahorir raa. Ana fali de nafada nae, ‘Papa! Basa sara mai ena, tehuu mamana rouk bei no'uk ka.’

²³ Boe ma malanggan naa nae, 'Metete ma talo naa, na, muu seluk bali muni basa nggorok marai kota deak, losa basa osir lala'en. Kokoe neu see a mesan fo mia sara mai, sadi tao masofe mamana feta ia. ²⁴ Nenene, ee! Hatahorir fo mana timba heni au nonokeng ia, ara ta rameda rita feta ia lole-ladan faa boe na!'"

Timba-tai matalolole dei, dei fo tungga Lamat-uak Yesus

(Mateos 10:37-38)

²⁵ Basa naa, Yesus asa la'o rakandoo reni Yerusalem reu. Hatahori no'uk ka tunggan. Boe ma Ana nasare sara, de kokolak nae, ²⁶ "Hatahori mana nau tungga Au tebe-tebe, ana muste sue-lai Au *lena* heni basa-basan: lena heni ina-aman, lena heni sao-anan, lena heni ka'a-fadin, lenak bali lena heni ao heli-helin. Metete ma taa, na, hatahori naa ta nandaa dadi neu Au ana nuning.✧ ²⁷ Hatahori fo ta mana nau lembanasaa doidosok nahuu ana tungga Au, ana ta nandaa dadi neu Au hatahoring. Hatahori fo mana nau dadi neu Au hatahoring, leo mae hatahorir tao risan oo, tehoo ana lembanasaa nakandoo ndia doidoson boe.✧

²⁸ Dadi metete ma nau tungga Au, na, timba-tai matalolole dei. Ha'i netuduk leo hatahori fo mana nae nambaririik uma katatadak. Ana muste reke natalolole doik dedesin no lutuk. Boso losak doik ta dai. ²⁹ Metete ma ta reke no lutuk, fama te ana dei fo tao uma fanderen, te basa doik ena. Boe ma hatahorir hika rakamamaek kana ³⁰ rae, 'Ei metete sudik hatahori

✧ **14:26** Mateos 10:37 ✧ **14:27** Mateos 10:38; 16:24; Markus 8:34; Lukas 9:23

naa dei! Ana bei fo tao fanderen, tehoo bei ta hata-hata, te basa doik ena.'

³¹ Ha'i netuduk laen ndia dede'a netatik. Manek fo mana nae natati muste nanggatuuk fo timba-tai nakahuluk no ndia nonoon nara dei. Mete ma soldadun nara kada hatahori rifun salahunu, na, ana bisa laban musu hatahori rifun dua hulu, do taa? ³² Mete ma timba-tai basa ena, tehoo mate'en ma ana ta senggii netatik, na, malole lenak neu musu bei nai dook, ana nadenu memak nedenuk, fo raote kada mole-dame leo. ³³ Leo naak oo, neu hatahori mana nae tungga Au boe. Ana muste timba-tai neu-mai nae, ana nahani a memak ena fo la'o ela basa-basan, do taa? Mete ma taa, na, hatahori naa ta nandaa dadi neu Au ana nuning."

Hatahori ta mana nandaa tungga Lamatuak Yesus, sama leo masuk fo sosoan ta ena bali

(Mateos 5:13; Markus 9:50)

³⁴⁻³⁵ Yesus tuti kokolan no netuduk laen bali nae, "Masik naa, neulauk. Ita paken fo tao nalada nana'ak. Tehoo mete ma masin ta ena, na, sosoan hata bali? Ta bisa paken fo tao malada nana'ak kara bali. Paken fo fufu'a neu sele-tandek kara oo, ta bisa boe. Ita nggari henin leo. Dadi ei oo muste sama leo masuk boe, fo leo-la'o no susue-lalaik mia basa hatahorir. See ka ndi'i dook, na, nenene matalolole, ee!"

15

Bibi lombo kala mopok

(Mateos 18:12-14)

¹ Faik naa, hatahori mana susu bea ma hatahori papake taak laen nara reni Yesus reu taa-taa

fo rae nenenen. Tehuu hatahori Yahudi tao sara leo, hatahori ta neulauk kara. ² Hatahori Farisir ma meser anggama Yahudir mete-rita naa, boe ma ara unggu-remu rae, “Ciuh! Hatahori ia, nakabua no hatahori papake taak kara. Lenak bali Ana nangatuuk na'a-ninu no sara!”[☆]

³ Yesus namanene nala naa, boe ma Ana tui sara lololek ia nae, ⁴ “Leo numa ei mai hambu hatahori esa naena bibi lombo natun esa. Boe ma mopo esa. Hatematak ia ana muste tao hata? Neu ko ana la'o ela bibi lombo kasio hulu siok kara neu mamana linok, boe ma neu sangga bibi lombo kala mopok naa losa hambu falik kana. ⁵ Mete ma ana hambu falik bibi lombo naa ena, na, ana lu'a neni falik kana no nemehokok. ⁶ Losa uma, ana noke nonoon nara, de nafada nae, ‘Ei mai fo mamahoko mia au dei! Huu au hambu falik au bibi lombong kala mopok naa ena.’ ⁷ Nai nusa tetuk do inggu temak oo leo naak boe. Mete ma hambu hatahori masala-singgok esa sale dalen do tuke tein, boe ma fali neni Manetualain neu, basa nusa tetuk do inggu temak isin ramahoko. Ara ramahoko lenak bali, nahuu hatahori kisek ia fali neni Manetualain neu, lena heni nemehokok huu hatahori sio hulu sio leo-la'on nara ndoos ma ta la'o sala dalan nara.”

Doi lilo fulak kala mopok

⁸ Boe ma Yesus tui lololek laen bali nae, “Hambu inak esa naena doi lilo fulak salahunu.* Naa te, mopo esa. Hatematak ia ana nae tao hata? Neu ko ana dede lambu, de neu loti

☆ 15:2 Lukas 5:29-30 * 15:8 Dede'a Yunani surak nae, *drakma* 10. Drakma esa, ndia mana maue-osa nggadin faik esa.

nai basa mamananak, ma sasapu uma naa losa bu'un nara fo sangga natalolole doik naa. ⁹ Neu ana mete-nita falik doik naa, boe ma nanggou hatahori marai uma kotia-tain nara, de nafada nae, 'Wee! Mai fo mamahoko sama-sama mia au dei! Huu au hambu falik doik kala mopok naa ena!' ¹⁰ Nai nusa tetuk do inggu temak oo leo naak boe. Mete ma hambu hatahori kasala-singgok esa sale dalen do tuke tein, boe ma fali neni Manetualain neu, neu ko basa ata marai nusa tetuk do inggu temak ramahoko ralan seli."

Kakanak kala mopok

¹¹ Basa de Yesus tuti seluk ndia tutuin no lololek laen bali nae, "Hambu amak esa no ana toun dua. ¹² La'e esa, kana muri anak nafada aman nae, 'Papa! Fee au baba'e pusakang hatematak ia leo!' Boe ma aman ba'e hata-hetor raa neu anan dua sara. ¹³ Ta dook ka boe ma, kana muri anak se'o heni ndia baba'en. Boe ma ana mbomboti nala bua-lo'an nara, de la'o neni nusa dook ka neu. Numa naa, ana ngganggari heni tali-doin nara no setelelek. ¹⁴ Neu faik fo basa doin nara, boe ma ndoe-la'as ta hoho'ak daka nala nusak naa, losa ana oo to'a taa nalan seli boe. ¹⁵ Boe ma ana neu sangga ue-osa. Hambu hatahori esa numa nusak naa simbok kana, de nadenun hani bafir. ¹⁶ Huu ana ta nakatataka nala po'o ndoen ena, de ana hihik ka na'a bafir nana'an. Tehuu ta hambu hatahori esa boe na fo nau feen na'a-ninu.

¹⁷ Doo-doo boe ma ana mulai du'a neu-mai nae, 'Nai au amang uman, basa hatahori mana maue-osar hambu nana'a-nininuk losa rakabete. Naa te au nai ia ae mate, huu ndoes ena.

¹⁸ Malole lenak au fali uni au amang uu. Boe ma

au afadan ae, "Papa! Au tao sala mo'ok mbali Manetualain ma papa ena. ¹⁹ Au ta andaa dadi uu papa anan bali ena. Leo mae papa simbok au dadi kada ata-dato nai papa uman oo malole boe!"

²⁰ Ana du'a basa talo naa, boe ma nambadeik de fali neni aman uman neu. Bei nai dook ka te tou lasik mete-nitan ena, boe ma dalen tuda kasian neun. Ana konda numa uman mai, de nalaik neu soru anan mana falik naa ena. Boe ma tou lasik holu nalan, de idun.

²¹ Kanak naa kokolak no aman nae, 'Papa! Au tao sala mo'ok mbali Manetualain ma papa ena. Au ta andaa dadi uu papa anan bali ena.'

²² Tehuu aman parenda tutik ka hatahori mana maue-osan nara nae, 'Woi! Lai-lai, ee! Miu ha'i mala badu fo lolen lenak fo feen pake. Olu ndeli neu lima kukun ma sopatu neu ein. ²³ Miu le'a mala sapi ma'ao naa fo halan, te ita tae tao feta nemehokok. ²⁴ Huu au anang ia, nok bali maten ena, tehuu hatematak ia ana nasoda fali ena. Mopon, tehuu hatematak ia au hambu falik kana ena.' Kokolak basa talo naa, boe ma ara mulai feta ramahoko.

²⁵ Faik naa, ana uluk ta nai uma, te naue-osa nai osi dale. Neu ana fali, bei nai dook ka te namanene hatahorir rakaminak bua kaliik ma mete-nita ara foti-lendo. ²⁶ Boe ma nanggou nala hatahori mana maue-osa esa, de natanen nae, 'Woi! Tao setelelek hata ia?'

²⁷ Hatahori mana maue-osa naa naselu nae, 'Malanggan fadin fali mai ngga ena. De papa nadenu hala sapi fo tao feta mo'ok, huu anan fali no sodak ena.'

²⁸ Ana uluk namanene talo naa, boe ma ana namanasa. Ana ta nau maso uma dale neu ena. Boe ma aman mai kokoen fo maso dale neu.

²⁹ Tehuu ana luri nae, 'Papa! Du'a sudik kana dei! Doo-doo basa ia, au aue-osa fafandek lima-ing nggara nok bali ata-dato ia fee papa. Au ta lena-langga papa hihii-nanaun. Leo mae talo naa oo bei ta la'e esa boe na, papa fee nita bibi hie ana esa fo au tao feta nemehokok sama-sama ua au nonoong nggara boe. ³⁰ Naa te papa anan fo mana ngganggari doik ia, neu nakaminak inak kara tao nabasa papa doin. Hatematak ia ana fali mai ngga, boe ma papa tati sapi neulaun lenak fo tao feta-dote mo'ok soa-neun.'

³¹ Tehuu aman naselu nae, 'Au ana susueng, nggee! Nenene besa-besa dei! Doo basa ia, o leo mua papa. Basa hata fo papa enan basa naar lala'en, o enam boe. ³² Tehuu hatematak ia ita muste feta no nemehokok, nahuu o fadim kisek ia. Fai bakahulun sama leo maten ena, tehuu hatematak ia ana nasoda fali ena. Mopon, tehuu hatematak ia hambu falik kana ena.'"

16

Malangga mana koladu kokoli'un seli

¹ Boe ma Yesus tui seluk lololek esa bali soa-neu ana nunin nara nae, "Hambu hatahori kamasu'ik esa, so'uk nala hatahori esa dadi neu malangga mana koladu. Tehuu doo-doo ma hatahori kamasu'ik naa namanene dede'a anik nae, malanggan mana koladuk naa, mulai panake tao narunggin. ² De ana noke nala malangga mana koladuk naa fo nafadan nae,

'O talo bee ia? Au amanene o panake au hatahetong nggara. Hatematak ia o surak ue-osam mbembeda-ngganggaon fo au parisan dei. Huu basa naa, au ae fee o hahae leo.'

³ Malangga mana koladuk naa namanene nala naa, boe ma ana du'a neu-mai nae, 'Au soe ia ena, ma! Hatematak ia au ae tao hata? Do'i-dada'u dae oo au ta abe'i boe. Dadi mana hulekaik oo au mae boe. ⁴ Mete ma au ta bisa aue-osa nai ia ena, na, au muste sangga dalak, mita fo hatahori laen nara bei nau tulun simbok au.'

⁵ Huu naa de ana noke nala basa hatahorir fo mana rahuta mbali ndia malanggan fo hatahori kamasu'ik naa. Ana natane hatahori kaesan nae, 'Wee! O mahuta ba'u hata neu au malanggang?'

⁶ Hatahori naa naselu nae, 'Au ahuta mina setun liter 4.000.'*

Boe ma malangga mana koladuk naa nae, 'Tebe. O susura hutam, ndia ia. Hatematak ia sii henin leo, basa naa manggatuuk fo surak susura beuk mae, o hutam kada liter 2.000.'

⁷ Boe ma ana neu natane hatahori kaduan nae, 'O bali, na, mahuta ba'u hata?'

Ana naselu nae, 'Au ahuta hade karon 1.000.'†

Malangga mana koladuk naa nafada nae, 'Sii heni o susura huta raam naa, basa, na, surak beuk mae, kada karon 800.'

⁸ Ana tao talo naa, losa hatahori kamasu'ik naa bubuluk nala dudu'a-a'afi mana kokoli'un. De hatahori kamasu'ik naa muste manaku nae, malangga mana koladu manggarauk naa, memak kokoli'un seli.

* **16:6** Susura dede'a Yunani nae '*batos* 100'. Batos esa, ndia liter 35 losa 40. † **16:7** Susura dede'a Yunani nae '*koros* 100'. Koros esa, ndia liter 390.

Au afada lololek ia fo ei bubuluk mae, mete ma nekesasamak kana no hatahori kamaherek, na, hatahori ta kamaherek kara memak leo-la'o ro kokoli'un lenak rai rau-inggur taladan hatematak ia.

⁹ Dadi ei du'a sudik kana dei. Leo mae hatahori dae-bafok soa tao manggenggeok pake sira hata-heton, tehoo malole lenak ei pake hata-heto dae-bafok fo tulu-fali hatahorir. No dalak naa, ei oo hambu nonook no'uk ka boe. Leo mae hata-hetor raa basa sara, tehoo neu ko Manetualain sadia mamanak fee ei nai nusa tetuk do inggu temak.

¹⁰ Mete ma hatahori nadale ndoos no dede'a kadi'i anak kara, neu ko nadale ndoos no dede'a mo'ok kara boe. Tehoo mete ma hatahori panake no dede'a kadi'i anak kara, neu ko ana oo panake no dede'a mo'ok kara boe. ¹¹ Mete ma hatahori ta bisa namahere ei fo koladu hata-heto biasa no dede'a kadi'i anak kara nai dae-bafok ia, talo bee fo Manetualain namahere ei soa-neu dede'a mo'ok kara? ¹² Mete ma ei ta bisa koladu hatahori laen hata-heton, na, see nambarani fee hata-heton neu ei?

¹³ Hatahori neondak esa ta bisa nenene malanggan dua. Neu ko dalen mburuk mbali esa ma ana sue esa. Do, dalen mahanik neu esa, ma ana ta tao matak neu esa. Leo naak oo soa-neu ei boe, nahuu hatahori ta bisa sue-lai Manetualain sama-sama no tali-doik."☆

Lamatuak Yesus kokolak la'e-neu doik, Manetualain Hara Lii Malolen, ma sasaok no nemeketuk (Mateos 11:12-13; 5:31-32; Markus 10:11-12)

14 Faik naa, hambu hatahori Farisir ketuk tungga ramanene Yesus kokolan bebeik kara ia. Boe ma ara rakamamaek kana, nahuu ara dale hedi doik. 15 Tehuu Yesus naselu sara nae, "Heeh! Leo mae ei tao malao aom mara rai hatahori matan, tehuu Manetualain bubuluk ei dalem mara raa, manggarauk. Hambu matak no'uk ka fo hatahori dae-bafok rakadedemak kasa, naa te Manetualain taon neu dede'a manggarauk, ma Ana nunute sara.

16 Losa Yohanis Mana Saranik mamain, ita hatahori Yahudir leo-la'o tungga ba'i Musa ma Manetualain mana to'u dede'an nara hohoro-lalanen. Tehuu hatematak ia, Manetualain Hara Lii Malolen natanggela losa bee a mesan ena. Hatahori no'uk ka raote tebe-tebe, mita fo ara bisa leo-la'o tungga Manetualain hihii-nanaun.✧

17 Leo mae lalai no dae-inak sambu do lalo, tehuu Manetualain hohoro-lalanen ba'u anak oo ta mopo sana boe! Titik esa oo ta mopo sana boe!✧

18 Hatahori fo mana namaketu no sao inan, de ana sao seluk no inak laen, na, ana hohongge-lelena naa. Ma hatahori fo mana sao nala inak bee fo saon elan ena, na, ana oo hohongge-lelena boe."✧

Tutuik la'e-neu hatahori kamasu'ik no Lasarus

19 Yesus tui tamba nae, "Hambu hatahori kamasu'ik esa. Ana soa pake bua-lo'a neulauk kara, fo tao sara numa tema banggana'uk mabelir mai. Hatu-leledon nanggatuuk na'a-ninu malada-malada ma soa setelelek. 20 Numa naa

✧ **16:16** Mateos 11:12-13 ✧ **16:17** Mateos 5:18 ✧ **16:18** Mateos 5:32; 1 Korentus 7:10-11

oo, hambu hatahori hata taak mana ndoe-la'ak esa boe. Naden Lasarus. Ao-inan sofek no bisu mburuk. Tunggu faik, nonoon nara roon fo taon neu hatahori kamasu'ik naa uma lelesu bafan. ²¹ Ana hihik ka hambu nana'ak numa hatahori kamasu'ik naa nana'a sisan nara mai, tehoo ana ta hambu hata-hata. Kada busar mai lalambe ndia bisu nanan.

²² Basa boe ma Lasarus maten. Boe ma Manetualain atan nara ruma nusa tetuk do inggu temak mai ko'o roon, de reu ranggatutuuk kana neu ba'i Abraham boboan.

Ta dook ka boe ma hatahori kamasu'ik naa oo maten boe, de hatahorir ratoin. ²³ Tehoo ana ta maso nusa tetuk do inggu temak. Ana maso neni a'i mbila ta kala matek neu, sama-sama no hatahori mates no'uk ka. Nai naa, ana hambu malendu-mata'ak ma doidosok nakandoo. La'e esa, ana botik matan boe ma mete-nita Lasarus nanggatuuk no nemehokok nai ba'i Abraham boboan. ²⁴ Boe ma ana eki nae, 'Ba'i Abraham, ee! Kasian neu au dei! Madenu Lasarus, boro lima kukun neu oe, fo mai deta makoe kada au maang su'un oo malole boe. Huu au doidoso ae mate nai a'i mbila ta kala matek ia!'

²⁵ Boe ma Abraham naselu nae, 'Ana nggee! Masaneda matalolole, dei! Fai maneuk kara fo bei nai dae-bafok, o hambu mala basa neulauk lala'en. Tehoo Lasarus hambu kada susa-sonak. Dadi hatematak ia Manetualain kokoe-nanasin nai ia, ma o doidoso. ²⁶ Lenak bali, numa o mua ai mai, Manetualain tao nala mbia demak. De hatahori manai ia ta bisa naa neti, ma hatahori manai naa, ta bisa ia mai.'

²⁷ Tehoo hatahori kamasu'ik naa noke nae, 'Mete ma talo naa, na, ba'i tulun madenu

Lasarus neni au amang uman neu dei. ²⁸ Huu au bei aena fadi touk lima rai naa. Madenu Lasarus fee nesenedak neu sara, fo fali reni Manetualain reu leo. Mita fo ara mate, na, ta maso reni mamana doidosok ia mai.'

²⁹ Tehuu Abraham naselu nae, 'Manetualain fee sara ba'i Musa no mana to'u dede'ak kara susuran ena. O fadim mara bisa lees la'i-la'ik kana, fo ara bubuluk Manetualain hihii-nanaun.'

³⁰ Tehuu hatahori kamasu'ik naa nareresi nae, 'Ba'i Abraham, ee! Naa, bei ta dai. Ara ta nau tao matak mbali Manetualain Dede'a-kokolan! Muste hambu hatahori mates kalua numa rates mai fo neu nafada sara, dei fo ara sale dalen do tuke tein, boe ma nau ramanene.'

³¹ Tehuu Abraham naselu nae, 'Metete ma ara ta nau nenene ba'i Musa no Manetualain mana to'u dede'an nara dede'a-kokolan, na, leo mae hatahori mates kalua numa rates mai fo neu kokolak no sara oo, neu ko ara ta nau nenene boe.'"

17

Lamatuak Yesus fee nenorik la'e-neu hatahori mana tuda neni salak dale neu, ma mana noke ambon

(Mateos 18:6-7, 21-22; Markus 9:42)

¹ Yesus nafada ana nunin nara nae, "La'e no'uk ka hambu hatahori tuda neni salak dale neu, nahuu hatahori laen edo-poden. Tehuu hatahori mana edo-podek naa, ndia mana hambu sosoek lenak. ² Metete ma hatahori edo-pode losa hambu kakana ana esa ta namahere neu Au, neu ko Manetualain fee hukun berak neun. Malole lenak fuli batu mo'ok esa neu hatahori naa boliin, fo nggarin neni tasi demak dale neu.

³ Dadi manea aom mara matalolole fo ei oo boso makatutudak hatahori neni salak dale neu boe! Mete ma o toranoom tao salak, na, ka'i-ore neun. Mete ma ana sale dalen do tuke tein, de ana mai noke ambon, na, lilii heni ndia salan naa leo.✧

⁴ Mete ma o toranoom tao salak la'e hitu nai faik esa dale, boe ma ana sale dalen do tuke tein, de ana mai la'e hitu noke ambon, na, o muste lilii heni salan la'e hitu boe."

Hatahori muste namahere Manetualain koasan

⁵ Faik esa, Yesus ana nunin nara* mai rasaren, de roke rae, "Papa Meser! Ai nemeheheren ta matea. Tulun tao tamba matea ai nemeheheren dei."

⁶ Boe ma Yesus naselu nae, "Mete ma ei mamahere neu Manetualain koasan, leo mae kada kadi'i anak ka oo, ei bisa parenda ai huu mo'ok boe mae, 'Neni fe'ak leo, fo lali neni tasi dale neu!' Neu ko ai huuk naa tungga memak ei parendam."

Hatahori mana maue-osa neulauk, tungga ndia malanggan hihiiin

⁷ Basa de Yesus kokolak bali nae, "Ha'i netuduk. Hambu ata-dato dada'u dae nai osi, do nanea bibi lombo nai mook. Ata-dato naa tao basa ue-osan boe ma fali uma neu. Neu ko ta bisa dadi malanggan kokolak noon nae, 'Mai fo ita dua ngga tanggatuuk ta'a sama-sama leo!' ⁸ Taa! Tungga netemek naa ndia malanggan parendan nae, 'Muu sadia mei fee au dei. Basa dei fo o

✧ **17:3** Mateos 18:15 * **17:5** Susurak dede'a Yunani nai ia surak nae, "nedenuk". Lukas hii surak "nedenuk" soa-neu Lamatuak Yesus ana nuni kasalahunu duan nara.

muu mu'a-minu nai seku dea naa.' ⁹ Mete ma ata-dato naa tao tungga ndia malanggan hihii ena, ei du'a mae, ana noke makasi neun, do? Taa! ¹⁰ Ei oo leo naak boe. Mete ma ei mau-osa basa hata fo Manetualain parendak ena, na, ei kokolak mae, 'Ai kada hatahori neondak, fo ta nandaa simbo hata-hata. Ai ta sangga kokoak. Ai kada makalala'ok ues a mesan.'"

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori hedi kusta salahunu

¹¹ Neu Yesus asa la'ok reni Yerusalem reu, ara losa profensi Galilea ma profensi Samaria dae toon. ¹² Neu ara rae maso reni nggorok esa numa naa reu, hambu hatahori hedi kusta salahunu mai, fo rae ratonggo ro Yesus. Ara rambariik rai dook ka. ¹³ Boe ma ara eki randaa rae, "Yesus! Lamatuak! Kasian neu ai dei!"

¹⁴ Neu Yesus mete-nita sara, boe ma Ana nadenu nae, "Ei miu matudu ao-inam mara neu malangga anggamar dei, mita fo ara parisa rae, ei hedi kustam mopon ena, do beik." Ara ramanene rala naa, boe ma reu. Tehuu neu ara bei la'ok numa dalak, medak neu ma basa sara hai memak.✧

¹⁵ Ara la'ok rakandoo no nemehokok. Tehuu hambu esa fali neni Yesus neu. Ana eki nae, "Koa-kio Manetualain! Au hai ena!" ¹⁶ Boe ma ana sendek luu-langgan, de noke makasi no'un seli neu Yesus. (Naa te ndia ia, ta hatahori Yahudi. Ndia hatahori Samaria fo mana radede'a rakandoo ro hatahori Yahudir.)

¹⁷ Boe ma Yesus natane hatahorir fo mana tunggan nae, "Talo bee ia? Bebeik kara Au tao

✧ **17:14** Malangga Anggamar Hohoro-lalanen 14:1-32

ahai hatahori salahunu, hetu? Kasiok kara rai bee? ¹⁸ Tao hata de kada hatahori fe'ek ia fali mai noke makasi neu Manetualain, ma so'uk koa-kiok neun?"

¹⁹ Boe ma Ana nafada hatahori naa nae, "O hai ena, nahuu o mamahere tebe-tebe neu Au. Dadi mambadeik fo fali muu ngga no sodak leo!"

Lamatuak Yesus tui la'e-neu dae-bafok fai mate'en, ma Ndia fafalin

(Mateos 24:23-28, 37-41)

²⁰⁻²¹ Faik esa, hambu hatahori Farisir ketuk mai ratane Yesus rae, "Papa Meser! Mafada sudik dei! Faik bee Manetualain mulai nakalala'ok Ndia parenda-koasan?"

Boe ma Yesus naselu nae, "Talo ia! Boso du'a mae Manetualain nakalala'ok parenda-koasan nai dae-bafok ia, no tanda mata-matak kara fo hatahorir bisa parisa ro mata de'en nara. Hatahorir ta hambu bukti rae, 'Metete sudik nai ia! Te Manetualain nakalala'ok parenda-koasan nai ia!', do 'Nai naa!' Taa! Huu Ana nakalala'ok parenda-koasan nai ei taladam ma nai hatahorir dalen."

²² Basa de Yesus nafada ana nunin nara nae, "Ta dook ka te Au Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, ta sama-sama ua ei ena. Neu ko nai fai susa-sonak kara, ei dalem mara hii metete-mita Au fafaling. Tehuu Au bei ta fali. ²³ Metete ma hatahorir mai rafada rae, 'Karistus nai ia!' do, 'Karistus nai naa!' na, ei boso mamue-osak sangga miu-mai, huu sira kokolan nara raa, pepeko-lelekok.

²⁴ Huu metete ma tebe-tebe Hatahori Dae-bafo Isi-isik fali mai, neu ko tandan nara manggaledo ndoos, sama leo ndelas nanggahadok tao nala

lalai dadi manggaledok numa su'un seri mai losa su'un seri. ²⁵ Tehuu Ana oo muste lemba-nasaa doidoso mata-matak kara dei boe. Ma hatahori dae-bafok tanak ia, ta nau nenenen ma rae timba henin. ²⁶ Neu Ana nae fali mai, neu ko hatahori leo-la'o no kada manggarauk leo biasa, sama leo numa Noh tembo-lelen.✧ ²⁷ Faik naa, ara ra'a-rinu, tao feta kabin, losa faik fo Noh maso neni ofak dale neu. Tehuu hatahorir raa oo ta nau nenene boe. Medak neu ma faa mo'ok mai, de nakalulutu basa sara.✧

²⁸ Naa oo, sama leo hatahorir fo mana leo-la'o no manggarauk numa Lot tembo-lelen boe. Faik naa, ara ra'a-rinu, rase'o banda hasa, tao osi-lutur, rambaririik uma, ma leo-la'o biasa no kada manggarauk. ²⁹ Tehuu hatahorir raa oo ta nau nenene boe. Basa de huhuan naa, neu Lot nalai la'o ela kota Sodom, medak neu ma uda a'ik no balerang tuda numa lalai mai, de na'a heni basa sara.✧

³⁰ Dadi ei besa-besa, ee! Boso losak, mete ma Hatahori Dae-bafo Isi-isik nae fali mai, hatahorir leo-la'o no kada biasa-biasa a mesan. Tehuu medak neu ma Ana toda mai. ³¹ Faik naa, hatahori see fo nai uma pandopon, na, boso bei maso uma dale neu nafafa'u bali. Hatahori mana maue-osa nai osi dale, boso fali uma neu ha'i bua-lo'a bali.✧ ³² Masaneda mandadik hata neu Lot saon lele uluk. Ana mate, nahuu nasaneda hata-heto marai uma.✧

³³ Hatahori fo ta mana nau tungga Au, nahuu ana sue ao-ina heli-helin, neu ko masodan

✧ **17:26** Tutui Makasososak 6:5-8 ✧ **17:27** Tutui Makasososak 7:6-24 ✧ **17:29** Tutui Makasososak 18:20—19:25 ✧ **17:31** Mateos 24:17-18; Markus 13:15-16 ✧ **17:32** Tutui Makasososak 19:26

sosoan taa. Tehuu hatahori fo mana nau tungga Au, losa ana loo lima masodan, nahuu sue-lai Au, neu ko hambu masoi-masodak, ma leo-la'o nakandoo no Manetualain. ☆ ³⁴ Au afada memak! Neu Hatahori Dae-bafo Isi-isik fali mai, mete ma hambu hatahori dua sunggu nai mamana susunggu esa, medak neu ma Lamatuak so'uk nala esa, ma ela esa. ³⁵ Mete ma hambu inak dua mbau hade sama-sama, neu ko Lamatuak so'uk nala esa, ma la'o ela laen. ³⁶ [Mete ma hambu hatahori dua raue-osa sama-sama numa osi dale, neu ko Lamatuak so'uk nala esa, ma la'o ela laen.] †

³⁷ Yesus ana nunin nara ramanene rala naa, boe ma ratanen rae, “Papa Meser! Mete te basa naar dadi nai bee?”

Boe ma Yesus tee dede'ak nae, “Talo ia. Mete ma ei mete-mita mbui mana'a nenetuk lambu rakabua rai bee, na, ei bubuluk ena, naa dadi tanda rae, neu ko ara ra'a nenetuk nai mamanak naa.” [No sosoandandaan nefunik nae, mete ma Karistus fali mai, neu ko tandan manggaledo ndoos, soa-neu hatahori mana bisa lees.]

18

Tutuik la'e-neu ina falu esa no mana maketu-maladi dede'ak ta neulauk

¹ La'e esa, Yesus nanori ana nunin nara pake lololek fo ara hule-haradoi ta ramaketu, ma ta monda-ma'a. Ara muste ramahere rakandoo neu Manetualain. ² Tutuin talo ia: “Numa kota esa,

☆ **17:33** Mateos 10:39; 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; Yohanis 12:25 † **17:36** Lalanek ka-36 ta hambu sana nai susura dede'a Yunani fo neulaun lenak kara.

hambu mana maketu-maladi dede'ak esa fo ta mana tao matak neu Manetualain. Ana ta hosek hatahori esa boe na. ³ Numa naa oo, hambu ina falu esa boe, ana mai taa-taa neni mana maketu-maladi dede'ak naa neu fo noke nae, 'Papa mana maketu-maladi dede'ak! Maketu au dede'ang no ndoos dei, ee!'

⁴ Sososan, mana maketu-maladi dede'ak naa ta hosek neu ina falu naa. Tehuu doo-doo boe ma ana mbera nenene neun. De ana dudu'a nae, 'Memak au ia ta tao matak neu Manetualain, hata-bali neu hatahori dae-bafok. ⁵ Tehuu ina falu ia tao nala au langgan nabako. Huu naa de malole lenak au aketu dede'an tungga dalam dei. Mete ma taa, na, neu ko ana kada mai taa-taa tao nakamamanguk au.'

⁶ Ei du'a sudik mana maketu-maladi dede'ak manggarauk naa kokolan. ⁷ Tehuu doo-doo boe ma ana tulu-fali ina falu naa ena, na, neu ko Manetualain oo nau tulu-fali Ndia hatahorin mana hule-haradoi hatu-leledon boe, fo roke tutulu-fafalik neun. Tehuu Manetualain ta mana keko-lali fai. ⁸ Ana koladu sira dede'an no lai-laik. Au ae atane talo ia: neu Au Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia, fali mai ena, na, Au bei atonggo ua hatahori kamaherek kara rai dae-inak ia, do taa?"

Hatahori Farisi esa no mana susu bea esa reu hule-haradoi

⁹ Yesus tui tamba lololek esa la'e-neu hatahori mana makadedema aok, ma mana hii nakadadaek hatahori laen. Ana tui nae, ¹⁰ "Hambu touk dua reu hule-haradoi numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk. Hatahori esa numa partei anggama Farisi mai, ma esa bali, mana susu bea. [Hatahori Yahudir tao hatahori Farisir

raa, nok bali hatahori malalaok. Tehuu ara tao hatahori mana susu bear raa, nok bali hatahori ta neulauk.] ¹¹ Losa uma huhule-haradoik, boe ma hatahori Farisi naa nambariik mesa kana de hule-haradoi nae, 'Makasi Manetualain, huu au ia hatahori neulauk. Au ta manggarauk leo hatahori laen nara. Au ta mana amana'o. Au ta mana bare-na'o. Au ta mana laok sala ua hatahori saon. Makasi Manetualain, huu au ta manggarauk sama leo mana susu bea ia. ¹² Au manggate puasa, nai menggu esa la'e dua. Ma au soa fee baba'ek esa numa salahunu mai numa basa hata fo au hambuk.' Hatahori Farisi naa, hule-haradoi talo naa.

¹³ Tehuu mana susu bea naa, nambariik neu dook ka nai seku dea, Ana ta nambarani botik matan mbali lalai neu. Ana hule-haradoi no kada nate'e langgan ma dalen makalulutuk nae, 'Manetualain, ee! Sue-lai neu au, hatahori makilu-masalak ia! Fee ambon neu au!'

¹⁴ Neu hatahori kaduak kara raa fali reni uman nara reu, nai rarain see ndia malole no Manetualain? Hatahori Farisi mana koa aok naa, do, mana susu bea naa? Neu ko Ana simbok no malole hatahori mana susu bea dale nekeloloe aok naa. Tehuu Ana ta hosek hatahori Farisi naa. Huu Manetualain nakatutudak hatahori mana koa aok, tehoo Ana so'u botik hatahori mana nakaloloe aok."✧

*Lamatuak Yesus kokolak fee baba'e-babatik
neu kakana anar
(Mateos 19:13-15; Markus 10:13-16)*

✧ **18:14** Mateos 23:12; Lukas 14:11

15 La'e esa, hatahori ko'o roo sira anan nara reni Yesus reu, mita fo Ana ndae liman ma kokolak fee baba'e-babatic neu sara. Yesus ana nunin nara mete-rita naa, boe ma ara rahara berak reu hatahorir raa. 16-17 Tehuu Yesus simbok nala kakana ana mana maik kara raa. Boe ma Ana nahara berak ana nunin nara nae, "Ela kakana anar raa reni Au mai. Boso mamanggenggee sara. Masaneda matalolole! Huu hatahori fo mana nau dadi neu Manetualain hatahorin, ana muste tai-namahena neu Manetualain, sama leo kakana anar tai-ramahena reu sira inan ma aman."

Hatahori kamasu'ik mana hihik ka maso nusa tetuk do inggu temak

(Mateos 19:16-30; Markus 10:17-31)

18 La'e esa, hambu hatahori Yahudi hatahori mo'o-inahuun esa mai natane Yesus nae, "Papa Meser mana hambu hada-horomatak! Au muste tao talo bee, mita fo au bubuluk no tetuk ae, au bisa maso nusa tetuk do inggu temak fo asoda akandoo ua Manetualain?"

19 Boe ma Yesus naselu nae, "Tao hata de o moke Au mae, 'mana hambu hada-horomatak?' Kada esak ka fo mana hambu hada-horomatak, ndia Manetualain mesa kana. 20 O bubuluk ena, hetu, Manetualain hohoro-lalanen numa lele uluk mai nae:

Boso hohongge-lelena;

Boso makanisa hatahori;

Boso mamana'o;

Boso sakasii pepeko-leleko;

ma fee hada-horomatak neu o inam ma o
amam.”[☆]

²¹ Hatahori naa naselu nae, “Tebe, Papa! Au
tungga hohoro-lalanek kara raa mulai numa au
bei kadi'ik ka mai.”

²² Yesus namanene nala naa, boe ma Ana nae,
“Malole! Tehuu o bei kuran matak esa. Huu
naa de hatematak ia fali muu ngga fo se'o heni
basa o hata-hetom lala'en. Basa naa, muu baba'e
doin nara fee hatahori mana to'a taak kara.
Basa dei fo fali mai fo tungga Au. Huu neu ko
Manetualain bala fee o hata-heto nai nusa tetuk
do inggu temak.” ²³ Hatahori naa namanene
nala naa, boe ma dalen sona, nahuu su'in no'un
seli.

²⁴ Yesus mete-nita ana la'ok no dale makalu-
lutun, boe ma Ana nafada ana nunin nara nae,
“Hatahori kamasu'ik memak susa la'e esak kana
maso neni nusa tetuk do inggu temak neu.

²⁵ Ita takasasamak kana no matak laen. Memak
banda onta mo'ok ta bisa maso lalaen neu nesik
ndandauk bolon. Leo naak oo soa-neu hatahori
fo mana namahena neu kada ndia hata-heton,
tehuu ta namahena neu Manetualain, ta bisa
dadi ana maso nusa tetuk do inggu temak boe.”

²⁶ Hatahorir mana ramanene Yesus kokolan
talo naa, ratanen rae, “Mete ma memak susa leo
naak soa-neu hatahori kamasu'ik, na, hatahori
matak bee ndia bisa hambu masoi-masodak?”

²⁷ Yesus naselu nae, “Memak soa-neu hatahori
dae-bafok, matak no'uk ka ta bisa dadi. Tehuu
soa-neu Manetualain, basa-basan bisa dadi.”

[☆] **18:20** Kalua numa Masir mai 20:12-16; Tui Seluk la'e-neu Dala
Masodak 5:16-20

²⁸ Boe ma Petrus tuti kokolan nae, “Papa! Ai la'o ela basa ai hata-heton lala'en ena, fo tungga Papa. Tehuu neu ko ai hambu hata?”

²⁹ Yesus naselu nae, “Pe'u! Nenene matalolole, ee! Hatahori fo mana la'o ela uman, sao inan, ka'a-fadin, ina-aman, do anan nara, nahuu ana nakalala'ok ues numa Manetualain mai, ³⁰ neu ko ana simbo falik lenak no'uk ka nai dae-bafok ia. Ma neu dae-bafok fai mate'en, ana oo nasoda nakandoo no Manetualain boe.”

Lamatuak Yesus kokolak la'e telu ena la'e-neu Ndia mamaten

(Mateos 20:17-19; Markus 10:32-34)

³¹ Yesus nuni noo ana nuni kasalahunu duan nara fo neu kokolak no mesa kasa nae, “Ei basa ngga bubuluk ena mae, hatematak ia ita la'o teni kota Yerusalem teu. Losa naa, basa hata fo Manetualain mana to'u dede'an nara surak kana ndia lele uluk la'e-neu Hatahori Dae-bafo Isi-isik naa ena, neu ko dadi no tetuk sama leo hata fo ara surak kasa. ³² Neu ko ara loo lima Au uni hatahori fe'ek kara fo ta mana ramahere reu Manetualain uu. Boe ma ara rakamamaek Au, rakadadaek mata-matak kara neu Au, pura ambe neu Au, ³³ poko-femba Au, basa te tao risa Au. Tehuu neu bei-nesan, Au asoda fali numa mamates mai.”

³⁴ Ara ramanene rala Yesus kokolak talo naa, boe ma ana nunin nara panggananaa, nahuu ara bei ta ralela dede'a-kokolak kara raa sosoandandaan.

Lamatuak Yesus tao nahai hatahori pokek esa
(Mateos 20:29-34; Markus 10:46-52)

³⁵ Neu Yesus asa rae maso kota Yeriko, hambu hatahori pokek esa nanggatuuk hule-hule numa

dalak tatain. ³⁶ Neu ana namanene hatahori no'uk ka la'ok resik naa, boe ma natane nae, "Woi! Hata ia?"

³⁷ Boe ma hatahorir rafadan rae, "Yesus, Hatahori Nasaret naa, la'ok nesik ia."

³⁸ Hatahori pokek naa namanene nala naa, boe ma ana bolu nahere nae, "Yesus! Mane Dauk tititi-nonosin, ee! Kasian neu au dei!"*

³⁹ Hatahori mana la'ok nesi Yesus matan, ka'i-oren fo nenee. Tehuu ana boe kii-bolu nahere bali nae, "Mane Dauk tititi-nonosin, ee! Kasian neu au dei!"

⁴⁰ Neu Yesus namanene talo naa, boe ma Ana nambarii taak. De Ana nadenu hatahorir reu le'a roo hatahori pokek naa mai. Losa Yesus matan, boe ma Ana natanen nae, ⁴¹ "O nau Au tao hata fee o?"

Ana naselu nae, "Papa! Au oke-hule fo au bisa mete-ita."

⁴² Yesus naselu mbalin nae, "Malole. Huu o mamahere mae, Au bisa tao ahai o, de hatematak ia o bisa mete-mita." ⁴³ Medak neu ma, hatahori naa mata poken hai tutik kana leo. Boe ma ana tungga Yesus ma koa-kio Manetualain. Basa hatahori mana mete-rita talo naa oo so'uk koa-kiok neu Manetualain boe.

* **18:38** Hambu nade nesekook no'uk ka mana natudu la'e-neu Mesias, do Karistus. Netuduk leo: Hatahori Dae-bafo Isi-isik, Manetualain Anan ma laen nara bali. 'Mane Dauk tititi-nonosin' naa oo nade nesekook esa soa-neu 'Kariusus' boe. No dalak naa, hatahori pokek ia manaku nae, Yesus naa, Karistus.

19

Lamatuak Yesus natonggo mana susu bea esa, nade Sakeos

¹ Boe ma Yesus asa maso resi kota Yeriko, fo rae la'ok rakandoo. ² Numa naa, hambu malangga mana susu bea esa fee man-parenda Roma. Naden Sakeos, ma ndia hatahori kamasu'ik. ³ Neu ana namanene Yesus nae nesik naa, boe ma ana hihiik ka mete-nita Yesus. Tehuu ana ta bisa mete-nita no malole, nahuu hatahori no'un seli rakarumbu rala Yesus, ma ndia ao-inan boboku anak ka. ⁴ Huu naa de ana nalaik nakahuluk, fo hene neni ai huuk esa numa dalak tatain fo Yesus nae nesik naa.*

⁵ Losa ai huuk naa taen, boe ma Yesus mete lain neu. De nanggou Sakeos nae, "Sakeos! Mai, konda leo! Lai-lai, bekin ia Au nau leo taak nai o umam."

⁶ Sakeos heran bali-bali. Boe ma ana konda lai-laik, de no Yesus neni uman neu. Dalen namahoko nalan seli. ⁷ Tehuu hatahori no'uk kara unggu-remu rae, "Ciih! Sakeos ia, hatahori ta neulauk! Tao hata de Yesus maso neu leo taak nai uman?! Basa hatahorir bubuluk ena!"

⁸ Losa uma, boe ma Sakeos nambariik neu Yesus matan, de kokolak nae, "Papa Meser! Numa faik ia neu au ba'e dua au hata-hetong lala'en, fo fee baba'ek esa neu hatahori mana to'a taak kara. Mete ma au susu ita bea lenalenak, au bae falik kasa lipa la'e haa."

⁹ Yesus naselu nae, "Malole. Faik ia Manetualain tao nasoi-nasoda o mua basa o nufanelum

* **19:4** Susura dede'a Yunani nae ai huuk ia *sukomorea*. Ai huuk matak naa, ta hambu sana nai Indonesia dulu.

mara, nahuu o mamahere neu Manetualain sama leo ba'i Abraham. ¹⁰ Manetualain nadenu Au dadi uu Hatahori Dae-bafo Isi-isik nai dae-bafok ia. Au mai fo sangga hatahori mana la'ok sala numa Manetualain eno-dalan mai, fo tao asoi-asoda sara."☆

Tutuik la'e-neu ata fo mana koladu natalolole ndia malanggan doin

(Mateos 25:14-30)

¹¹ Faik naa, hatahori no'uk ka tungga nenene Yesus. Ara deka-deka ro kota Yerusalem ena. Ara oo du'a rae, Ana nau nakalala'ok Manetualain parenda-koasan nai naa, nok bali manek esa boe. Boe ma Yesus tui sara lololek esa bali ¹² nae, "Hambu hatahori mo'o-inahuuk esa. Ana nae neni nusa fe'ek neu, fo ara so'uk kana dadi manek. Basa naa, dei fo ana nau fali neu dadi manek nai ndia nusa-namo heli-helin. ¹³ Neu ana naole fo nae la'o ena, nanggou ndia hatahori mana maue-osan salahunu, de ana fee sara hatahori esa na, doi lilo mbilas esa.† Ana parenda sara nae, 'Ei pake doik ia dadi neu poko. Mete ma au fali, neu ko ei tui ei hambu bunak hida ena.' Boe ma ana la'o.

¹⁴ Tehuu ndia rau-inggun nara mburuk roon. De ara radenu nedenuk neu nafada nai naa nae, 'Ai ta nau hatahori ia to'u parenda soa-neu ai.'

¹⁵ Leo mae talo naa oo, tehoo ara so'uk kana nai naa boe. Basa boe ma ana fali. Losa uman, boe ma ana nanggou nala hatahori mana maue-osa kasalahunuk kara raa, de natane sara nae,

☆ **19:10** Mateos 18:11 † **19:13** Susura dede'a Yunani nae ana fee sara, 'mina salahunu'. *Mina* esa, ndia *denari* natun esa, fo tukan esa nggadin fai ue-osa natun esa.

'Ei hambu bunak hida numa doi lilo mbilas fo au fee ei naa ena?'

¹⁶ Hatahori mana maue-osa kaesan nafada nae, 'Papa manek! Au hambu bunak lipa la'e salahunu numa poko fo au simbok naa mai!'

¹⁷ Boe ma manek nafadan nae, 'Malole! O ia, hatahori mana maue-osa neulauk. Huu au bisa amahere o nai dede'a kadi'i anak, de hatematak ia au so'uk o fo parenda kota salahunu.'

¹⁸ Boe ma hatahori mana maue-osa kaduan nafada nae, 'Papa manek! Au hambu bunak doi lilo mbilas lima numa poko fo au simbok mai.'

¹⁹ Boe ma manek naa koan nae, 'Malole! Mete ma talo naa, au so'uk o fo parenda kota lima.'

²⁰ Tehuu hatahori mana maue-osa katelun neni falik ndia doi lilo mbilan. De nafada nae, 'Papa manek doin ndia! Au mbotin, basa de afunin no malole fo boso mopon. ²¹ Au tao talo naa, nahuu au amata'u. Au bubuluk papa ia, hatahori kalakak. Huu papa soa ha'i nala hata fo ta papa enan, ma ketu-koru hata fo papa ta sele-tanden.'

²² Manek namanene nala naa, boe ma ana mbokan nae, 'O ia, hatahori sesesu taak! O kokolam fee hukun neu o ao heli-helim ena. O du'a mae au ia, hatahori kalakak fo ha'i ala hata fo ta au enang, ma ketu-koru hata fo au ta sele-tanden. ²³ Mete ma talo naa, na, tao hata de o ta muu mbeda doik naa nai bank? Mita fo neu au fali, na, bisa hambu bunan. Leo mae ba'u anak ka oo malole boe.'

²⁴ Boe ma manek naa nadenu hatahori laen marai naar nae, 'Ha'i mala doin naa, fo loo liman neu hatahori mana maue-osa bebeik kara fo mana hambu bunak salahunu.'

²⁵ Tehuu ara ta rakaheik rae, 'Papa! Hatahori naa, hambu dai ena. Tao hata de sangga ha'i numa hatahori fo enan ba'uk ka, fo tamban neu ndia bali?'

²⁶ Boe ma manek naa naselu nae, 'Du'a mat-alolole! Hatahori fo mana nalela koladu hata fo hatahori fee nemeheherek neun ena, neu ko ana hambu tamba bali. Tehuu hatahori fo mana mbera koladu, neu ko ara ha'i rabasa hata fo ndia enan. ✧ ²⁷ Hatematak ia ei miu humu mala au musung nggara fo ta mana hii au dadi manek nai ia. Mia sara ia mai, boe ma hala misa sara rai au matang. Miu leo!' " ✧

Lamatuak Yesus maso neni kota Yerusalem neu
(*Mateos 21:1-11; Markus 11:1-11; Yohanis 12:12-19*)

²⁸ Yesus tui basa, boe ma ara la'ok rakandoo reni Yerusalem reu. Yesus la'ok nesik mata. ²⁹ Ara deka-deka ro nggorok dua, ndia Betfage ma Betania marai letek Setun tatain, boe ma Ana nadenu ana nunin dua la'ok rakahuluk. ³⁰ Ana nadenu sara nae, "Ei dua ngga meni nggorok manai mata naa miu. Neu ko ei mete-mita banda keledei tenak esa neni pa'ak nai naa. Hatahorir bei ta sa'e ritan. Ei sefi keledei naa talin fo le'a menin ia mai. ³¹ Tehuu mete ma hambu hatahori natane nae, "Tao hata de ei sefi keledei naa talin?" Na, ei mafadan mae, 'Ai Lamatuan nae paken.' "

³² Dua sara reu, de ratonggo ro keledei tenak naa, ndaa no Yesus kokolan. ³³ Neu ara sefi heni keledei naa talin, boe ma tenu enan natane sara nae, "Tao hata de ei sefi banda ia talin?"

✧ **19:26** Mateos 13:12; Markus 4:25; Lukas 8:18 ✧ **19:27** Mateos 25:14-30

³⁴ Boe ma ara raselu rae, “Ai Lamatuan nae paken.” ³⁵ Keledei naa tenu enan simbok no malole, de dua sara le'a reni keledei tenak naa neni Yesus neu. Ara bela lafan nara reu keledei tenak naa reredon. Boe ma ara rakasasa'ek Yesus neu lain.‡ ³⁶ Hatahori no'uk kara oo ha'i rala lafan nara ma ndae arun nara, de rakambembela sara reu dalak fo reu soru Yesus, sama leo simbok hatahori mo'o-inahuuk. ³⁷ Neu Ana mulai konda numa letak Setun mai, boe ma hatahori no'uk kara raa, ma Ndia ana nunin nara mulai eki-randu koa-kio neu Manetualain, nahuu basa koasa tandan nara fo ara mete-ritak kara ena. ³⁸ Ara eki rae,

“Ndia ia, Manek fo Manetualain nadenun mai!

Manetualain fee baba'e-babatik neun!

Hatematak ia hatahori dae-bafok bisa mole-dame no Lamatuak nai nusa tetuk do inggu temak.

Koa-kio neu Lamatuak mana nanggatuuk parenda nai lalai fo demak mate'en.”☆

³⁹ Tehuu hambu hatahori Farisir rai hatahori no'uk kara raa taladan. Ara kokolak neu Yesus rae, “Papa Meser! Ka'i sara fo boso eki talo naa, huu ia sudi selik kana ia ena!”

⁴⁰ Tehuu Yesus naselu nae, “Weeh! Au afada memak! Mete ma hatahori iar rakatema bafan nara, neu ko batur ndia koa-kio Lamatuak!”

Lamatuak Yesus bu'i soa-neu Yerusalem

‡ **19:35** Nai Isra'el, hatahori mo'o-inahuuk kara sa'e ndara, tehuu hatahori kadi'ik sa'e keledei. Lamatuak Yesus sa'e keledei naa, dadi tanda Ndia nekeloloe aon. Nai *Sakaria* 9:9 oo hambu hehelu-bartaak esa boe nae, hatahori Isra'el manen neu ko ana mai no sa'e keledei. ☆ **19:38** Sosoda Kokoa-kikiok kara 118:26

⁴¹ Neu ara deka-deka maso Yerusalem, Yesus mete-nita kota naa, boe ma Ana bu'i ⁴² nae, "Awii, hatahorir Yerusalem, ee! Au nau fo faik ia ei simbok mala mole-damek fo Au unik. Huu ei ta tao matak neu Manetualain, de hatematak ia fain babanggo ena. Mole-damek naa, dook ka numa ei mai ena. ⁴³ Neu ko ei musum mara fua dae ndule kota tembon, boe ma ara maso nggafu fee ei. ⁴⁴ Ara randefa heni ei kotan natetu no daer, boe ma rakanisa ei ma ei anam mara lala'en. Ara ta ela batu esa nambariik boe na, nahuu Manetualain mai ena fo nau tao nasoi-nasoda ei, tehoo ei ta malela sana!"

Lamatuak Yesus maso neni Uma Huhuleharadoi Ina-huuk neu
(*Mateos 21:12-17; Markus 11:15-19; Yohanis 2:13-22*)

⁴⁵ Basa boe ma Yesus maso neni Uma Huhuleharadoi Ina-huuk neu. Numa uma naa bebelan, hatahori taon dadi neu pasar fo rase'o banda tunu-hotuk. Yesus mete-nita naa, boe ma Ana husi-mbuu heni sara numa naa mai. ⁴⁶ Ana mboka sara nae, "Manetualain mana to'u dede'an surak memak kana nae, 'Au ambadedeik Uma ia, fo basa hatahorir bisa mai hule-haradoi nai ia.'[✧]

Tehoo ei taon dadi neu na'o manu-meor mana mana nekebubuan ena."

⁴⁷ Basa naa, tungga faik Yesus neni Uma Huhuleharadoi Ina-huuk neu fo fee nenorik nai naa. Tehoo malangga anggama Yahudi malanggan nara, meser anggamar ma lasi-lasi hadak Yahudir sangga dalak fo tao risa Yesus.[✧]

✧ 19:46 Yesaya 56:7; Yermia 7:11 ✧ 19:47 Lukas 21:37

48 Tehuu ara ta hambu dalak, nahuu hatahori no'uk kara raa bei ramanene Yesus kokolan no nemehokok.

20

*Ara rakaseseluk dede'ak ro Lamatuak Yesus la'e-neu Ndia haak ma koasan
(Mateos 21:23-27; Markus 11:27-33)*

¹ Faik esa, Yesus neni Uma Huhule-haradoi Inahuuk neu, de fee nenorik la'e-neu Manetualain Hara Lii Malolen numa Uma bebelan. Boe ma malangga anggama Yahudi malanggan nara, meser anggamar ma lasi-lasi hadak kara mai rakaseseluk dede'ak roon. ² Ara ratanen rae, "See fee haak neu O fo husi-mbuu hatahori mana mase'o banda hasak numa ia ndia afik ka? Mafada sudik kana dei!"

³ Boe ma Yesus naselu nae, "Au oo ae atane dede'ak esa boe, basa dei fo Au aselu ei. ⁴ Talo ia: ei malela Yohanis Mana Saranik, hetu? See ndia feen koasa fo sarani hatahorir? Manetualain do, hatahori dae-bafok?"

⁵ Boe ma ara rakokola aok reu-mai, ma rae, "Awii! La'e-ndaa ita ia ena, ma. Mete ma ita tae, 'Manetualain ndia nadenu', neu ko Ana bala nae, 'Mete ma talo naa, tao hata de ei ta mamahere neu Yohanis?' ⁶ Tehuu ita oo ta bisa tae, 'hatahori dae-bafok ndia nadenu' boe, neu ko hatahori iar ha'i batu fo pesi risa ita. Huu ara ramahere rae, Yohanis naa, Manetualain mana to'u dede'an."

⁷ De ara raselu neu Yesus rae, "Ai ta bubuluk."

⁸ Boe ma Yesus bala sara nae, "Mete ma talo naa, Au oo ta nau afada see ndia nadenu Au boe."

*Tutuik mana maue osi anggor
(Mateos 21:33-46; Markus 12:1-12)*

⁹ Basa boe ma Yesus tui hatahori no'uk kara raa, lololek esa bali nae, "Hambu hatahori esa sele anggor nai osin. Ana fee osi naa neu mana maue osir fo raba'e buna-boan nara. Boe ma ana lali neni nusa fe'ek neu, de leo dook ka numa naa. ¹⁰ Losa fai ketu anggor boan, boe ma tenu osik nadenu ndia hatahori mana maue-osan esa neu simbo ndia baba'en numa mana maue osir raa mai. Tehuu mana maue osir raa popoko hatahori mana maue-osa naa, basa de ara husi henin fali neu ngga no lima rouk. ¹¹ Boe ma tenu osik naa nadenu ndia hatahori mana maue-osan esa neu bali. Tehuu mana maue osir raa popokon ma rakamamaek kana. Basa de ara husi falik kana no lima rouk. ¹² Boe ma tenu osik nadenu seluk ndia hatahori mana maue-osan katelun neu, tehoo ara popoko rakahinan, basa de ara pirun dea neu.

¹³ Tenu osik naa nanggatuuk dudu'a nae, 'Au muste tao talo bee bali? Malole lenak au adenu kada au ana susueng. Neu ko ara fee hada-horomatak ma simbok ralan no malole.' De ana nadenu ana bonggin neni naa neu.

¹⁴ Tehuu neu mana maue osir raa mete-ritan, boe ma ara kokolak rae, 'Heeh! Ei mete dei! Tou lasik nadenu ndia ana heli-helin mai ena. Neu ko ana ndia simbo basa tou lasik pusakan lala'en. Dadi mai fo ita hala tisan leo! Naa fo ita ndia soa osi ia.' ¹⁵ Neu tenu osik anan naa losa, boe ma ara le'a roroson neni osi dea neu, basa de ara hala risan.

De Au ae atane talo ia: ei du'a mae tenu osik tao mana maue osir raa talo bee? ¹⁶ Tungga Au, neu ko ana mai fo tao nisa basa sara, boe ma ana

☆ **20:9** Yesaya 5:1

fee osi naa neu hatahori laen fo naue ma raba'e buna-boan."

Neu hatahori raa ramanene rala Yesus kokolak talo naa, boe ma ara raselu rae, "Metete ma bisa, na, Manetualain boso fee hukun neu ai talo naa!"

¹⁷ Boe ma Yesus metete nakateteek kasa, de natane nae, "Metete ma ta dadi fee hukun talo naa, na, tao hata de Manetualain mana to'u dede'an surak ena nae,

'Hambu batu esa tukan nara nggari henin ena, tehoo hatematak ia dadi neu dii inak batu netehoon.'[☆]

¹⁸ Hatahori see fo nakatunu la'e batu naa, neu ko nakalulutu, nahoo huku-dokik la'en ena. Metete ma batu naa tuda la'e-ndaa hatahori, na, ana oo nakalulutu rafu-rafu, nahoo huku-dokik la'en ena boe."

¹⁹ Neu meser anggama ma malangga anggamar malanggan nara ramanene rala tutuik naa, ara bubuluk rae, Yesus pake lololek naa, fo ndee sira. Sira tetar sama leo mana maue osir raa. De ara ramanasa ralan seli. Boe ma ara sangga dalak fo rae humu Yesus. Tehoo ara ramahia hatahori no'uk kara mana hii Yesus nenorin. De ara la'o elan leo.

"Fee Manetualain hata fo Manetualain haak"

(Mateos 22:15-22; Markus 12:13-17)

²⁰ Basa naa, Yesus musun nara makun. Ara sangga mana makur, mana bisa tao aon leo hatahori mana matu-matuk fo ike sudik Yesus. Ara ramahena Yesus bisa kokolak laban manparenda Roma, boe ma ara rae reu tui nggubenor, mita fo ara radenu hatahorir reu humu Yesus. ²¹ Boe ma ara radenu mana maku naa neu

[☆] **20:17** Sosoda Koko-kikiok kara 118:22

nakaseseluk dede'ak no Yesus nae, "Papa Meser! Ai bubuluk Papa dalen ndoos. Papa ta mana pepeko-lelekok, ma ta mana mete matak. Papa soa fee nenorik la'e-neu Manetualain Dede'akokolan no tetuk. ²² Hatematak ia ai mae matane dede'ak esa: tungga ita anggama Yahudi hohoro-lalanen, ndondoona ita bole bae bea fee manparenda Roma mane ina-huun, do taa?"

²³ Tehuu Yesus bubuluk sira nanaen manggarauk fo sangga ike Ndia. Boe ma Ana naselu nae, ²⁴ "Matudu sudik doi lilo fulak esa mai Au dei." Boe ma ara ratudun doik naa. De Ana natane nae, "Ia, see nggambar ia? Ma ia, see naden ia?" Ara raselu rae, "Naa mane ina-huuk, keser."

²⁵ Boe ma Yesus nae, "Mete ma talo naa, na, fee manparenda hata fo manparenda haak. Ma fee Manetualain hata fo Manetualain haak."

²⁶ Ara ramanene rala naa, boe ma ara heran bali-bali, nahuu ara ta bisa ike sana nai hatahori no'uk kara matan. Boe ma ara koko'o bafan nara leo.

Lamatuak Yesus fee nenorik la'e-neu nesoda falik numa mamates mai

(Mateos 22:23-33; Markus 12:18-27)

²⁷ Basa naa, hambu hatahori hida ruma anggama Saduki partein mai fo rae ike Yesus. Hatahori Sadukir fee nenorik rae, hatahori mates ta nasoda fali numa mamaten mai, nai dae-bafok fai mate'en. Ara mai rakaseseluk dede'ak ro Yesus rae, ²⁸ "Papa Meser! Ba'i Musa surak ela fee ita hohoro-lalanek nae: mete ma touk esa mate, tehuu ta la'o ela anak, na, hatahori naa fadin muste sao nala ina falu naa,

☆ **20:27** Nedenuk kara Tutuin 23:8

mita fo bisa fee tititi-nonosik soa-neu ka'an mana matek naa ena.✧

²⁹ Memak lele uluk, ba'i Musa fee nenorik talo naa. Tehuu hatematak ia, ai nau matane talo ia: hambu ka'a-fadik touk hitu. Ka'ak sao, tehuu maten ta ela anak. ³⁰ Basa de fadik mana tunggan sao nala ina falu naa. Ta dook ka boe ma maten, tehuu ta ela anak. ³¹ Leo naak oo, no fadin katelun boe. Ana sao nala ina falu naa, tehuu ana oo mate, ma ta ela anak boe. Talo naa nakandoo losa fadi muri anak oo, maten boe. ³² Boe ma ina falu naa oo maten boe. ³³ De hatematak ia, ai nau matane talo ia: inak naa sao nita no tou hitu ena. Mete ma dae-bafok fai mate'en, neu Manetualain nasoda falik hatahori mates sara, na, inak naa dadi neu see saon, ou?"

³⁴ Boe ma Yesus naselu nae, "Dede'a sasaok hambun soa-neu kada hatahori dae-bafok nai dae-bafok ia. ³⁵⁻³⁶ Tehuu neu ko nai nusa tetuk do inggu temak, ta hambu dede'a sasaok soa-neu hatahori ena bali. Ma nai naa ara ta mate ena bali. Ara dadi sama leo Manetualain atan nara marai nusa tetuk do inggu temak. Neu Manetualain nasoda falik hatahori mates sara, Ana here nala sara dadi reu Ndia anan nara. ³⁷ Nai ba'i Musa susuran hambu tutuik la'e-neu a'i na'a na'u ai anar, tehuu ta kade sara. Numa ba'i Musa tutuin naa mai ita bubuluk tae, hatahori mates bisa nasoda fali numa mamaten mai. Numa naa, Manetualain nafada ba'i Musa nae, 'Au ia, Manetualain numa o ba'im mara mai, sira ba'i Abraham, ba'i Isak, ma ba'i Yakob. Basa sara rakaluku-rakatele rakandoo neu Au losa hatematak ia.'✧ ³⁸ Naa te ba'ir raa mate sara

✧ **20:28** Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 25:5 ✧ **20:37** Kalua numa Masir mai 3:6

ndia lele uluk ena. Tehuu Manetualin nafada nae Ndia bei dadi neu sira Lamatuan, de ita bubuluk tae, ara rasoda. Dadi leo mae hatahori mate ena oo, ara rasoda fali boe. Huu kada hatahori masodak ndia rakaluku-rakatele neu Manetualain, ta hatahori mates, hetu?!”

³⁹ Ara ramanene rala Yesus naselu talo naa, boe ma hambu meser anggama kokolak nae, “Papa Meser neselun naa, ndaa la'e esak kana.”

⁴⁰ Numa faik naa mai oo, ta hambu hatahori esa nambarani natane Yesus bali, ma ta hambu esa bisa ike nala sana boe.

Karistus naa, memak mane Dauk titi-nonosin, ma ndia Lamatuan boe
(Mateos 22:41-46; Markus 12:35-37)

⁴¹ Basa naa, Yesus bei nanori hatahorir raa numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk. Boe ma Ana natane nasafali sara nae, “Tungga ei dudu'am, na, talo bee? Meser anggamar fee nenorik rae, Karistus naa, ndia Hatahori fo Manetualain here memak kana numa lele uluk mai ena. Tungga sira, na, Ndia dadi neu kada mane Dauk titi-nonosin. Tehuu naa bei ta dai. ⁴² Mane Dauk ndia surak memak nai buku Sosodak Kokoa-kikiok kara nae,

‘Manetualain nafada au lamatuang ena nae,

“Mai fo manggatuuk muu mamana hada-horomatak mate'en nai Au boboa konang ia.

⁴³ Neu ko Au tao ala O musum mara, losa ara do'or mbali O.’”☆

⁴⁴ Numa susurak naa mai, ita bubuluk tae, mane Dauk noke Karistus naa nae, ‘Lamatuak’. Naa sosoa-ndandaan nae, mete ma hatahorir rae

☆ **20:43** Sosoda Kokoa-kikiok kara 110:1

Karistus naa, kada mane Dauk tititi-nonosin, na, bei ta dai! Te Ana oo dadi neu mane Dauk Lamatuan boe na!”

Besa-besa mia meser anggamar mana rafuni sira salan nara

(Mateos 23:1-36; Markus 12:38-40)

⁴⁵ Neu basa hatahorir pasa ndi'i doon nara fo nenene Yesus, boe ma Ana kokolak no ana nunin nara nae, ⁴⁶ “Ei muste besa-besa mia meser anggamar. Ara rasi'e la'o-la'o pake badu naruk roroso losa daer, reu ratonggo ro hatahori no'uk kara, mita fo hatahorir mete-rita sara, na, rae, 'Awii! Sira iar, hatahori mo'o-inahuuk!’ Ara soa sangga mamana hada-horomatak mate'en nai basa uma huhule-haradoik kara, mamana feta, ma mamanak fo hatahori no'uk kara soa rakabua. ⁴⁷ Tehuu besa-besa! Ara soa pepeko-leleko ina falu fo fonda rala uman nara. Tehuu nai hatahori no'uk kara matan, ara rafuni sira manggaraun ma rambariik hule-haradoi dook ka. Ara nau fo hatahori rae sira iar, hatahori mana matu-matuk. Tehuu Manetualain bubuluk sira sala-singgon nara, de neu ko Ana fee hukudokik neu sara beran lenak.”

21

Ina falu hata taak fee kolete mo'on seli

(Markus 12:41-44)

¹ Neu Yesus fee nenorik numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk, Ana mete-nita hatahori kamasu'ik kara mai mbeda kolete neni mamana kolete neu. ² Ana oo, mete-nita ina falu hata taak esa mai tungga hule-haradoi boe. Inak naa mbeda doik seen dua neni mamanak naa

neu. Doik naa belin kadi'i anan seli. ³ Boe ma Yesus kokolak no Ndia ana nunin nara nae, "Nenene matalolole! Ina falu hata taak ia mbeda kada doik seen dua, tehoo ana fee ba'u lena basa hatahorir lala'en ena. ⁴ Hatahori laen nara mbeda kolete numa sira doi sisan nara mai. Tehoo ina falu ia, ana fee basa ndia doin lala'en. Naa te, naa ndia doin fo pake neu ndia sodan."

Lamatuak Yesus nafada la'e-neu Uma Huhule-haradoi Ina-huuk ndendefan

(Mateos 24:1-2; Markus 13:1-2)

⁵ Faik naa, Yesus ana nunin nara koa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk rae, "Papa! Mete neu Uma ia dei, lolen seli! Ara taon pake batu neni sambik mo'on seli, de ara tia-totodo sara no neulauk. Ma hambu hatahorir fee bua-ba'u mabelir ena fo heti Manetualain Uman ia!"

Boe ma Yesus naselu nae, ⁶ "Uma ia, memak malole, tehoo ta dook ka bali te hatahorir randefa heni basa batu iar lala'en, losa ratetu ro daer."

Fai susa-sonak ma doidosok

(Mateos 24:3-14; Markus 13:3-13)

⁷ Boe ma Yesus ana nunin nara ratane rae, "Papa Meser! Hata fo Papa kokolak bebeik kara naa, ndondoona naa neu ko fai hida ana dadi? Mete ma fain deka-deka ena, na, neu ko tandan talo bee?"

⁸ Boe ma Yesus naselu nae, "Sadi ei manea matalolole fo boso hambu kedi-irak. Neu ko hambu hatahori mata-matak kara mai fo femba tenden nara rae, 'Au ia, Karistus.' Ketuk oo rae, 'Dae-bafok fai mate'en deka-deka mai ena boe!' Tehoo boso mamahere! ⁹ Mete ma ei mamanene harak rae, hatahorir tao nemuek ma netatik nai

bee a mesan, na, hae mamata'u. Memak, basa naar muste dadi rakahuluk dei. Tehuu dae-bafok fai mate'en bei ta losa.

¹⁰ Neu ko leo esa natati laban leo laen. Nusak esa natati laban nusak laen. ¹¹ Neu ko hambu dae nanggenggo mo'on seli. Nai bee a mesan, hambu fai ndoe-la'as ta hoho'ak, ma hedi-raus ndule basan. Neu ko hatahorir oo, mete-rita mandadik tao rala aon nara mumuru, ma tanda ta hoho'ak kara rai lalai boe.

¹² Basa dede'ak kara iar bei ta dadi basa, tehuu neu ko hatahorir humu rala ei ma tuni-ndeni ei, nahuu ei mamahere neu Au. Boe ma ara loo lima ei miu fo hatahori parisa ei dede'am nai uma huhule-haradoik kara, ma reu kena ei nai bui dale. Ara oo, radenu ei fo miu mataa manek ma man-parenda laen nara boe. Basa iar dadi, nahuu ei tungga Au. ¹³ Tehuu ei muste pake fai lelak naa fo tui sara Au Hara Lii Maloleng. ¹⁴ Dadi ei hae dudu'a makahuluk mae, ei masala'e aom mara talo bee. ¹⁵ Neu ko Au fee dede'a-kokolak ndaa no ei mae masala'e aom mara. No dalak naa, ei musum mara ta bubuluk rae leo bee bali.✧ ¹⁶⁻¹⁷ Neu ko hatahori no'uk ka mburuk ralan seli ro ei, nahuu ei tungga Au. Hambu ketuk numa ei nufanelu heli-helim mara mai, netuduk leo ina-ama, ka'a-fadik, toranook kara, ma nonook kara. Neu ko hambu sira ketuk sangga dalak fo se'o heni ei, losa ei ketuk hambu nekenisak. ¹⁸ Tehuu ei boso mamata'u, neu ko Manetualain ta lilii ei. Langga bulu dook esa oo, ta mo'u heni sana numa ei langgam mara mai, mete ma ta no Ndia hihii-nanaun boe. ¹⁹ Mete ma

✧ **21:15** Lukas 12:11-12

ei makatataka makandoo, neu ko Manetualain tao nasoi-nasoda ei.”

Yerusalem ndendefan

(Mateos 24:15-21; Markus 13:14-19)

²⁰ Yesus kokolak seluk nae, “Neu ei mete-mita soldadu musur mai eko-feo rala kota Yerusalem, ei bubuluk mae, ana nae ndefa naa ena. ²¹ Mete-rita talo naa, na, hatahori marai profensi Yudea ralai reni letek reu leo. Hatahori marai kota oo, malai leo boe. Ma hatahori marai nggorok, hae bei kota reu bali. ²² Manetualain haitua fai susa-sonak kara fo huku-doki hatahorir ta mana nenene neu Ndia. Basa iar dadi, ndaa no hata fo Manetualain mana to'u dede'an surak memak kana numa lele uluk mai. ✧ ²³ Faik naa, hatahori mana kasian nalan seli, ndia ina kairuk, ma inak kara mana rasmusu ana mbimbila anan. Faik naa, basa nusak katematuan hambu susa-sonak, ma basa hatahori Yahudir hambu doidoso berak, nahuu Manetualain namanasa sara. ²⁴ Neu ko musu tao nisa ketuk ma le'a reni ketuk fo dadi reu ata-dator nai bee a mesan nai dae-bafok ia. Boe ma hatahori fe'ek ta mana malela Manetualain, mai roroo-tatabu tao ranggenggeo nai kota Yerusalem, ma koasa rala kota isi-oen, losa sira koasan naa, fain basa.”

Hatahori Dae-bafo Isi-isik fai mamain

(Mateos 24:29-31; Markus 13:24-27)

²⁵ Boe ma Yesus nafada la'e-neu Ndia fai mamain nae, “Neu Hatahori Dae-bafo Isi-isik nae fali mai ena, neu ko hambu tandar kalua ruma ledo, bulan, ma nduuk kara mai. Nai dae-inak oo hambu tanda boe, ndia leo tasi namue, ani berak nakarumbu ma rii mo'ok rambombonu

✧ **21:22** Hosea 9:7

mai. Basa iar tao rala hatahori dae-bafok kara ramata'u ma pangganaa, losa ara ta bubuluk nau tao hata bali.✧ ²⁶ Basa koasar marai lalai ranggongga sadi ndaa. Hatahorir mete-rita talo naa, boe ma ara ramata'u ralan seli, nahuu dae-inak sangga noe ena! ²⁷ Basa naa, dei fo hatahorir mete-rita Au, 'Hatahori Dae-bafo Isi-isik konda mai pake soso'ak'. Au konda ua koasa, ma Au manula-manapung lala'en.✧ ²⁸ Mete ma basa tandar ia mulai dadi ena, na, botik ei langgam mara leo, te Manetualain fain losa ena fo tao nasoi-nasoda ei."

Lololek numa ai huuk mai
(*Mateos 24:32-35; Markus 13:28-31*)

²⁹ Basa naa Yesus so'uk lololek esa nae, "Ei tadu matalolole neu ai huuk kara. ³⁰ Mete ma doon nara mulai uni, naa dadi tanda nae, fai hanas deka-deka mai ena. ³¹ Leo naak oo no fai susa-sonak kara raa boe. Neu ara toda mai ena, naa dadi tanda nae, Manetualain parenda-koasan deka-deka mai ena.

³² Au afada memak! Numa basa hatahorir mana masodak hatematak ia mai, neu ko hambu ketuk bei ta mate, te fai susa-sonak kara raa toda mai ena. ³³ Leo mae lalai no dae-inak sambu do lalo ena, tehoo Au Dede'a-kokolang mahanik seku neu."

Tanea taa-taa neu Lamatuak mamain

³⁴ Boe ma Yesus tuti kokolan nae, "Manea matalolole, te medak neu ma Au toda mai ena! Boso losak ei ta du'a mala no tebe-tebe ena bali, boe ma ei leo-la'o mia kada minu mafuk,

✧ **21:25** Yesaya 13:10; Yeskiel 32:7; Yoel 2:31; Dae-bafo Beuk 6:12-13 ✧ **21:27** Daniel 7:13; Dae-bafo Beuk 1:7

ma mbute-mue sangga kada masodak lole-ladan. Boso losak ei ta tadu tandan, nahuu ei mamue mia kada koladu matak laen. ³⁵ Boso du'a mae ta la'e ei. Medak neu te Au mai. Ma neu Au fali mai, ta hambu hatahori esa boe na bisa nafuni nala aon numa Au matang mai. ³⁶ Huu naa de manea taa-taa. Hule-haradoi ta mana ketuk, mita fo ei bisa makatataka nai basa susa-sonak kara raa dale. No dalak naa, neu Au fali mai ena, ei ta mameda mae mambariik nai Hatahori Dae-bafo Isi-isik matan."

³⁷ Tunggu faik Yesus neu fee nenorik nai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk. Tehuu mete ma le'odae ena, na, Ana kalua numa Yerusalem mai fo neu sungguh nai nggorok manai letek Setun naa.✧ ³⁸ Bei huhua anak, hatahori no'uk ka mai rakabua ena, fo nau nenene Ana fee nenorik nai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk.

22

Malangga anggama Yahudi malanggan nara sangga dalak fo rae tao risa Lamatuak Yesus

(Mateos 26:1-5; Markus 14:1-2; Yohanis 11:45-53)

¹ Faik naa, deka no hatahori Yahudir fai malolen, ndia feta Roti Ta Pake Laru Ta'ik. Numa fai malole naa, ara oo hala bibi lombo fo tao feta Paska boe. Ara tao talo naa fo rasaneda fai bakahulun, neu sira bei-ba'in nara kalua numa Masir mai.✧ ² Faik naa, malangga anggama Yahudi malanggan nara, ma meser anggamar sangga dalak fo rae tao risa Yesus. Tehuu ara

✧ 21:37 Lukas 19:47 ✧ 22:1 Kalua numa Masir mai 12:1-27

ramata'u hatahori no'uk kara raa tao nemuek, nahuu ara hii nenene Yesus.

*Yudas se'o heni Lamatuak Yesus
(Mateos 26:14-16; Markus 14:10-11)*

³ Numa Yesus ana nuni kasalahunu duan nara raa mai, esa nade Yudas Iskariot. Neu malangga anggama Yahudi malanggan nara sangga dalak fo rae tao risa Yesus, nitur malanggan maso neni Yudas dalen neu. ⁴ Boe ma ana kalua neu sangga malangga anggamar malanggan nara ma malangga mana manea Uma Huhule-haradoi Ina-huuk. Ana nae neu nala harak fo se'o heni Yesus neu sara. ⁵ Faik naa, malanggan nara ramanene rala Yudas kokolan talo naa, boe ma ara ramahoko ralan seli. Ara helun rae, "Malole! Mete ma o nau se'o Yesus mai ai, neu ko ai bae." ⁶ Yudas nakaheik. Boe ma ana mulai sangga lelak fo se'o heni Yesus no neneek neu sara, mita fo hatahori no'uk kara raa ta bubuluk.

*Lamatuak Yesus ana nunin nara sadia feta Paska
(Mateos 26:17-25; Markus 14:12-21; Yohanis 13:21-30)*

⁷ Hatahori Yahudi fai malolen naa losa ena, de ara rae hala bibi lombo ana fo tao feta Paska. ⁸ Boe ma Yesus nadenu Petrus ma Yohanis nae, "Ei dua ngga makahuluk fo sadia fee ita ta'a feta Paska sama-sama."

⁹ Boe ma dua sara ratane rae, "Papa! Ai muste miu sadia mei nai bee?"

¹⁰ Ana naselu nae, "Neu ei maso meni kota Yerusalem dale miu, neu ko ei matonggo mia touk esa nasaa nggusi oe. Tungga mian losa uma.

¹¹ Mafada tenu uma naa mae, 'Ai Papa Mesen

noke kama fo nae paken tao feta Paska no Ndia ana nunin nara. Hambu, do?’ ¹² Neu ko tenu uma naa dudu fee ei kama loak esa nai uma tadak lain. Ana sadia nala kama naa no matetuk ena. Ela kada ei dua ngga miu sadia nana'ak nai naa leo.”

¹³ De dua sara reu. Boe ma ara ratonggo ro basa hata fo Yesus nafada memak kasa. De ara sadia nana'a Paska neu naa leo.

Feta Paska

(Mateos 26:26-30; Markus 14:22-26; 1 Korintus 11:23-25)

¹⁴ Neu basa-basan neni sadia nalak, Yesus asa mai. Ana ha'i mamana nenggetuuk nai mei, ma Ndia ana nunin nara oo, ranggatuuk ra'a feta boe. ¹⁵ Boe ma Yesus nafada sara nae, “Au daleng hii nalan seli anggatuuk u'a feta Paska ia ua ei ena, nakahuluk numa Au bei ta hambu doidosok mai. ¹⁶ Tanda mala ia, matalolole. Basa ia, Au ta anggatuuk u'a seluk feta Paska ena ua ei bali. Neu ko hatahorir bubuluk no ledo-ledo rae, Amak to'u parenda-koasa, dei fo Au u'a seluk feta bali.”

¹⁷ Boe ma Ana so'u nala nggalas neni isik oe anggor. De Ana noke makasi neu Manetualain, boe ma Ana loo nggalas naa neu sara. Basa boe ma Ana kokolak nae, “Simbo mala nggalas ia fo ei esa-esak minu. ¹⁸ Masaneda, ee! Mulai numa le'odaen ia neu, Au ta inu oe anggor ena bali. Neu ko hatahorir bubuluk no ledo-ledo rae, Amak to'u parenda-koasa, dei fo Au inu bali.”

¹⁹ Basa naa, Ana ha'i nala roti balok esa, de Ana noke makasi neu Manetualain. Basa boe ma Ana fifi'i ba'e roti naa, de Ana loon neu sara. Ana

nae, “Roti ia, Au ao-mbaang fo Au loo liman neu ei basa ngga. Tungga-tungga ei mi'a roti ia, ei muste masaneda neu Au.”²⁰ Neu ara ra'a basa ena, boe ma Ana so'u nala nggalas neni isi oe anggor. De Ana kokolak seluk bali nae, “Anggor ia, Au daang fo neni mbo'ak fo tao nasoi-nasoda ei. Manetualain pake daak ia fo ndara fangga hehelu-bartaa beuk no ei.”[☆]

²¹ Tehuu besa-besa! Hambu hatahori fo hatem-atak ia nanggatuuk na'a sama-sama nai mei ia, neu ko ana se'o heni Au.[☆] ²² Memak Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik muste mate tungga Manetualain hihii-nanaun. Tehuu hatahori mana se'o Au naa, besa-besa! Neu ko ana lemba-nasaa ndia sosoen!”

²³ Yesus ana nunin nara ramanene rala naa, boe ma ara mulai ratatane aok rae, “Ndondoona, see ndia nae tao manggarauk mbalin talo naa?”

Lamatuak Yesus ana nunin nara rareresi la'e-neu see ndia mo'o-inahuun lenak mate'en

²⁴ Boe ma Yesus ana nunin nara mulai rareresi la'e-neu see ndia mo'o-inahuun lenak mate'en numa sira mai.[☆] ²⁵ Tehuu Yesus nahara berak neu sara nae, “Nai hatahori nusa-nusak ta mana malela Manetualain, manek kara tuni-ndeni rau-inggun nara ro parenda lena-lenak. Naa te ara nau rau-inggur roke sara rae, ‘Amak mana tulu-fali rau-inggun’. ²⁶ Tehuu ei ta bole talo naa. See nau dadi neu hatahori mo'o-inahuuk, ndia leleo-lala'on muste tebe-tebe dadi sama leo hatahori kadi'ik fo naono-lalau basa hatahorir.

☆ **22:20** Yermia 31:31-34 ☆ **22:21** Sosoda Kokoa-kikiok kara 41:10 ☆ **22:24** Mateos 18:1; Markus 9:34; Lukas 9:46

See nau dadi neu malanggan muste naono-lalau sama leo hatahori neondak.☆ 27 Ei du'a sudik kana, hatahori mo'o-inahuuk naa ndia see? Hatahori mana manggatuuk nai mei, do, mana maono-lalau mei? Neu ko ndia hatahori mana manggatuuk naa ena, ndia hatahori mo'o-inahuuk naa, hetu? Naa te, Au ta tao Au aong leo naak. Au mai fo aono-lalau ei.☆

28 Eir ia, ndia soa sama-sama mia Au, neu Au hambu doidosok. 29 Au Amang so'uk Au fo to'u parenda nai Ndia mamana parenda-koasan. Dadi hatematak ia Au oo so'uk ei boe, 30 mita fo mate'en ei manggatuuk mi'a mei esa mia Au nai nusa tetuk do inggu temak. Au oo fee koasa fo ei parenda leo kasalahunu duak kara marai Isra'el boe."☆

Lamatuak Yesus nafada nae, neu ko Petrus laka ta nalela Ndia

(Mateos 26:31-35; Markus 14:27-31; Yohanis 13:36-38)

31 Boe ma Yesus nafada Petrus nae, "Pe'u, ee. Nitur malanggan nae soba tao nabinggak ei numa Au mai, sama leo hatahori da'i isik fo here heni hade taak numa isik mai.* 32 Tehuu Au hule-haradoi fee o, Pe'u, mita fo o mamahere makandoo neu Au. Mete ma o fali muni Au mai ena, na, neu ko o muste matetea o toranoom mara dalen."

33 Boe ma Petrus naselu nae, "Taa, Papa! Au ta la'o ela Papa. Au sadia maso bui sama-sama

☆ 22:26 Mateos 20:25-27; 23:11; Markus 9:35; 10:42-44 ☆ 22:27 Yohanis 13:12-15 ☆ 22:30 Mateos 19:28 * 22:31 Nai susura dede'a Yunani, ara roke Petrus naden laen, ndia Simon.

ua Papa. Leo mae mate sama-sama ua Papa oo, malole boe.”

³⁴ Tehuu Yesus naselu nae, “Pe'u! Nenene matalolole. Le'odaen ia, manu bei ta kokoa, tehuu o laka la'e telu ena mae, o ta malela Au.”

Lamatuak Yesus hatahorin nara muste sadia hambu susa-sonak

³⁵ Basa boe ma Yesus kokolak no sara nae, “Fai bakahulun, neu Au adenu ei fo miu tui-bengga Au Hara Lii Malolen nai bee a mesan, Au afada ei fo boso meni doik, tas ma tabu eis. Faik naa, ei to'a kuran hata?”

Boe ma ara raselu randaa rae, “Fai bakahulun, ai ta to'a kuran hata esa boe na!”[☆]

³⁶ Boe ma Ana kokolak tamba nae, “Tehuu hatematak ia laen ena. Mete ma ei kadoik, na, to'u menin. Mete ma ei ka tas, na, menin boe. Mete ma ta maena tafa, na, se'o heni ei badum esa fo hasa. ³⁷ Huu hatahori Yahudir tao Au, leo hatahori manggarauk. Doo-doo faa bali te ara mai humu Au. Sama leo hata fo ba'i Yesaya surak memak kana ena nae:

‘Ara taon sama leo hatahori manggarauk!’”[☆]

³⁸ Ara rafada rae, “Papa! Ai meni fela dua.”

Boe ma Yesus naselu nae, “Dai ena. Hae kokolak naa bali!”

Lamatuak Yesus neu hule-haradoi numa letek Setun

(Mateos 26:36-46; Markus 14:32-42)

³⁹ Yesus no ana nunin nara ra'a basa Paska, boe ma ara kalua reni letek Setun reu, leo sira si'en. ⁴⁰ Losa naa boe ma Ana nafada sara nae,

[☆] **22:35** Mateos 10:9-10; Markus 6:8-9; Lukas 9:3; 10:4 [☆] **22:37** Yesaya 53:12

“Ei muste hule-haradoi mita fo soba-douk ta la'e ei.”

⁴¹ Basa de Ana heok ela sara faa. Ana la'ok ta losa dook, boe ma Ana sendek luu-langgan fo hule-haradoi nae, ⁴² “Papa! Mete ma Papa nau, na, piru heni doidosok ia dook ka numa Au mai. Tehuu boso tungga Au hihii-nanaung; naa fo tungga kada Papa hihii-nanaun mesa kana.”

⁴³ [Boe ma Manetualain atan esa numa nusa tetuk do inggu temak mai fo natetea Ndia dalen.

⁴⁴ Ana doidoso nalan seli ena, losa mbusen titi sama leo daak.]†

⁴⁵ Ana hule-haradoi basa, boe ma Ana nam-badeik neu natonggo no ana nunin nara. Tehuu mana sungguk kara, nahuu ara manggu ralan seli ma dalen nara sona. ⁴⁶ Boe ma Yesus nafada nae, “Tao hata de ei sunggu?! Malole lenak ei hule-haradoi mita fo neu ei hambu soba-douk, na, ei ta tuda.”

Ara humu rala Lamatuak Yesus

(Mateos 26:47-56; Markus 14:43-50; Yohanis 18:3-11)

⁴⁷ Yesus bei kokolak talo naa, boe ma Yudas (ana nuni kasalahunu duak kara esa), mai no hatahori no'uk ka. Ana mai deka-deka Yesus fo nae holu ma idun. ⁴⁸ Tehuu Yesus nahara berak neun nae, “Weeh, Yudas! O mae se'o heni Hatahori Dae-bafo Isi-isik pake i'iduk, do?”

⁴⁹ Neu Yesus ana nunin laen nara bubuluk Yudas dudu'a manggaraun talo naa, boe ma ara ratane Yesus rae, “Papa! Ai laban asa, do? Ai meni fela nai ia.” ⁵⁰ Boe ma esa numa sira mai lesu ndia felan, de tati naketu hatahori esa ndi'i

† **22:44** Susura dede'a Yunani lasin lenak ma lolen lenak ta surak lanek ka-43-44 ia.

doo konan. Hatahori neni tati ketu ndi'i dook naa, malangga anggama Yahudi malangga ina-huun hatahori neondan.

⁵¹ Tehuu Yesus naselu nae, “Hahae leo! Boso laban asa!” Boe ma Ana nafaroe hatahori naa ndi'i doon, de tao nahain.

⁵² Hatahorir fo mana mai humu Yesus naa, sira: malangga anggama Yahudi malanggan nara, lasi-lasi hadak kara ma mana manea Uma Huhule-haradoi Ina-huuk, ma hatahori laen bali. Yesus natane sara nae, “Talo bee? Ei du'a mae, Au ia, hatahori manggarauk, losa ei mai humu Au pake tafa ma tongga, do? ⁵³ Tungga faik, Au anori ei nai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk, tehuu ta hambu esa boe na mai humu Au. Tehuu elan numa naa leo! Ia, ei faim ena. Hatematak ia, nitur malanggan koasan ia!”[☆]

*Petrus laka ta nalela Lamatuak Yesus
(Mateos 26:57-58, 69-75; Markus 14:53-54, 66-72; Yohanis 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ Basa boe ma ara humu rala Yesus, de le'a roon neni malangga anggama Yahudi malangga ina-huun uman neu. Petrus oo la'o bambi-bambi tungga dea boe. ⁵⁵ Numa uma naa bebelan, hatahorir tao a'i mata mo'ok. Petrus oo neu nanggatuuk dara a'i numa naa boe. ⁵⁶ Hambu ata inak esa mete-nita Petrus nanggatuuk deka a'i. Ana mete namumula Petrus matan, boe ma neu tui hatahori laen manuma naa nae, “Wee! hatahori ia oo tungga Yesus boe!”

⁵⁷ Tehuu Petrus laka nae, “Taa! Au ta alela Hatahori naa, ma. O bubuluk hata?”

[☆] **22:53** Lukas 19:47; 21:37

⁵⁸ Ta dook ka boe ma hatahori esa leuk matan de mete-nita Petrus, boe ma kokolak nae, “Memak, o ia, esa numa Yesus hatahorin nara mai, hetu?”

Tehuu Petrus nasabara nae, “Taa! O kada kokolak lelik!”

⁵⁹ Nai rarain fama te li'u esa, boe ma hambu hatahori laen esa bali kokolak nae, “Wou! Au bubuluk, hatahori ia, Yesus ana nunin esa, huu ndia oo hatahori Galilea boe.”

⁶⁰ Tehuu Petrus laka nahere nae, “O baro lelik naa!” Ndaa no Petrus kokolak talo naa, boe ma manu kokoa.

⁶¹ Yesus leuk, de mete neun. Boe ma Petrus nasaneda Yesus kokolan bebeik kara naa nae, “Le'odaen ia, manu bei ta kokoa, tehuu o laka la'e telu ena mae, o ta malela Au.” ⁶² Petrus nasaneda nala naa, boe ma ana kalua la'o ela uma bebelan naa, ma bu'i nakarereu.

*Ara popoko ma rakadadaek Lamatuak Yesus
(Mateos 26:67-68; Markus 14:65)*

⁶³ Boe ma hatahorir mana manea Yesus naa, mulai rakamamaek ma pokopo rakamiminak kana. ⁶⁴ Boe ma ara mboti Yesus matan pake temak, de ratanen rae, “Heeh! Mete ma o Manetualain mana to'u dede'an, na, o selu sudik kana! See ndia tutu o, ia?” ⁶⁵ Basa boe ma ara o'ole-a'ali ralan seli.

*Lamatuak Yesus nai mamana neketu-neladi
dede'a anggama*

(Mateos 26:59-66; Markus 14:55-64; Yohanis 18:19-24)

⁶⁶ Bei huhua anak, te malangga anggama Yahudi malanggan nara, meser anggamar, ma

lasi-lasi hadak kara rakabua ena fo parisa Yesus dede'an. Boe ma ara radenu hatahorir fo reu le'a reni Yesus neni mamana neketu-neladi dede'a anggama neu. ⁶⁷ Neu Ana maso nala dale ena, boe ma ara ratanen rae, "Soba o mafada sudik kana dei! O ia, memak tebe-tebe ndia Karistus, do?"

Tehuu Ana naselu nae, "Leo mae Au aselu ae tebe oo, ei ta mamahere boe. ⁶⁸ Boe ma mete ma Au atane asafali ei dede'ak esa, neu ko ei ta maselu. ⁶⁹ Ta dook ka te, Manetualain pake koasan ta neni babanggih naa, fo so'u botik Au, Hatahori Dae-bafo Isi-isik ia. Basa boe ma Au anggatuuk uu Ndia boboa konan fo parenda sama-sama uan." ☆

⁷⁰ Basa sara ramanene rala naa, boe ma ara ratane rae, "Mete ma talo naa, o du'a mae, o ia, Manetualain Anan, do?"

Boe ma Yesus naselu nae, "Memak, ei kokolan naa, tebe."

⁷¹ Basa boe ma hatahorir mana parisa dede'ak kara raa rame-rame kokolak rae, "Ita basa ngga tamanene talan ena, hetu? Ana so'uk aon dadi neu Manetualain Anan. Ia, nakadadaek Manetualain ia! Tungga ita anggama hohoro-lalanen, mete ma hambu hatahori tao aon sama leo Manetualain, na, hatahori naa muste maten. Dadi talo bee? Ita ta parluu sakasii bali. Hukun mates neun leo!"

23

☆ **22:69** Sosoda Kokoa-kikiok kara 110:1

*Hatahorir le'a roo Yesus neni nggubenor Pila-
tus neu*

*(Mateos 27:1-2, 11-14; Markus 15:1-5; Yohanis
18:28-38)*

¹ Tehuu mana parisa dede'a anggama Yahudir raa, ta raena haak fo hukun mates hatahori. Huu naa de ara le'a roo Yesus neu nasare nggubenor numa man-parenda Roma manai naa, ndia Pila-tus. Ara nau fo nggubenor hukun Yesus. ² De losa nggubenor matan, boe ma ara tui Yesus salan nara rae, "Hatahori ia, tukan laban man-parenda Roma. Ana fee nenorik nae, hatahorir boso bae bea fee man-parenda. Ana oo so'uk aon nae, ndia ia, Karistus fo hatahori Yahudi manen boe."

³ Nggubenor namanene nala naa, boe ma ana natane Yesus nae, "Tebe, do? O ia, hatahori Yahudi manen, do?"

Boe ma Yesus naselu nae, "Tebe. Sama leo papa kokolan naa."

⁴ Parisa basa, boe ma nggubenor nasare mbali malangga anggama malanggan nara ma hatahori no'uk kara raa. De nae, "Talo ia. Au ta hambu hatahori ia salan ba'u anak faa boe na."

⁵ Tehuu ara ratitingga rahere rae, "Taa, papa nggubenor. Hatahori ia neu fee nenorik nai bee a mesan, dunggu-mbau rau-inggur fo tao nehuuk. Ana tao nemuek mulai numa profensi Galilea mai, losa kota Yerusalem ia."

*Nggubenor nadenu hatahorir fo roo Lamatuak
Yesus neni manek Herodes neu*

⁶ Nggubenor namanene nala naa, boe ma natane sara nae, "Metete ma talo naa, hatahori ia, hatahori Galilea, do?"

Boe ma ara raselu rae, “Tebe, Papa. Ana numa Galilea mai!” ⁷ Nggubenor bubuluk talo naa, boe ma ana nadenu sara roo Yesus neu nasare manek Herodes, mana parenda profensi Galilea. Faik naa, ana numa kota Yerusalem.

⁸ Manek Herodes namanene tutuik no'uk ka la'e-neu Yesus ena, ma ana hiik ka mete-nita Yesus numa fai bakahulun mai ena. Ana namahena fo bisa mete-nita Yesus natudu tanda heran esa-dua. Huu naa de neu ara roo Yesus neun, dalen namahoko nalan seli. ⁹ Boe ma ana natane mata-matak kara neu Yesus, tehoo Ana ta naselu hata esa boe na. ¹⁰ Herodes bei kola-kola no Yesus, tehoo malangga anggama malanggan nara ma meser angamar mulai rafada seluk Yesus salan mata-matak kara bali neu manek. ¹¹ Boe ma manek Herodes no soldadun nara mulai rakatitiik ma rakamamaek kana fo tao rakadadaek Yesus. Basa de ara feen pake badu neulauk esa sama leo manek kara rasi'e pake, boe ma ara rakatitiik kana rakandoo. De ara fee falik kana neni nggubenor Pilatus neu. ¹² Fai bakahulun, nggubenor naa no manek Herodes mana musuk kara. Tehoo mulai numa faik naa mai dua sara ratia-laik.

Nggubenor naketu hukun mates neu Lamatuak Yesus

(Mateos 27:15-26; Markus 15:6-15; Yohanis 18:39—19:16)

¹³ Basa boe ma Nggubenor Pilatus noke nala malangga anggama Yahudi malanggan nara ma lasi-lasi hadak laen nara, sama-sama ro hatahori no'uk kara raa mai rakabubua fo ramanene ndia neketu-neladin. ¹⁴ Ana kokolak nae, “Ei mia Yesus neni au mai, ma makasasa'ek salak neun

mae, Ana soa dudunggu rau-inggur fo laban man-parenda Roma. Au parisa alan no lutuk, numa ei matam mara, tehoo au ta hambu salak hata esa boe na. ¹⁵ Manek Herodes parisan ena boe, tehoo ta hambu salak hata esa boe na. Hoo naa de ana fee falik Hatahori ia neni au mai. Hatahori ia ta naena salak hata-hata, de au ta bisa feen hukun mates. ¹⁶ Dadi au ae aketu talo ia: au adenu poko-femban, basa naa au akambo'ik kana."

¹⁷⁻¹⁸ Ara ramanene rala naa, boe ma mulai eki rame-rame rae, "Ta bisa! Tao misan. Makambo'ik kada Barabas."

[Ara eki talo naa, nahoo tungga teuk mete ma hatahori Yahudir tao feta Paska, nggubenor nasi'e nakambo'ik hatahori bui esa tungga ndia hihiiin.]* ¹⁹ (Barabas ia, maso bui nahoo ana dadi mana nggenggefu, tao nehuuk laban man-parenda Roma manai kota Yerusalem, ma ana oo nakanisa hatahori boe.)

²⁰ Tehoo nggubenor nau nakambo'ik Yesus. Dadi ana natane seluk hatahori no'uk kara nae, "Mete ma au akambo'ik Yesus ia, na, talo bee?"

²¹ Tehoo basa sara eki rame-rame rae, "Taa! Paku tao misan nai ai ngganggek lain leo! Paku tao misan nai ai ngganggek lain!"

²² Tehoo nggubenor nameda naa ta ndaa, boe ma natane seluk la'e ka telun nae, "Tao hata de au muste paku tao isan talo naa? Ndia salan hata? Au parisan ena, tehoo au ta hambu huun hata esa boe na, fo ae hukun mates sana. De

* **23:17-18** Lalane manai kurun ia, ta hambu sana nai susura dede'a Yunani lasin lenak kara.

malole lenak au adenu kada poko-fembak kana, basa naa mbo'ik kana.”

²³ Tehuu basa hatahorir raa boe eki rahere bali fo rakasetik nau paku tao risan neu ai ngganggek. Mate'en, nggubenor ta nakataka nala, ²⁴ boe ma ana naketu tungga kada sira hihiiin. ²⁵ De ana nakambo'ik Barabas, mana laban ma mana makanisa hatahori naa. Tehuu ana loo lima Yesus neu sira liman nara, mita fo ara tao Yesus tungga sira hihiiin nara.

Ara paku londa Lamatuak Yesus nai ai ngganggek lain

(Mateos 27:32-44; Markus 15:21-32; Yohanis 19:17-27)

²⁶ Basa naa, soldadu Romar le'a roo Yesus kalua numa kota Yerusalem mai. Numa dalak, ara ratonggo ro hatahori esa numa kota Kirene mai, nade Simon. Ana bei fo fali numa kota deak mai. Ara rakasetik kana fo lemba-nasaa nala ai ngganggek naa nggati Yesus, boe ma la'ok tungga Yesus dean.

²⁷ Faik naa, hatahori no'uk ka mai tungga fo ranilu Yesus. Hambu inak kara oo, bu'i rakarereu mbalin boe. ²⁸ Yesus namanene ara bu'i talo naa, boe ma Ana nasare sara, de kokolak nae, “Ina Yerusalem mara ein, ee! Hae bu'i soa-neu Au. Malole lenak bu'i soa-neu ei ao heli-helim, ma ei anam mara. ²⁹ Neu ko mbila-beinesak susa-sona mo'ok nae mai, losa hatahorir kokolak rae, ‘Inak mana maua lenak, ndia inak bei ta bonggi nita, ma bei ta nasusu nita ana mbimbila anak.’ ³⁰ Neu fai susa-sonak naa losa, hatahorir doidoso ralan seli, losa ara roke rae, ‘Malole lenak letek kara ndefa mai fo tuni mala ai leo!’ Ara oo kokolak boe rae, ‘No

doidosok talo ia, malole lenak dae mbukuk kara tatana mala ai leo!'[☆] ³¹ Mete ma hatahorir bisa tao susa-sonak talo ia soa-neu hatahori sala taak kara, hata-bali neu hatahori manggarauk kara?"[†]

³² Neu soldadu le'a roo Yesus naa, ara oo le'a roo hatahori manggarauk dua boe fo rae hukun tao risa sara sama-sama ro Yesus. ³³ Ara losa mamanak esa nade, 'Lete Langga Duik'. Boe ma ara paku Yesus no hatahori manggarau kaduak kara raa reu sira esa-esak ai ngganggan. Basa de ara rambaririik ai nggangek kara raa. Ara londa hatahori manggarauk esa neu Yesus boboa konan, ma esa bali neu boboa kiin.

³⁴ [Faik naa, Yesus hule-haradoi nae, "Papa! Lili heni hatahori iar salan nara, huu ara ta bubuluk hata fo ara taok."][‡] Basa boe ma soldadur le'a lot fo sangga bubuluk see ndia hambu Yesus bua-lo'an.[☆]

³⁵ Hatahori no'uk ka mai ranilu numa manak naa. Hatahori Yahudi malanggan nara rakatitiik Yesus rae, "Ana tao nasoi-nasoda hatahori laen ena, tehuu ta bisa tao nasoi-nasoda Ndia ao heli-helin. Mete ma Ndia ia, tebe-tebe Karistus, fo Manetualain here memak kana ena, na, elan numa naa fo Ana konda aon numa ai nggangek naa mai leo."[☆]

[☆] **23:30** Hosea 10:8; Dae-bafo Beuk 6:16 [†] **23:31** Susura dede'a Yunani huuk nae, "Mete ma hatahorir bisa tao leo ia soa-neu ai huu bei horis, hata-bali soa-neu ai huu kamatuuk ena." [‡] **23:34** a: Dede'a de'ek manai kurun ia, ta hambu sana nai susura dede'a Yunani no'uk ka fo lasin lenak ma lolen lenak. [☆] **23:34** Sosoda Kokoa-kikiok kara 22:19 [☆] **23:35** Sosoda Kokoa-kikiok kara 22:8

³⁶ Soldadur raa oo rakatitiik kana boe. Ara feen ninu oe anggor makeis, ³⁷ ma ara eki rakatitiik kana rae, “Mete ma o ia tebe-tebe hatahori Yahudi manen, na, tao masoi-masoda o aom leo!” ³⁸ Ara surak neu papak esa nae, “Ia, hatahori Yahudi manen.”

Boe ma ara paku papak naa neu Yesus langgan ndandaan lain, fo rafada huun hata de sira fee hukun neun.

³⁹ Hatahori manggarauk esa fo neni londak nai Yesus boboan oo, nakatitiik kana boe nae, “O tebe-tebe Karistus, do? Mete ma leo naak, na, tao masoi-masoda ita basa ngga leo!”

⁴⁰ Tehuu hatahori manggarauk esak naa ka'in nae, “Heeh! O ia, ta mamata'u Manetualain, do? O hambu hukun mates sama leo Ndia boe. ⁴¹ Ita dua ngga hambu hukun ndaa no ita manggaraun. Tehuu hatahori ia ta tao manggarauk hata-hata.” ⁴² Boe ma ana kokolak seluk nae, “Yesus, ee! Mete ma Papa to'u parenda nai Papa mamana parenda-koasan ena, na, masaneda neu au, ee.”

⁴³ Yesus naselu nae, “Au afada memak! Faik ia oo, o maso muni nusa tetuk do inggu temak muu sama-sama mua Au boe.”

Lamatuak Yesus mate

(Mateos 27:45-56; Markus 15:33-41; Yohanis 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Faik naa, ledo namatetu ena. Tehuu ledo ta nasa'a, de makiu-makahatuk tatana nala manak naa, losa li'u telu ledo bobon. Numa Uma Huhule-haradoi Ina-huuk, hambu tema ririndi loak neni londak fo babata Manetualain Kama

☆ **23:36** Sosoda Kokoa-kikiok kara 69:22

Malalaon Mate'en. Medak neu ma, tema ririndik naa sii ba'en neu dua.✧

⁴⁶ Numa mamananak 'Langga Duik' naa, Yesus oo eki boe nae, "Papa! Hatematak ia, Au loo lima Au samaneng neu Papa liman." Ana kokolak basa talo naa, boe ma ketu ani hahaen memak.✧

⁴⁷ Hambu komedan soldadu Roma esa, nambariik deka no Yesus ai ngganggen. Neu ana mete-nita Yesus mamaten naa, boe ma ana koakio Manetualain nae, "Waa! Hatahori ia tebe-tebe Hatahori dale ndoos, ee!"§

⁴⁸ Neu hatahori no'uk kara mana rakabua numa naa mete-rita Yesus mamaten naa, boe ma ara fale dalen nara, ma ara fali ro dale mana sonak kara. ⁴⁹ Tehuu Yesus hatahori nara rambariik numa dook ka mai fo mete Yesus mamaten. Inak kara mana tunggan numa Galilea mai losa Yerusalem oo ruma naa boe.✧

Ara ratoi Lamatuak Yesus

(Mateos 27:57-61; Markus 15:42-47; Yohanis 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Neu Yesus maten ena, boe ma hambu hatahori esa sangga dalak fo nae nakonda Yesus aombaa mamaten numa ai ngganggek mai. Hatahori naa, naden Yusuf, numa kota Arimatea mai. Ndia naa, dalen ndoos, tao hata fo neulauk no'uk ka. Ana nahani taa-taa Manetualain natudu parenda-koasan. Ndia oo hatahori esa numa mana parisa dede'a anggama Yahudi mai boe, tehoo ana ta nakaheik no sira neketun fo hukun

✧ **23:44-45** Kalua numa Masir mai 26:31-33 ✧ **23:46** Sosoda Koko-kikiok kara 31:5 § **23:47** Dede'a de'ek dede'a Yunani nai ia, sosoa-ndandaan oo bisa nae, "Hatahori ia ta naena salak hata-hata" boe. ✧ **23:49** Lukas 8:2-3

mamates Yesus. ⁵² Huu ana nae nakonda Yesus ao-mbaa mamaten numa ai nggangedek lain mai, de ana neu nasare aok mbali nggubenor Pilatus fo nae noke nafafa'u mamates naa. ⁵³ Pilatus nakaheik kana, boe ma ana neu nakondan. Basa de ana mbomboti mamates naa no tema banggana'uk. Boe ma ana neu nalololi mamates naa neu batu bolok esa, hatahorir bei fo to'i ralan dadi rates. Rates naa, bei ta ralololi rita mamates esa nai naa boe na. ⁵⁴ Yesus mamaten naa, la'endaai fai kaliman. Neu Yusuf asa ratoi basa naa, ledo bobok ena. Mete ma ledo tesa ena, na, hatahori Yahudi fai huhule-haradoin mulai ena.

⁵⁵ Inak kara raa fo mana sama-sama ro Yesus numa Galilea mai, ara oo reu tungga Yusuf boe fo sangga bubuluk rae, ana nambeda mamates naa nai rates bee. ⁵⁶ Mete ratalolole rala rates naa mamanan, boe ma inak kara raa fali reu sadia rambe no mina kaboo menik. Ledo tesa boe ma, ara hahae tao ue-osa tungga hatahori Yahudi fai huhule-haradoin hohoro-lalanen. Ara rahani fai huhule-haradoik la'o seli, dei fo ara rae reu nggangedek rambe neu Yesus ao-mbaa mamaten.✧

24

Lamatuak Yesus nasoda fali numa mamaten mai!

(Mateos 28:1-10; Markus 16:1-8; Yohanis 20:1-10)

¹ Neu fai Menggu lole manggaledon, inak kara raa reni mina kaboo menik ma rambe fo reni Yesus raten reu. ² Ara losa naa, boe ma mete-rita

✧ **23:56** Kalua numa Masir mai 20:10; Tui Seluk la'e-neu Dala Masodak 5:14

batu mo'ok fo ara paken tatana rates naa lelesun, loli neni tataik neu ena. ³ De ara dudi reni rates dale reu, tehoo ta mete-rita Yesus ao-mbaa mamaten nai naa ena. ⁴ De ara ramananauk kana. Medak neu ma, hambu hatahori dua pake bua-lo'a manggadilak, rambariik reu inak kara raa bobooan. ⁵ Inak kara raa ramata'u ralan seli, de rate'e langgan nara losa daer. Boe ma hatahori kaduak kara raa ratane rae, "Tao hata de ei mai sangga hatahori masodak nai hatahori mates mamatan?" ⁶ Yesus ta sana ia ena! Ana nasoda fali numa mamaten mai ena. Fama te ei lilii heni hata fo nafada nitan neu Ana bei numa Galilea, do? ⁷ Te Ana nafada memak nae, neu ko ara se'o heni Hatahori Dae-bafo Isi-isik neni hatahori manggarauk liman neu. Boe ma ara paku rakanisan neu ai ngganggek. Tehoo beinesan boe ma Ana nasoda fali numa mamaten mai."✠

⁸ Ara ramanene rala naa, dei de rasaneda Yesus kokolan fai bakahulun naa. ⁹ Boe ma ara fali lai-laik fo rafada Yesus ana nuni kasalahunu esan nara, ma hatahori laen mana tungga Ndia. ¹⁰ (Inak kara mana reni rates reu naa, sira Yakobis inan Maria, ma Maria numa nggorok Magdala mai. Boe ma Yohana ma inak laen ruma bali. Inak kara iar ndia reu tui basa iar reu Yesus nedunun nara.)

¹¹ Tehoo neu ana nunin nara ramanene tutuik naa, ara du'a rae, inak kara raa kada kokolak lelik.

¹² Tehoo Petrus nambadeik, de nalaik neni rates neu. Losa naa, boe ma ana mete neni rates

✠ **24:7** Mateos 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Markus 8:31; 9:31; 10:33-34; Lukas 9:22; 18:31-33

dale neu, tehuu mete-nita kada tema mbomboti mamates. Boe ma ana fali ma dudu'a nae, "Ia talo bee ia ena, ee?"*

Lamatuak Yesus ana nunin dua ratonggo roon numa dalak mana neni Emaus neu (Markus 16:12-13)

¹³ Faik naa, Yesus ana nunin dua reni ngorok esa reu, nade Emaus. Doon numa kota Yerusalem mai, fama te kilo salahunu esa.†
¹⁴ Neu ara bei la'ok naa, ara kola-kola la'e-neu Yesus mamaten. ¹⁵ Medak neu ma, Yesus mesa kana deka-deka no dua sara, de la'ok sama-sama no sara. ¹⁶ Tehuu ara ta ralela rae, Ndia naa, Yesus, nahuu Lamatuak tao sara fo bosu ralela. ¹⁷ Boe ma Yesus natane sara nae, "Ei dua ngga kola-kola hata ia, de?"

Dua sara ramanene rala naa, boe ma ara rambariik. Matan nara nok bali ara susa ralan seli. ¹⁸ Boe ma mana nade Kleopas, natanen nae, "Papa ia, nok bali hatahori beuk fo ta bubuluk hata mandadi bei lai-laik ia numa Yerusalem, do?"

¹⁹ Boe ma Yesus natane nae, "Hata naa de?"

Ara raselu rae, "Yesus numa Nasaret mai naa! Hatahori naa, tebe-tebe Manetualain mana to'u dede'an. Ma Manetualain fee koasa neun fo tao tanda heran mata-matak kara. Ana oo malelan seli nanori hatahorir boe. Basa hatahorir hii ralan seli neun. Ma Manetualain oo hii nalan seli neun boe.

* **24:12** Hambu susura dede'a Yunani ketuk ta surak lanek ka-12 ia. † **24:13** Susura dede'a Yunani surak nae, "stadia 60 numa Yerusalem mai". *Stadia* 60 naa, sama leo kilo 11,1.

²⁰ Naa te, ai malangga anggama Yahudi malanggan nara ma lasi-lasi hadak kara humu ralan. De ara loo liman neni nggubenor neu fo hukun mates sana. Basa de ara paku rakanisan numa ai ngganggek. ²¹ Makasososan ai basa ngga mamahena mae, Ndia ia, Karistus fo mai nakambo'ik ai nusan numa man-parenda Roma mana tuni-ndeni ai mai. Tehuu fai Limak bei lai-laik ia, ara rakanisan ena.

²² Hatematak ia, ai tamba pangananaa. Te bebeik kara ia, ai inam mara mai tui rae, huhuak ka sira reni rates reu. ²³ Boe ma ara tui rae, Yesus ao-mbaa mamaten, mopon ena. Boe ma ara mete-rita Manetualain atan numa nusa tetuk do inggu temak mai nafada sara nae, Yesus nasoda fali numa mamaten mai ena! ²⁴ Ai nonoon hida ramanene rala naa, boe ma ralaik reni rates reu. De ara oo mete-rita sama leo inak kara raa nefadan nara boe. Ara oo ta mete-rita Yesus ao-mbaa mamaten boe.”

²⁵ Dua sara tui basa talo naa, boe ma Yesus nahara neu sara nae, “Ei nggoa bebem mara seli! Tao hata de ei ta nau mamahere hata fo Manetualain mana to'u dede'an nara rafada memak kana numa lele uluk mai ena! ²⁶ Ara surak ena rae, Karistus naa, muste hambu doidosok talo naa, dei fo Ana simbo hada-horomatak ma koasa ta neni babanggak.” ²⁷ Boe ma Yesus nanori sara, basa hata fo Manetualain mana to'u dede'an nara surak la'e-neu Karistus ena. Mulai numa ba'i Musa susuran mai, losa mana to'u dede'ak laen nara enan.

²⁸ Neu ara sangga losa Emaus, boe ma Yesus tao leo bali Ndia nae la'o nakandoo. ²⁹ Tehuu dua sara roke rae, “Papa! Leo taak mua ai le'odaen

ia, te ledo sangga tesa ena.” Boe ma Yesus maso sama-sama no dua sara uma dale reu.

³⁰ Neu ara ranggatuuk fo rae ra'a, boe ma Yesus ha'i nala roti balok esa. De Ana hule-haradoi noke makasi neu Manetualain, boe ma Ana fifi'i ba'e roti naa. Neu Ana soro fee dua sara roti naa, ³¹ dei de dua sara ralelan rae, naa, Yesus. Tehuu medak neu ma, mopok kana numa matan nara mai. ³² Boe ma dua sara rakokola aok rae, “Awii! Neu tamanene tala Ana kokolak tao manggaledo mana to'u dede'ak kara susuran, ita tameda nok bali ita dalen nara rombe-rombe.”

³³ Faik naa oo, dua sara rambadeik de fali tutik ka reni Yerusalem reu boe. Ara ratonggo ro Yesus ana nuni kasalahunu esan nara, ma hatahori laen mana makabua numa naa. ³⁴ Boe ma ana nunik kara raa rafada dua sara rae, “Memak tebe Lamatuak Yesus nasoda fali numa mamaten mai ena. Bebeik kara natudu aon neu ka'a Pe'u.”[‡]

³⁵ Boe ma hatahori kaduak kara raa oo, tui hata mandadi numa dalak boe, losa dua sara bisa ralela Yesus, neu Ana fifi'i ba'e roti.

Lamatuak Yesus natudu matan neu ana nunin nara

(Mateos 28:16-20; Markus 16:14-18; Yohanis 20:19-23; Nedenuk kara Tutuin 1:6-8)

³⁶ Neu ana nunin nara bei tui-tui la'e-neu dede'ak naa, medak neu ma, Yesus mesa kana nambariik neu taladan nara. Ana lole haran neu sara nae, “Soda-molek!”

³⁷ Tehuu ara nggengger ma ramata'u, nahuu rae hetuk ka maro.

[‡] **24:34** Susura dede'a Yunani nae 'Simon' nai ia. Simon naa, ndia Petrus naden laen.

³⁸ Tehuu Yesus kokolak nae, “Tao hata de ei mamata'u ma ei dalem mara babati talo ia? Ei ta mamahere mae, Au ia ndia asoda fali numa mamates mai ena, do? ³⁹ Hena mete Au limang ma eing nggara. Ia Au. Loo limam mara mai, fo ei mesa ngga mafaroe leo! Naa fo ei mamahere mae, ia Au, ta maro. Maro ao-mbaa taak, ma ei basa ngga bisa mete-mita Au ao-mbaang, hetu?!”

⁴⁰ Yesus bei kola-kola talo naa, boe ma Ana natudu sara foa manai liman ma ein. ⁴¹ Ara ramahoko ralan seli, nahuu Yesus nasoda fali numa mamaten mai ena. Ara pangganaa, nahuu ara ta bisa bubuluk, talo bee de bisa dadi talo naa. Boe ma Yesus natane sara nae, “Ei mi'a hata nai ia, ee?” ⁴² Boe ma ara loo fee Yesus i'a neni tunuk bibiak esa. ⁴³ Yesus simbo nala i'ak naa, de Ana na'an numa matan nara.

⁴⁴ Boe ma Ana kokolak nae, “Talo bee? Ei bei masaneda Au sama-sama ua ei ndia fai bakahulun? Au afada ei neu faik naa ae, basa hata fo Manetualain mana to'u dede'an nara surak la'e-neu Au naa, ana muste mori-dadi. Fo ndia numa ba'i Musa mai, ma mana to'u dede'ak laen nara, ma numa buku Sosoda Kokoa-kikiok mai.”

⁴⁵ Basa boe ma Ana tao namaneu dudu'an nara fo ara bubuluk no tetuk Manetualain Susura Malalaon sosoa-ndandaan. ⁴⁶ Ana kokolak seluk nae, “Manetualain mana to'u dede'an nara surak ela rae, Karistus fo Manetualain nadenun mai naa, muste hambu doidoso mata-matak kara, basa boe ma maten. Tehuu neu bei-nesan Ana nasoda fali numa mamaten mai. Te ara surak basa-basa sara ena, na! ⁴⁷ Hatematak ia Au fee koasa fo ei meni Hara Lii Malole ia neni basa hatahori nusa-nusak kara miu, mulai

numa Yerusalem ia neu. Mafada sara mae, hatahori mana manaku sala-singgon ma fali neni Manetualain neu, neu ko Manetualain koka heni basa sala-singgon nara. ⁴⁸ Ei muste dadi miu sakasii fo tui-bengga mae, Au hambu doidosok, boe ma mate, basa de asoda fali numa mamates mai. ⁴⁹ Neu ko Au adenu Dula-dale Malalaok fo Au Amang helu-bartaan ena. Tehuu ei muste mahani nai kota Yerusalem ia, losa simbo koasa numa nusa tetuk do inggu temak mai.”☆

Lamatuak Yesus hene neni nusa tetuk do inggu temak neu

(Markus 16:19-20; Nedenuk kara Tutuin 1:9-11)

⁵⁰ Faik esa, Yesus noo sara reni kota deak reu. Neu ara deka ro nggoro Betania, boe ma Ana botik liman, de kokolak fee sara baba'e-babatik.☆

⁵¹ Ana bei kola-kola fee baba'e-babatik talo naa, boe ma Ana hene neni nusa tetuk do inggu temak neu. ⁵² Basa sara mete-rita naa, boe ma ara sendek luu-langgan nara fo rakaluku-rakatele neun. Basa de ara fali reni Yerusalem reu ro dalen nara ramahoko ralan seli. ⁵³ Tungga faik, ara rakabua nai Uma Huhule-haradoi Ina-huuk fo so'uk kokoa-kikiok neu Manetualain.

Papa Teofilus! Au tutuing losa ia dei.

Soda-molek,
Lukas

☆ **24:49** Yoel 2:28-29; Yohanis 14:16-17; Nedenuk kara Tutuin 1:4

☆ **24:50** Nedenuk kara Tutuin 1:9-11

Rote Tii Alkitab
Genesis and the New Testament in the Rote Tii
language of Indonesia
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Rote Tii
copyright © 2004-2011 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Rote Tii (Tii)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

376f544e-67b9-55a2-9875-b1335ebd71ac